

OSALLISUUSHALUKKUUS VESIHENHOIDON TOIMEENPANOSSA

Case: Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Forssa, Kestävä kehitys

Syksy, 2019

Katri Väänänen

Kestävä kehitys
Forssa

Tekijä	Katri Väänänen	Vuosi 2019
Työn nimi	Osallisuushalukkuus vesienhoidon toimeenpanossa	
Työn ohjaaja	Ulla-Maija Knuutti	

TIIVISTELMÄ

Tutkimus on selvitys sidosryhmien osallisuushalukkuudesta vesienhoidon toimeenpanon toteutuksessa ja selvitysalueena käytettiin Ikaalisten vesistöreittiä. Osallisuus on työn keskeisin asia ja osallisuushalukkuus vesienhoidossa tarkoittaa tutkimuksessa vapaaehtoistyötä, vastikkeetta tehtävää talkootyötä ja maksuhalukkuutta. Tutkimusryhmät ovat Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta sekä vertailuryhmänä toimiva Loimijokiryhmä. Tutkimuskysymyksillä etsitään vastauksia siihen, mikä on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenorganisaatioiden osallisuushalukkuus ja mikä on jäsenten henkilökohtainen osallisuushalukkuus. Lisäksi selvitetään, vaikuttavatko erilaiset vesienhoidon organisaatioiden muodot osallisuushalukkuuteen.

Tutkimus toteutettiin sähköisen kyselyn avulla. Tulosten perusteella Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioilla on halukkuutta vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön. Organisaatiot ovat pääosin halukkaita maksamaan vesistöjen kunnostuksia ja myös henkilökohtaisella tasolla siihen on halukkuutta. Erot osallisuushalukkuudessa ovat tutkimusryhmien osilta pienet, mutta organisaatioiden erilaisilla muodoilla on jonkin verran vaikutusta osallisuuteen.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta on saanut alkunsa Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen myötä. Hanke on saanut rahoituksen Sipilän hallitusohjelman Kiertotalouden läpimurto – puhtaat ratkaisut käyttöön -kärkihankerahoituksesta. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus koordinoi hanketta ja on toiminut tämän työn tilaajana.

Avainsanat Osallisuus, vesienhoito, vapaaehtoistyö, vastikkeetta tehtävä talkootyö, maksuhalukkuus

Sivut 72 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Degree Programme in Sustainable Development
Forssa

Author Katri Väänänen **Year** 2019

Subject Participation Willingness in Water Management Implementation – Case: Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -project

Supervisors Ulla-Maija Knuutti

ABSTRACT

The purpose of the thesis was to study participation willingness, i.e. volunteer work, gratuitous volunteer work and voluntary payments in water management. The commissioner of the thesis was Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta, which is a water management organisation and an advisory board in the area of Ikaalinen. The other area involved in the study was under the water management of the Loimijoki group which served as a comparison group in the study.

The research method was an online inquiry based mainly on quantitative research aspects. The aim was to clarify, whether different ways of organizing and implementing water management in these two areas had any impact on the participation willingness related to voluntary work both at an organizational and an individual level of the members.

The results show that the organisations of Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta have willingness to participate equally well in volunteer or gratuitous volunteer work. Both organizations and inhabitants in the area seemed to be interested in paying for the water management as well. The research groups had only small differences in their participation willingness since the groups were very similar. However, due to the different group structures, small differences in the participation willingness could be found but even this did not affect the willingness to pay for the services. However, the individual contribution was regarded to be at the same level. In conclusion, the gained results can be utilized in the organization work and especially the gratuitous work can be considered as a valid factor when counting the costs of the project.

Keywords Involvement, volunteer work, gratuitous volunteer work, willingness to pay, water management

Pages 72 pages including appendices 4 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OSALLISUUS YMPÄRISTÖALAN VIITEKEHYKSESSÄ.....	2
2.1	Osallisuus.....	2
2.2	Osallisuushalukkuuden määrittäminen.....	4
2.2.1	Vapaaehtoistyö.....	5
2.2.2	Vastikkeetta tehtävä talkootyö.....	6
2.2.3	Maksuhalukkuus.....	6
2.3	Yhteisö, vuorovaikutus ja luottamus.....	7
2.4	Sosiaalinen pääoma.....	8
2.4.1	Ympäristöosallistuminen.....	8
2.4.2	Ympäristökansalaisuus.....	9
2.4.3	Ympäristökasvatus.....	9
2.5	Ympäristön taloudellinen arvottaminen.....	10
3	VESIENHOITO.....	10
3.1	Vesienhoitoon vaikuttavat lait ja luvat.....	10
3.2	Vesien hyvä tila tavoitteena.....	12
3.3	Pirkanmaan vesienhoidon toimenpideohjelma 2016-2021.....	13
3.4	Kokemäenjoen vesistöalueen vesivisio 2050.....	14
3.5	Vesienhoidon toimenpiteiden toteutus ja rahoitus.....	15
3.6	Rahoituskanavat.....	15
4	TUTKIMUSKOHTEIDEN ESITTELY.....	17
4.1	Ikaalisten vesistöreitti.....	18
4.2	Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke.....	20
4.3	Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen toiminta.....	21
4.4	Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta.....	23
4.5	Loimijoen valuma-alue.....	24
4.6	Loimijokiryhmä.....	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	27
5.2	Tutkimuskysymykset.....	27
5.3	Tutkimusprosessin kuvaus.....	28
5.4	Kysely osallisuushalukkuudesta.....	28
6	TULOSTEN ESITTELY.....	30
6.1	Vapaaehtoistyö.....	33
6.2	Vaikuttavat tekijät vapaaehtoistyöhön.....	35
6.3	Vastikkeetta tehtävä talkootyö.....	37
6.4	Vaikuttavat tekijät vastikkeetta tehtävään talkootyöhön.....	38
6.5	Organisaation maksuhalukkuus.....	40
6.6	Henkilökohtainen maksuhalukkuus.....	42

6.7	Vaikuttavat tekijät henkilökohtaiseen maksuhalukkuuteen	44
6.8	Erot vesienhoidon organisaatioilla.....	45
6.8.1	Vapaaehtoistyö.....	45
6.8.2	Vastikkeetta tehtävä talkootyö	46
6.8.3	Organisaation maksuhalukkuus	47
6.8.4	Henkilökohtainen maksuhalukkuus	48
6.8.5	Vaikuttavat tekijät maksuhalukkuuteen	48
6.9	Tulevaisuuden odotukset vesienhoidon edistämiseksi	49
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7.1	Osallisuushalukkuus vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön	51
7.2	Maksuhalukkuus vesienhoidossa	53
7.3	Erot vesienhoito-organisaatioiden osallisuushalukkuudessa	55
8	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET	61

Liitteet

Liite 1   Kysely

1 JOHDANTO

Vesistöihin liittyvät muutokset herättävät keskustelua ja toimintaa yhteiskunnassa. Tämän hetkisen tilanteen mukaan vesienhoidon toimeenpanon toteutus tulee siirtymään ja vastuu jakautumaan yhä enemmän valtionhallinnolta muille tahoille (Antikainen, ym., 2016, s. 10). Muutos on haaste, mutta myös mahdollisuus. Hankkeiden toteutuksissa tulee olemaan useita eri osapuolia alueen käyttäjistä kuntiin ja yhdistyksistä yrityksiin. Kansalaisten osallisuus ympäristöä muokkavissa hankkeissa tulee olemaan yhä tärkeämpi ja silloin myös paikallinen tieto ja osaaminen korostuvat.

Tutkimuksessa selvitettiin osallisuushalukkuutta vesienhoidon toimeenpanossa pääosin Pirkanmaalla sijaitsevalla Ikaalisten vesistöreitillä ja työn teemana on osallisuus. Selvitys toteutettiin kyselytutkimuksen avulla. Tutkimuksen pääpaino on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa, mutta kysely toteutettiin myös vertailuryhmänä olevalle Loimijokiryhmälle. Tarkoituksena oli saada tietoa organisaatioiden osallisuushalukkuudesta vesienhoitoon. Tutkimuskysymykset ovat: mikä on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan osallisuushalukkuus, millainen on neuvottelukunnan jäsenten henkilökohtainen osallisuushalukkuus ja vaikuttavatko erilaiset vesienhoidon organisaatioiden muodot osallisuushalukkuuteen.

Osallisuushalukkuus koostuu tässä tutkimuksessa vapaaehtoistyöstä, vastikkeetta tehtävästä talkootyöstä ja maksuhalukkuudesta. Henkilökohtaista maksuhalukkuutta selvitetään siksi, että saadaan tietoa alueen asukkaiden ja käyttäjien halukkuudesta maksaa vesien kunnostuksista. Vesien kunnostusten kustannusten jako koostuu usein useasta eri lähteestä ja siksi on tärkeää selvittää eri keinoja. Osallisuushalukkuutta selvittämällä saadaan tietoa, mitä kunnostustoimia on mahdollista alkaa toteuttamaan.

Tutkimus tehtiin yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeelle. Opinnäytetyön tekijä oli Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vesiyksikössä työharjoittelussa ja hanke oli tuttu jo ennen tutkimukseen ryhtymistä. Opinnäytetyön tekijä oli mukana ennen työn laatimista hankkeen tapahtumissa ja markkinoinnissa sekä juoksevien asioiden hoidossa. Myös Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan kokouksien ja työpajojen valmistelu kuuluivat osaksi harjoittelua. Konkreettista osallistumista hankkeessa oli toteutuneiden vesien kunnostustoimenpiteiden mallikuvausten kirjoittaminen, jotka julkaistiin hankkeen nettisivuilla. Työn tekijälle oli luontevaa jatkaa hankkeen parissa tekemällä opinnäytetyö hankkeessa.

2 OSALLISUUS YMPÄRISTÖALAN VIITEKEHYKSESSÄ

Osallisuus on laaja käsite, johon liittyy osallistumisen lisäksi muun muassa osallistaminen, yhteisö, yhteenkuuluvuus, luottamus, oikeus määrätä ja vaikuttaa itse sekä vuorovaikutus. Nämä kaikki ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa ja vaativat osallisilta halua, jotta osallisuus toteutuu hyvin. Osallisuus on yksilön ja yhteisön välinen suhde ja siinä on vuorovaikutteisuutta puolin ja toisin. Osallisuus voi tarkoittaa kuitenkin eri asiaa eri ihmisille ja se voidaan myös kokea eri tavoin. (Nivala & Ryyänen, 2013, s. 10)

Yhteisöllä voidaan tarkoittaa vähintään kolmen ihmisen muodostamaa ryhmää, mutta myös koko ihmiskuntaa. Yhteisöllä on oltava siteitä sen jäsenten kesken, jotta sitä voidaan kutsua yhteisöksi. Nykyisin ajatellaan, että yhteisöllä on pääosin samanlainen moraalinen arvot ja niiden kautta ihmiset sitoutuvat yhteen. Lisäksi yhteisöllä on usein jonkinlaista yhteistä historiaa. Nämä luovat yhteisölle oman identiteetin, joka ohjaa yhteisön toimintaa. (Gruborovics, 2013, s. 8)

2.1 Osallisuus

Osallisuus on laaja-alainen termi, jonka alla on useita eri näkökulmia ja lähestymistapoja eikä sillä ole vielä täsmällisesti hyväksyttävää määritelmää (Raivio & Karjalainen, 2013, s. 12; Nivala & Ryyänen, 2013, s. 9). Osallisuuteen liittyy osallistaminen ja osallistuminen ja se on yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Osallisuuteen kuuluu aktiivisuus, kiinnostuminen ympärillä olevista asioista sekä halu vaikuttaa (Nivala & Ryyänen, 2013, s. 19).

Osallistuminen ei ole kuitenkaan sama asia kuin osallisuus, vaan yksi sen toteutustavoista. Osallisuus voi olla yhtä aikaa sekä tavoite että keino vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, kuten sosiaaliseen koheesioon, tasa-arvoon ja ympäristöön. Osallisuus lähtee yksilötasolta, mutta ilman verkostoa sitä ei ole. Luottamus lisää osallisuutta ja sen puute heikentää sitä. Osallisuus on sidoksissa yhteiskunnallisiin toimiin ja siinä voi olla yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä tavoitteita. Osallisuus ei ole pysyvää, vaan muuttuu niin yksilön elämässä kuin yhteiskunnan tarpeissa. Osallisuuteen liittyy yksilön kokema tunne ja kokemuksellisuus itsemääräämisoikeudesta, yksilön tietämys eri vaihtoehdoista sekä annettu tieto. Lisäksi motivaatio osallisuuteen vaihtelee eri tekijöistä johtuen. Osallisuudessa on tärkeää, että se on vapaaehtoista. (Raivio & Karjalainen, 2013, s. 14)

Esimerkiksi Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenyys on täysin vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja se on yksi osallisuutta tukeva muoto. Mielipiteen kuuleminen kuuluu osallisuuteen ja on osana osallisuuden kokemista. Neuvottelukunnan jäseniltä on kyselyiden

avulla selvitetty heidän mielipiteitään ja toiveitaan jo ennen neuvottelukunnan perustamista, mikä on tukenut ja lisännyt osallisuutta (Rinnola, haastattelu 19.9.2019).

Sosiaalisella kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan vähintään samanarvoisia tai parempia tulevaisuuden mahdollisuuksia muun muassa tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja osallisuuteen (Penttinen, 2013, s. 4). Osallisuudella voidaan lisätä sosiaalista kestäväää kehitystä, sillä osallisuus lisää hyvinvointia, tasa-arvoa ja mahdollisuuksia osallistua päätösten tekkoon. Osallisuuden myötä yhteisöllisyys kasvaa ja samalla lisää yksilön kuuluvuuden tunnetta yhteisöön sekä lisää toimintakykyä ja tunnetta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin (Raivio & Karjalainen, 2013, s. 16). Osallisuus voi olla yhtenäistävä voimavara ja tunne on yhteisöä lujittava. On tärkeää, että yksilön kokemuksen tunne yhteisöön on positiivinen ja mukana olemisen lisäksi kokee pystyvänsä vaikuttamaan yhteisöön, tulla siis kuulluksi. (Kuusisto, 2014, s. 23).

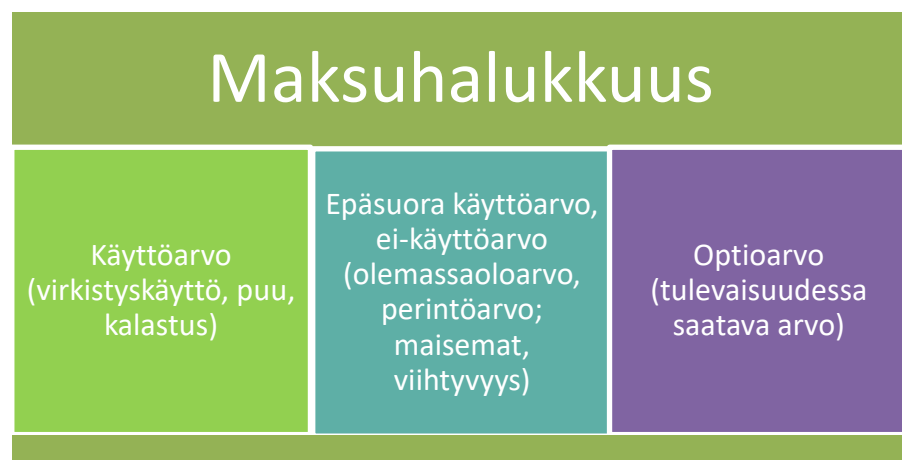
Julkinen hallinto pyrkii antamaan kansalaisille mahdollisuuksia osallisuuteen. Esimerkiksi äänestäminen sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmien kommentointi maankäytön kaavojen suunnitelmien luonnostelussa ja valmistelussa ovat sellaisia tapoja. Julkishallinto pyrkii osallistamalla eri tavoin edistämään kansalaisten osallisuutta (Nivala & Rynnänen, 2013, s. 14). Osallistaminen on yksi osallisuutta lisäävä keino, mutta ei välttämätön. Osallistamisen haasteena voi olla se, että se nähdään ylhäältä päin annettuna ja voidaan kokea autoritäärisenä, jolloin osallisuuteen perustuva vapaaehtoisuus ei ole enää niin selvää (Toukola, 2017, s. 7). Asia on voimakkaasti huomioitu Yhteistyössä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeessa, sillä osallisuutta ja osallistamista on tuettu paikalliskehittämisen avulla, joka on mahdollistanut matalan kynnyksen lähteenä mukaan vaikuttamaan (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Tämä tukee tavoitteisiin pääsyä ja luo yhteisön välille luottamusta ja tukee vuorovaikutusta.

On pidettävä mielessä, kuinka yksilön omat näkökulmat osallisuuteen ja osallistumiseen otetaan huomioon ja kuinka mielekkääksi toimet koetaan, jotta osallistumisen tavat eivät ole vain ylhäältäpäin annettuja. Osallisuuden termissä on haasteena, että se voi helposti kategorisoida ihmisiä me-te-asetelmaan ja on siten myös eettinen. (Nivala & Rynnänen, 2013, s. 17) Kaikki eivät aina pysty osallisuuttaan toteuttamaan, vaikka tahtoa olisi ja voivat siksi jäädä ulkopuolelle. On kuitenkin olemassa tapoja, joilla osallisuutta mahdollistetaan erilaisin keinoin. Esimerkiksi Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan uutiskirjeet ja avoimet pöytäkirjat heille, ketkä eivät neuvottelukunnan kokouksiin pääse (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Nämä toimet tukevat osallisuutta jakamalla tietoa ja vahvistavat luottamusta.

2.2 Osallisuushalukkuuden määrittäminen

Tutkimuksissa osallisuudella vesienhoidossa voidaan tarkoittaa esimerkiksi maksuhalukkuutta tai muuta vapaaehtoisuuteen perustuvaa osallistumista tai muuta työpanosta. Selvitettäessä maksuhalukkuutta ympäristöhyödykkeessä, esimerkiksi veden tilan paranemisessa, voidaan määrittellä rahallinen hyöty, joka muutoksesta saadaan.

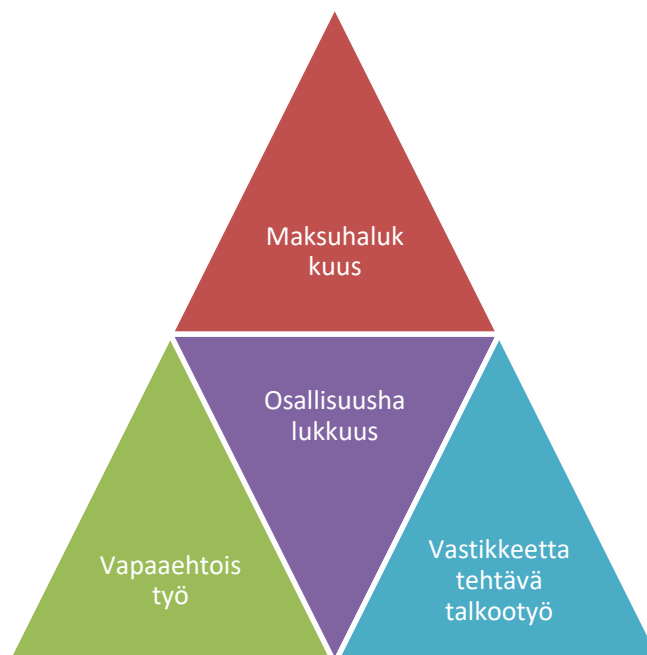
Käyttöarvo ympäristön käytöstä, ekosysteemipalveluista ja vesistöön liittyvien hyödykkeiden taloudellisesta kokonaisarvosta syntyy käyttöarvosta ja epäsuorasta käyttöarvosta sekä tulevaisuuden optioarvosta (kuva 1). Käyttöarvolla tarkoitetaan suoraan saatavaa hyötyä kuten virkistyskäyttöä, puuta, metsästystä, kalastusta ja marjastusta. Epäsuoralla tai ei-käyttöarvolla tarkoitetaan olemassaoloarvoa, eli sillä on arvo itsessään, vaikka hyödykettä ei käytettäisi. Epäsuoraa käyttöarvoa syntyy ympäristön ja luonnon antamista hyödykkeistä ihmisille, kuten maisemista ja viihtyvyydestä (Väyrynen, 2016, s. 19). Olemassaoloarvo ja perintöarvo ovat epäsuoria käyttöarvoja, joita on vaikeaa mitoitaa taloudelliseen hyötyyn (Sitra, 2013, s. 33). Epäsuoraa käyttöarvoa kestävän kehityksen kontekstissa on perintöarvo, jolloin ihmiset arvostavat hyödykkeen säilymistä tuleville sukupolville. Tulevaisuuden optioarvo on se arvo, mistä todennäköisesti voidaan hyötyä tulevaisuudessa. (Ahtiainen, 2008, s. 5)

Kuva 1. Maksuhalukkuus ympäristön arvottamisessa koostuu kolmesta osa-alueesta.

Ympäristöön sovellettuna maksuhalukkuudella tarkoitetaan rahamäärää, jonka käyttäjä on valmis maksamaan ympäristöhyödykkeestä sen itsensä vuoksi ja kuluttajan saaman hyödyn vuoksi. Teoreettisesti asia voidaan ilmaista myös siten, että maksuhalukkuus on käyttöarvon, optioarvon ja ei-käyttöarvon summa (kuva 1). Maksuhalukkuus on lisäksi riippuvainen tilanteesta, jossa se esiintyy. Ympäristöhyödykkeitä ei voida arvottaa sellaisenaan, mutta ympäristön laadunmuutoksia hyvinvointiin voidaan tarkastella. Esimerkiksi vedenlaadun parantumisen myötä kasvaa myös siitä saatava hyöty sekä kuluttajien hyvinvointi.

Työssä tutkittiin osallisuushalukkuuden keinoin sitä, ovatko organisaatiot ja ihmiset valmiita maksamaan tai tekemään vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävää talkootyötä ympäristön tilan paranemiseksi. Silloin he myös itse hyötyvät oman lähivesistön tilan parantumisesta. (Väyrynen, 2016, ss. 20–21) Osallisuushalukkuus muodostuu vapaaehtoisuudesta, vastikkeetta tehtävästä talkootyöstä sekä maksuhalukkuudesta (kuva 2). Vapaaehtoistyö on työtä, josta ei tule kenellekään rahallista vastinetta ja se tehdään täysin omasta vapaasta tahdosta yksilölle tai yhteisölle (Valtiovarainministeriö, 2015, s. 14).

Kuva 2. Tutkimuksen osallisuushalukkuus koostuu kolmesta osaluueesta.

2.2.1 Vapaaehtoistyö

Tämän tutkimuksen kyselyssä vapaaehtoistyön eri toteutustavat vesienhoidossa on lueteltu erikseen. Ne ovat lihastyövoima, kahvinkeitto/talkootarjoilu, suunnitelman kirjoittaminen/raportointi, kirjanpito, tiedotus, sosiaalisen median päivitys, tiedon haku, traktorityö, kaivurityö sekä niittotyö. Vastaajalla oli vaihtoehtona kertoa oma osallistumisen tapansa halutessaan. Osallistumisen tavat voidaan jakaa niin sanottuihin perustehtäviin ja oheistehtäviin (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Perustehtäviä ovat esimerkiksi suunnitelman kirjoittaminen, kirjanpito ja lihastyövoima. Oheistehtäviä ovat talkootarjoilusta huolehtiminen ja sosiaalisen median ylläpitäminen.

Ympäristönhoidossa vapaaehtoistyötä on mahdollista tehdä hankkeissa tai projekteissa silloin, kun hanke joko odottaa rahoituspäätöstä tai ei ole syystä tai toisesta saanut sitä. Esimerkiksi pieni niitto tai rantojen puhdistaminen ilman koneita voidaan toteuttaa

vapaaehtoistyönä. Vapaaehtoistyöllä ei ole mitään määritettävissä olevaa arvoa ja se eroaa siten vastikkeetta tehtävästä talkootyöstä, vaikka toteutustapa voi muuten olla täysin sama. Esimerkiksi suunnitelman kirjoittaminen tehdään samalla tavalla, on se sitten vapaaehtoistyötä tai vastikkeetta tehtävää talkootyötä.

2.2.2 Vastikkeetta tehtävä talkootyö

Vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä tarkoitetaan yleishyödyllisissä hankkeissa tehtävää työtä, joka tehdään hankkeen hyväksi ja sille voidaan todeta rahallinen arvo eli 15 € tunnilta työn tekijää kohden (ELY-keskus, 2019a). Tämän tutkimuksen kyselyssä osallistumistavat vastikkeetta tehtävään talkootyöhön on lueteltu erikseen, mutta kyselyn vastaajalla oli mahdollisuus määritellä tapa myös itse. Osallistumistavat ovat samat kuin vapaaehtoistyössä ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoisuuteen perustuvaa kuten myös vapaaehtoistyöhön.

Vastikkeetta tehtävä talkootyö on yleisesti käytetty ympäristönhoidon hankkeissa ja jo vakiintunut tapa vesienhoidossa. Vastikkeetta tehtävä talkootyö voidaan laskea hankkeiden omarahoitusosuudeksi kokonaiskustannuksiin. Sillä voidaan kattaa yksityinen rahoitus osittain tai jopa kokonaan silloin, kun hanke on saanut harkinnanvaraisen avustuspäätöksen ELY-keskukselta. Vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä voidaan kattaa enintään 50 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Se tarkoittaa sitä, että kokonaisrahoituksesta esimerkiksi 50 % on valtion avustusta ja 50 % omarahoitusosuutta, joka voidaan korvata vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä. (ELY-keskus, 2019a)

Kun vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä korvataan yksityistä rahoitusta, on edellytyksenä, että talkootyötunneista pidetään kirjanpitoa maksatushakemusta ja verottajaa varten. Jos työtä tehdään työkooneella, esimerkiksi traktorilla tai kaivinkoneella, on työkooneen käyttöarvo silloin 30 € tunnilta. Summaan lisätään henkilötyön arvo 15 €, eli työn arvo on yhteensä 45 € tunnilta. Korvaus menee silloin avustusta saavalle hankkeelle, ei työn tekijälle. Työn tekijän on oltava vähintään 15-vuotias. (ELY-keskus, 2019a; Lapin ELY-keskus, 2016, s. 16)

2.2.3 Maksuhalukkuus

Tässä tutkimuksessa maksuhalukkuus on osa osallisuushalukkuutta vesienhoidossa ja se on täysin vapaaehtoista. Omarahoitusosuus on vähintään puolet hankkeen kokonaiskustannuksista, jos sillä on harkinnanvarainen valtionavustus hankkeen toteutukseen. Organisaatioiden ja tahojen maksuhalukkuutta selvitetään tutkimuksessa jäsenten arvioilla. Organisaatiot voivat maksaa vesienhoidosta ja kunnostuksesta

hankkeelle ja maksu voidaan kerätä esimerkiksi kertamaksuna tai vuosittain.

Yhdistysten jäsenet voivat maksaa esimerkiksi jäsenmaksun kautta vesienhoidosta, mutta osallisuusmaksu voidaan maksaa myös suoraan hankkeelle yksityisenä rahana. Tässä tutkimuksessa jäseniltä kysytään henkilökohtaista maksuhalukkuutta, jotta saadaan suuntaa-antavaa tietoa siitä, onko alueen asukkailla ja käyttäjillä kiinnostusta ja mahdollisuuksia osallistua vesienhoitoon rahallisesti. Vaikka henkilökohtainen osallisuusmaksu on hankkeiden kokonaiskustannuksiin nähden pieni, on sillä merkitystä silloin, kun suurella joukolla on halukkuutta osallistua. Osallisuusmaksuilla voidaan saavuttaa merkittäviä summia, joilla voidaan kattaa vesien kunnostustoimenpiteiden kustannuksia.

2.3 Yhteisö, vuorovaikutus ja luottamus

Yhteisöjä voi syntyä toiminnallisuuden kautta sekä symbolisesti. Toiminnallinen yhteisö syntyy yhteisen tekemisen pohjalta, jossa vuorovaikutus sitoo ja luo yhteisön. Esimerkiksi Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukuntaa voidaan sanoa yhteisöksi, sillä se on syntynyt yhteisen tekemisen pohjalta ja jakaa samoja arvoja. Neuvottelukunta on myös symbolinen yhteisö, sillä ryhmällä on yhteisiä tavoitteita, kuten vesien tilan parantaminen. Tämä voi näkyä aatteena, jossa on mukana erilaisia ihmisryhmiä, jotka muodostavat yhteisön. Yhteisöllä voi siis olla heterogeeninen pohja. Esimerkiksi neuvottelukunnassa on eri ryhmiä kalastusosuuskunnista luonnonsuojeluyhdistyksiin ja turvetuottajiin. Yhteisöllisyys on yhteisössä olevan vuorovaikutuksen ja yhteisestä tekemisestä syntyvä tunne ja ne ovat sidoksissa toisiinsa. (Gruborovics, 2013, s. 10, 16)

Vuorovaikutuksen syntyyn tarvitaan vastavuoroista kommunikointia ja vuoropuhelua, joka tapahtuu joko kahden tai useamman osapuolen välillä. Vuorovaikutus voi kuitenkin olla verbaalista ja non-verbaalista (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Non-verbaalinen kommunikointi on aina osa ryhmän kommunikointia ja sitä ovat esimerkiksi ilmeet, hiljaa oleminen ja silmiin katsominen (Jyväskylän yliopisto, n.d.). Vuorovaikutus ei ole pelkästään ihmisten välistä vaan voi olla yhteisön ja tahojen välillä tapahtuvaa sosiaalista kanssakäymistä. Vuorovaikutus tarvitsee toimiakseen luottamusta, joka on osittain riippuvainen mukana olevista osapuolista. Hyvän vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi osapuolten on suhtauduttava toisiinsa arvostaen, jotta oikea dialogi voi syntyä. (Rinnola, 2016, ss. 16–17)

Jotta yhteisö ja vuorovaikutus toimivat hyvin, tarvitaan luottamusta. Henkilöiden tai tahojen toiminnassa on oltava avoimuutta, rehellisyyttä ja kykyä toimia yhteistyössä, jotta luottamus voi syntyä. Luottamus on yksi merkittävimmistä asioista, jota yhteisö tarvitsee toimiakseen hyvin. Siksi on tärkeää, että se olisi yhteinen arvo, jonka turvin

voidaan asettaa yhteisiä päämääriä. Luottamus ohjaa toimintaa sekä tavoitteita ja vaikuttaa suoraan vuorovaikutukseen. Luottamus ei ole välttämättä pysyvää, vaan voi myös muuttua. Siksi on tärkeää, että luottamusta vaalitaan eikä sitä pidetä itsestäänselvyytenä. (Rinnola, 2016, ss. 22–23)

2.4 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa yksilön sosiaalista verkostoa, normeja ja luottamusta, jotka edistävät yhteisön sisällä olevaa toimintaa ja toimintojen yhteensovittamista. Yksilön ja yhteisön toimintaa ohjaa osittain sosiaalinen pääoma ja se lisää tiedon kulkua, sosiaalista kanssakäymistä ja ongelmien ratkaisua. Yksilön ja yhteiskunnan toimintakyky ovat paremmat vahvemmalla sosiaalisella pääomalla. (Ruuskanen, n.d.)

Sosiaalinen pääoma rakentaa luottamusta ja kykyä toimia yhteisöissä yhdessä ja samalla toiminta heijastuu suurempiin kokonaisuuksiin. Osallisuus voi olla arvojen ja velvollisuuksien omaksumista ja noudattamista. Arvot myös siirtyvät eteenpäin lähiyhteisöön ja verkostoon sekä myös yhteiskunnalliseen kehitykseen (Ågren, 2017, s. 36). Luottamus on yksi keskeisimmistä osista sosiaalista pääomaa luotaessa. Kun verkosto toimii hyvin, sosiaalinen pääoma kasvaa ja hyöty lisääntyy. Kun verkostoissa olevat toimijat oppivat tuntemaan toisensa ja luottamus niiden välille syntyy, luo se yhteisölle myös oman identiteetin. (Rinnola, 2016, s. 7, 28)

2.4.1 Ympäristöosallistuminen

Ympäristöosallistuminen on kansalaisosallistumista ja sillä tarkoitetaan ympäristön käyttöön sekä hallinnointiin liittyvää osallistumista, joka yleensä on julkista. Esimerkiksi YVA-menettelyyn tai kaavoitukseen osallistuminen ovat ympäristöosallistumista ja vesistön kunnostustoimenpiteisiin osallistuminen vapaaehtoistyön kautta. (Ågren, 2017, ss. 36–37)

Ympäristöosallistumisella voidaan tukea sosiaalista pääomaa. Esimerkiksi alueen hyvin tuntevalla ja tietävällä henkilöllä on pitkäaikaista tietoa vesistön ja alueen ympäristön muutoksista ja hän tuntee alueen muita käyttäjiä eli omaa myös sosiaalisen verkoston. Alueen hyvin tuntevana on todennäköisempää, että on halua osallistua toimintaan ja myös muiden henkilöiden, kuten naapureiden, kynnys osallistua maldtuu. (Ågren, 2017, ss. 65–66)

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa on ympäristöosallistumista toteutettu ja tullaan toteuttamaan. Työpajojen ja erilaisten suunnittelun keinojen, kuten kyselyiden avulla, kansalaiset ovat

voineet toteuttaa ympäristöosallistumista julkisin keinoin. Lisäksi toimenpideohjelman laatimiseen osallistuminen on ympäristöosallistumista, sillä toimenpideohjelmalla suunnitellaan toimenpiteitä vesienhoidossa.

2.4.2 Ympäristökansalaisuus

Halu ympäristön hyvän tilan säilyttämisenä tuleville sukupolville voi olla osa ympäristökansalaisuutta. Silloin yhteiskunnan ja kansalaisuuden välillä on käytävä vuoropuhelua, jolloin tiedon välittäminen voi toimia alullepanijana hankkeiden toteutuksessa (Ågren, 2017, s. 70). Yhteistyöllä vesistö kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeessa ympäristökansalaisuutta ja ympäristökasvatusta on tuettu paljon. Paikallisille toimijoille on annettu mahdollisuus lähteä mukaan projektiin vesien kunnostamiseksi, jolloin he voivat vaikuttaa alueensa ympäristön kehitykseen. Myös kattava tiedotus hankkeen toiminnasta ja etenemisestä on osa ympäristökansalaisuuden vahvistamista ja myös ympäristökasvatusta (Rinnola, haastattelu 19.9.2019).

Ympäristökansalaisuuteen kuuluu ekologinen kansalaisuus, joka tarkoittaa ympäristön ja ihmisen välistä suhdetta sekä ihmisen velvollisuuksia ympäristön suhteen. Ympäristökansalaisuuteen liittyy myös kestävä kansalaisuus, joka keskittyy ratkaisemaan rakenteellisia ongelmia ympäristössä. Ympäristökansalaisuudessa on mukana niin yksilö kuin yhteiskunta, se ei ole ainoastaan niihin rajoittunutta vaan on myös valtioiden rajojen yli vaikuttavaa. (Kantele, 2017, ss. 13–14)

2.4.3 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen tarkoituksena on kasvattaa ja opettaa ihmisiä olemaan tietoisia ympäristöstään ja edistää siitä olevaa tietoutta. Ympäristötietoutta vahvistetaan asenteita, tietoja, taitoja ja valmiuksia kehittämällä, tukemalla ja välittämällä. Ympäristökasvatus pyrkii vahvistamaan herkkyyttä tuntemaan ympäristön ja luonnon, niiden olemassa olon ja muutoksen sekä vaikuttavat tekijät. Ympäristökansalaisuuteen liittyy osallisuuden tukeminen ympäristön suojeluun ja kehittämiseen sekä ympäristön puolesta toimimiseen. (Salo, 2014, ss. 12–13)

Ympäristökasvatusta voidaan toteuttaa lisäämällä ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta ja ilmastonmuutoksesta. Valtio tukee ympäristökasvatusta avustamalla erilaisia hakkeita, joiden toiminta tähtää ympäristökasvatukseen (ELY-keskus, 2019b). Ympäristökasvatus on lisääntynyt uudenlaisten ympäristökysymysten myötä, vaikka se määriteltiin jo vuonna 1977. Silloin UNESCO listasi ympäristökasvatuksen tavoitteiksi osallisuuden lisäämisen sekä tietojen, taitojen ja asenteiden vahvistamisen. (Vartiainen, 2017, s. 28)

2.5 Ympäristön taloudellinen arvottaminen

Taloudellista arvoa ympäristöstä saatavalle hyödyllä on vaikeaa arvottaa, mutta ympäristön on todettu tuottavan taloudellisia ja kansanterveydellisiä vaikutuksia. On kiistatonta, että hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia syntyy luonnossa liikkumisesta. Esimerkiksi retkeilyalueisiin ja kansallispuistoihin investoitu raha palautuu yhteiskunnalle moninkertaisesti yritystoimintana ja työpaikkoina (Ihalainen, Kylänen, Aarrevaara & Hyppönen, 2017, s. 16).

Kyselytutkimuksilla on mahdollista tutkia arvonmäärittäystä. Contingent valuation method on ympäristön taloudellisen arvottamismenetelmä tai ehdollistava arviointimenetelmä. Sitä käytetään silloin, kun halutaan selvittää ympäristöstä saatavia hyötyjä, joita ei voi rahallisesti mitata. Menetelmän avulla voidaan ihmisiltä kysyä suoraan, kuinka paljon he olisivat valmiita maksamaan luonnossa liikkumisesta tai projektin toteutumisesta. (Mäntymaa, 1993, s. 213)

Tässä tutkimuksessa osallisuusmaksulla selvitettiin sitä, kuinka paljon organisaatiot tai yksityiset henkilöt ovat valmiita maksamaan oman alueen vesien kunnostamisesta, mikä parantaa vesien tilaa. Luonnon vaikutukset ovat fysiologisia, psykologisia ja sosiaalista hyvinvointia lisääviä ja taloudellinen arvo muodostuu aineettomista ja aineellisista hyödyistä (Sitra, 2013 s. 35). Tutkimusten mukaan vedenlaadun muutos parempaan tuo positiivisia vaikutuksia kiinteistöjen hintaan ja siten vaikuttaa asuntomarkkinoihin (Väyrynen, 2016, s. 9; 43–44). Siksi pelkällä osallisuusmaksulla on hankalaa määrittellä kaikkea saatavaa hyötyä, mitä vesien kunnostuksella saadaan aikaiseksi.

3 VESIENHOITO

Veden luonnonvesien laadun tutkimista ja seurantamista on Suomessa harjoitettu jo pitkään, mutta suurimmat vaiheet niiden kehityksessä tapahtuivat 1960-luvun alussa, jolloin ympäristöajattelu laajentui Suomessa. Silloin tulivat ensimmäinen vesilaki ja vesiasetus. Näillä pyrittiin estämään pinta- ja pohjavesien pilaaminen ja luvaton veden kulun sulkeminen tai muuttaminen. Jätevesien kuormitusta alettiin mittaamaan ja virtahavaintopaikkoja perustettiin sekä veden laatua alettiin seurata. (Penttinen & Niinimäki, 2017)

3.1 Vesienhoitoon vaikuttavat lait ja luvat

Vesienhoitoa säätelevät useat lait, säädökset ja asetukset. Tärkeimpinä ovat Euroopan unionin vesipuitedirektiivi, vesilaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. Lisäksi laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä määrittää vesienhoitoa

ja se on osa vesipuitedirektiivin täytäntöönpanoa. Vesienhoitoon tarvittavat luvat määräytyvät säädösten perusteella, mitkä pohjautuvat edellä mainittuihin lakeihin. (Antikainen, ym., 2016, s. 9)

Vesipuitedirektiivi (2000/60/EY) on Euroopan unionin asettama direktiivi, joka asettaa säännöt vesien eli järvien, jokien ja pohjaveden tilan huononemisen estämiseksi. Direktiivin tarkoituksena on parantaa vesien tilaa suojelemalla ja ennallistamalla koko EU:n alueella. Lisäksi vesipuitedirektiivin tarkoituksena on taata veden kestävä käyttö. Se asettaa valtioille tiettyjä velvollisuuksia edellä mainittujen lisäksi. Esimerkiksi vesialueiden jako, tiedottaminen, tilan seuraaminen ja vesipiirien hoitosuunnitelmien laatiminen ja käytäntöön ottaminen (EUR-lex). Vesipuitedirektiivi määrittää, että jokaisen jäsenvaltion on laadittava toimenpideohjelma kullekin vesipiirille. Toimenpideohjelmaan on sisällytettävä vähimmäisvaatimuksina perustoimenpiteet ja tarvittaessa täydennettäviä toimenpiteitä. (Vesipuitedirektiivi, 2000/60/EY § 11) Veden kestävä käyttöä hallitsevat erityisesti vesiensuojelu, oikeudet sekä hallinnointi (Ågren, 2017, s. 16).

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (2004/1299) asetetun lain tarkoituksena on yhtä lailla suojella, parantaa ja ennallistaa vesien tilaa, ettei pinta- ja pohjavesien tila heikkene ja veden tila on vähintään hyvä. Laki on osa EU:n vesipuitedirektiivin täytäntöönpanoa. Veden laadun lisäksi on otettava huomioon veden riittävyys, kestävä käyttö, vesipalvelut ja taloudellinen selvitys. Tulvariskien hallinta ja vesien virkistyskäyttö tulee myös huomioida vesienhoidossa. Merenhoidon järjestämiseen sovelletaan siten, ettei meriympäristön hyvän tilan saavuttaminen ja ekosysteemien kyky reagoida ihmisen toiminnasta vaarannu. (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä, 2004/1299 § 1)

Vesilain (2011/587) tarkoituksena on sovittaa vesivarojen ja vesiympäristön käyttö yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästi sekä edistää ja järjestää vesivarojen käyttöä. Sen on tarkoitus myös parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa sekä ennaltaehkäistä ja vähentää käytöstä aiheutuvia haittoja. (Vesilaki, 2011/587 § 1)

Luonnonsuojelulain (1996/1096) tarkoituksena on ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, tukea luonnonvarojen ja ympäristön kestävä käyttöä sekä edistää luonnontutkimusta. Lakiin on myös kirjattu tavoitteiksi vaalia luonnonkauneutta ja maisema-arvoja sekä lisätä luonnontuntemusta ja yleistä luontoharrastusta. (Luonnonsuojelulaki, 1996/1096 § 1) Laki otetaan huomioon aina luonnon ja maiseman suojelussa ja hoidossa lukuun ottamatta tiettyjä metsän hoitamiseen ja käyttämiseen liittyviä kohtia, jotka on säädetty metsälaisissa (Luonnonsuojelulaki, 1996/1096 § 2).

Vesien kunnostustoimenpiteiden toteutukseen on aina oltava vesialueen omistajan ja maa-alueen omistajan lupa. Vesialueen omistaja voi olla kiinteistön tai kiinteistöjen omistajia, valtio ja osakaskunta eli kalastuskunta (ELY-keskus, 2018). Yleisenä periaatteena on hyvä saada kaikkien asiaa koskevien lupa jo kunnostustoimenpiteiden suunnitteluvaiheessa. Sopimukset kannattaa tehdä aina kirjallisena, jolloin voidaan välttää mahdollisia ongelmia. (Ympäristö.fi, 2013a) Luvat eivät ole välttämättömiä kaikissa toimenpiteissä, kuten pienimuotoisissa käsin toteutettavissa rantojen kunnostuksissa (Ympäristö.fi, 2013b).

Vesitaloushankkeille on haettava viranomaisen lupa, jos se muuttaa muun muassa vesistön asemaa, syvyyttä, korkeutta tai virtaamaa. Näin on esimerkiksi silloin, kun muutetaan vedenpinnan korkeutta tai toiminta muuttaa vesillä liikkumista. (Penttinen & Niinimäki, 2017). Jotkin vesien kunnostus- ja hoitotoimenpiteet voidaan tehdä ilman lupaa pelkällä ilmoituksella alueelliseen ELY-keskukseen. Esimerkiksi vesikasvien koneellinen poisto ja niitto voidaan toteuttaa ilmoittamalla 30 vuorokautta ennen aloitusta, mutta laajaan vesikasvien niittoon tarvitaan AVI:n lupa (Ympäristö.fi, 2013c).

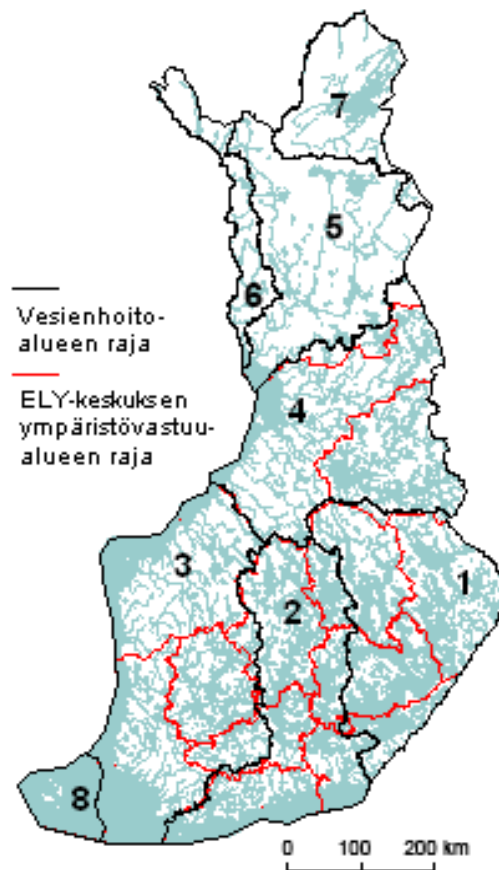
3.2 Vesien hyvä tila tavoitteena

Vesistöjen kunnostuksien päämääränä on hyvän ekologisen tilan saavuttaminen ja säilyttäminen, mikä on lakisääteistä ja perustuu EU:n vesipuitedirektiiviin, joka ohjaa tavoitteiden saavuttamista (2000/60/EY). Myös virkistyskäyttömahdollisuuksien säilyminen on tärkeä tavoite. Vesienhoidossa koko Euroopan Unionin alueella on pyritty saavuttamaan pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä tila ja estää tilan heikkeneminen vuoteen 2015 mennessä (Antikainen, ym. s. 7). Tavoitteina on vesien suojeleminen, parantaminen sekä ennallistaminen erityisesti hyvää heikoimmilla vesialueilla. Aikaisempaa tavoitetta ei kaikilta osin saavutettu vuoteen 2015 mennessä ja uudet tavoitteet vesistöjen ekologisen ja kemialliseen hyvään tilaan pyritään saavuttamaan vuoteen 2027 mennessä kaikkien EU:n jäsenvaltioiden osalta (Ympäristöministeriö, 2018).

Vesien luokittelussa on tärkeää pystyä erottamaan ihmisen aiheuttamat muutokset luonnontilaisesta tilasta. Suomessa käytetään viisipor- taista luokitusasteikkoa kuvaamaan veden tilaa ja ne ovat: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä ja heikko. Ekologisessa tilassa tarkastellaan biologisten laatutekijöiden tilaa eli planktonleviä, piileviä, vesikasveja, pohjaeläimiä ja kaloja. Lisäksi huomioidaan veden laatutekijöitä kuten kokonaisravinteita, näkösyvyyttä ja veden pH arvoa. Fysikaalis-kemialliset laatutekijät perustuvat kokonaisfosforin- ja typen pitoisuuksiin. (Ympäristö.fi, 2019c)

3.3 Pirkanmaan vesienhoidon toimenpideohjelma 2016-2021

EU:n laatiman vesipuitedirektiiviin (2000/60/EY) pohjautuvia vesienhoitoalueita on Manner-Suomessa seitsemän. Jokaiselle alueelle on luotu oma vesienhoitosuunnitelma ja sitä tarkentava alueellinen vesienhoidon toimenpideohjelma. Asiakirjat laaditaan kuuden vuoden välein ja tämän hetkinen toteutumakausi on vuosille 2016–2021. Pirkanmaan alue on pääosin Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoaluetta numero kolme (kuva 3). Toimenpideohjelmien ja vesienhoitosuunnitelmien on tarkoitus edistää vesiensuojelua valtakunnallisesti ja ne vaikuttavat päätösten tekoon hankkeiden ja suunnitelmien osalta. Tavoitteena on saavuttaa vesien vähintään hyvä tila vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi uuden tiedon tuottaminen ja yhteistyön lisääminen sidosryhmien kesken on tärkeää vesienhoidon edistämässä. (Antikainen, ym., 2016, ss. 7–8)

Kuva 3. Pirkanmaa kuuluu pääosin Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen, joka on vesienhoitoaluetta numero kolme. (Ympäristö.fi, 2019d)

Laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (2004/1299) on myös yksi vesienhoidon järjestämistä ja suunnittelua koskeva lainsäädäntö, joka vaikuttaa toimenpideohjelman laatimiseen ja toteutukseen. Toimenpideohjelma laaditaan ensimmäisen toimenpidekauden toteutuneiden tai käynnissä olevien toimenpiteiden pohjalta. Toimenpideohjelman

alueellinen jako on sama kuin aiempina vuosina. Vaihtoehtojen pohjalta selvitetään toimenpiteiden vaikutukset ja kustannukset sekä huomioidaan niiden tehokkuus ja kustannusten kohtuullisuus. Arviointi toimenpiteiden tehokkuudella on välttämätöntä, jotta osataan tehdä oikeat valinnat ympäristötavoitteiksi (Antikainen, ym., 2016, s. 8). Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueella keskeisiä kysymyksiä ovat hajakuormituksesta johtuva ravinne- ja kiintoainekuormitus, vesistöjen rakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuvat muutokset ja happamien sulfaattimaiden aiheuttamat ongelmat. (Antikainen, ym., 2016, s. 27)

3.4 Kokemäenjoen vesistöalueen vesivisio 2050

Vesivisio 2050 on Kokemäenjoen vesistöalueelle luotu tavoitetila ja tulevaisuuden näkemys, jonka tarkoituksena on edistää vesien tilan parantumista sekä käyttömahdollisuuksia (Ympäristö.fi, 2019e). Tarkoituksena on tuoda näkyväksi vesienhoidon tavoitteita sekä vaikuttavia tekijöitä sekä toimijoita. Vesivisio 2050 -työ aloitettiin vuonna 2017. Se toimii yhtenä maakuntien tavoiteasiakirjana ja edistää sen avulla vesien tilan parantumista ja käyttöä yhtenä keinona. Visiotyössä on mukana alueiden ELY-keskukset, jotka toimivat koordinaattoritahoina, maakuntien liitot ja useita eri sidosryhmiä, jotka ovat osallistuneet vision luomiseen omien näkemystensä pohjalta. Vesivisio 2050 on tulevaisuuteen näkemys ja tavoitetila vesivarojen käytöstä, vesienhoidosta ja kalataloudesta Kokemäenjoen vesistöalueen valuma-alueella. (Ympäristö.fi, 2019e; Vesivisio 2050, 2019)

Alueella on monia eri toimijoita ja siksi on ollut tärkeää huomioida eri sidosryhmät ja niiden tarpeet sekä alueen käyttötarkoitukset. Visiossa huomioidaan pintavesien lisäksi pohjavedet ja se yhteensovittaa vesistöjen tilatavoitteet, vesihuollon, tulva- ja kuivuusriskien hallinnan sekä vesihuollon. Alueella on paljon maa- ja metsätaloutta sekä turvetuotantoa ja myös bio- ja kiertotalous on huomioitu visiossa. Lisäksi alueen eri käyttötarpeet, kuten kalatalous, luontomatkailu ja virkistyskäyttö sekä kulttuurilliset arvot huomioidaan. Vuoropuhelu ja sidosryhmien tarpeiden mukaan otto ovat tavoitteina toiminnanohjauksessa. (Vesivisio 2050, 2019)

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke on osa Pirkanmaalla tehtävää konkreettista vesienhoidon parantamista osana Vesivisio 2050:tä. Se on toteuttanut työpajoja, seminaareja sekä digitaalisia työkaluja toimenpiteiden suunnittelussa ja tavoitteiden seurannassa. Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke on ajanut konkreettisia toimenpiteitä Vesivisio 2050:n tavoitteiden mukaisesti. Hanke on toimenpide, joka on toteuttanut Vesivisio 2050:n teemoja työpajojen, suunnittelun ja osallistamisen keinoin. (ELY-keskus, 2017)

3.5 Vesienhoidon toimenpiteiden toteutus ja rahoitus

Tämän hetkisen tilanteen mukaan valtion osuus ja rooli vesistöjen kunnostushankkeiden toteuttajana tulee pienenemään. Siksi on tärkeää, että toteutusta ja rahoitusta laajennetaan ja silloin yhteistyön osuus eri tahoilla tulee olemaan merkittävämpi. Keskeinen asia on kehittää erilaisia yhteistyötapoja, joissa ovat mukana vesialueiden omistajat ja käyttäjät, hyödyn saajat sekä haittojen aiheuttajat. Heidän olisi asetettava yhteisiä tavoitteita toimenpiteiksi vesien kunnostamiseen, jotta vesien vähintään hyvä tila saavutetaan Euroopan Unionin vesipuitediaktiivin mukaisesti. Veden hyvällä hallinnoinnilla voidaan tukea veden kestävää käyttöä, jolloin se on voimavara ja turva. (Antikainen, ym., 2016, s. 10)

Valtiolla on osittain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnalliseen muutokseen ja silloin kansalaisten päätöksillä on merkitystä ja kansalaisuuden vastuu korostuu. Viranomaisen rooli tulee painottumaan toimeenpanijaksi ja paikallista panosta tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Henkilökohtaiset valinnat voivat saada ympäristöliikkeissä ja päätöksissä asioita nopeammin liikkeelle, kuin esimerkiksi valtioiden väliset sopimukset. Ympäristövastuuta ei ole tarkoituksena heittää kansalaisten vastuulle, mutta laajentamiselle valtiollisten toimijoiden ja yksilöiden sekä yhteisöjen välille on tarvetta. (Ågren, 2017, s. 33)

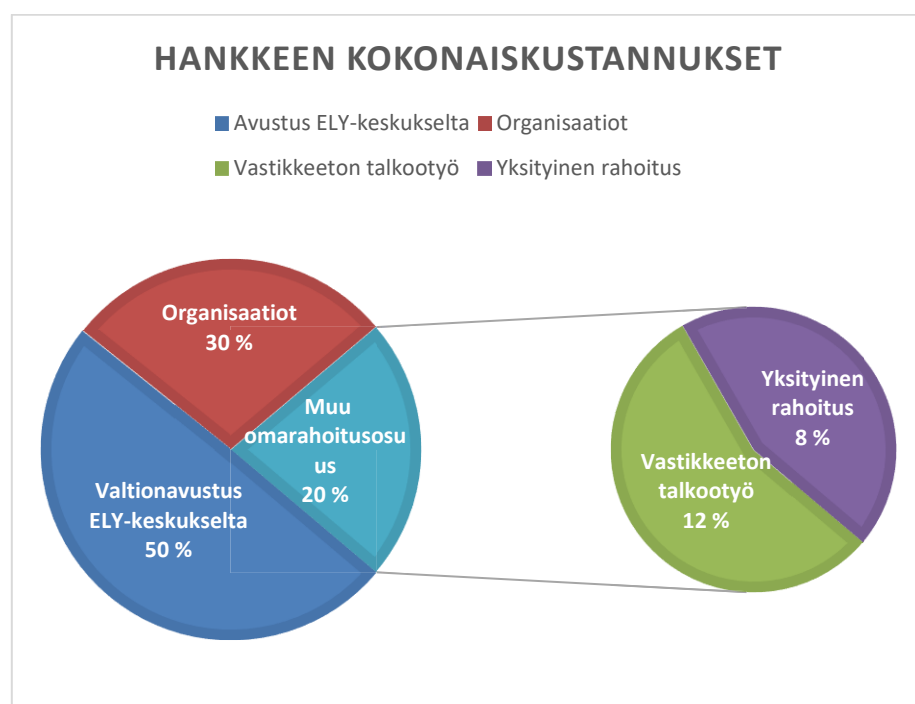
Vesistöön liittyvän hallinnoinnin on teknisen osaamisen ohella otettava sosiaaliset vaikutukset ja niiden reunaehdot yhä tarkemmin huomioon, jotta hankkeiden toteutus on kestävä, tasa-arvoista ja tehokasta. Osallisuutta kansalaisten ja viranomaisten välisenä yhteistyönä sekä yhteisönä on tärkeää kehittää. Mitä aikaisemmin osallisuutta tuetaan eri keinoin, sitä vankempi perusta veteen liittyvien ongelmallisten tilanteiden ratkomiseen on myös tulevaisuudessa. Kun ihmisten tietoisuus ympäristöasioista on vahvempi ja heillä on jo ennestään kokemuksia vaikuttamisen mahdollisuuksista, voidaan nopeammin ja perusteellisemmin ongelmien korjaamiseen tarttua. Yhteistyöllä vesistö kuntoon Ikaalisten reitillä on hanke, joka on suunnitellut ja toteuttanut alueen omistajien, organisaatioiden, käyttäjien ja viranomaisten kanssa yhteistyössä vesienhoitoa (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Hanke on edelläkävijä toteuttamassa uudenlaisia yhteistyötapoja.

3.6 Rahoituskanavat

Ennen vesien kunnostustoimenpiteiden aloittamista on oltava selvillä kustannusarvio sekä rahoituksen lähde. Kustannusarvioon sisältyy kustannukset, joita kuluu hankkeen johtamiseen ja hallintointiin, tutkimuksiin ennen toimenpiteiden aloittamista sekä asiantuntijoiden palkkaukseen. Suunnittelukustannusten ja toteutuksen kustannusten

lisäksi on huomioitava mahdolliset hoidon- ja seurannan kustannukset. (Penttinen & Niinimäki, 2017)

ELY-keskukset voivat antaa harkinnanvaraista valtionavustusta pääsääntöisesti yleishyödyllisiin hankkeisiin, jotka edistävät vesistöjen hyvän tilan saavuttamista, monipuolista käyttöä, turvaa luonnon monimuotoisuutta ja vahvistaa kalakantojen elinvoimaisuutta. Hankkeen toteutuksesta ja avustuksen käytöstä on hankkeesta vastaavan tahon haettava avustusta. Rahoitusta ei voi hakea yksityinen henkilö vaan hakijan on oltava esimerkiksi yhdistys tai kunta. Avustuksen suuruudeksi hyväksytään pääsääntöisesti enintään 50 % kokonaiskustannuksista ja muu osuus koostuu omarahoitusosuudesta (kuva 4). Tämä on yksi rahoituskeino, jonka lisäksi on myös muita tapoja, mutta niitä ei käsitellä tässä työssä.

Kuva 4. Vesistöjen kunnostushankkeiden kokonaiskustannusten omarahoitusosuus voi koostua esimerkiksi monesta eri lähteestä.

Omarahoitusosuus voidaan kattaa monesta eri lähteestä, esimerkiksi niihin lukeutuvat kunnat, yhdistykset ja yritykset, yksityiset henkilöt kuten rannanomistajat, osakaskunnat ja säätiöt. Myös vastikkeeton talkootyö voidaan sisällyttää kustannuksien omarahoitusosuudeksi (ELY-keskus 2019a). Esimerkiksi jos hankkeen kokonaiskustannukset ovat 10 000 €, voi se saada harkinnanvaraista valtionavustusta 5 000 € ja jäljelle jäävä 5 000 € voidaan jakaa organisaatioiden mahdollisilla maksuilla, yksityisten rahoittajien osallisuusmaksuilla ja vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä. On siis tärkeää selvittää eri tahojen maksuhalukkuus. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta ei voi olla

harkinnanvaraisen avustuspäätöksen hakijana, mutta mukana olevat yhdistykset, yritykset ja kunnat voivat.

Harkinnanvaraisen avustuksen saamiselle on tiettyjä edellytyksiä. Hakijalla on oltava vesilain ja muut lainsäädännön edellyttämät luvat ja oikeudet hankkeen toteuttamiseen myös vesialueen ja ranta-alueiden omistajilta. Koska Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta ei ole juridinen toimija, se ei voi hakea tarvittavia lupia, mutta mukana olevat organisaatiot voivat. Harkinnanvaraista valtionavustusta voidaan käyttää hankkeen suunnitteluun, toteutukseen ja hallinnointiin. On kuitenkin muistettava, että vaikka hanke on saanut harkinnanvaraisen avustuspäätöksen, maksetaan avustus jälkikäteen toteutuneiden kustannusten mukaan. Suurissa vesien kunnostustoimenpiteissä on haettava AVI:lta lupaa, jolloin luvan saamiseen on hyvä varata aikaa. (ELY-keskus, 2019a)

4 TUTKIMUSKOHTEIDEN ESITTELY

Molemmat tutkimusryhmät sijaitsevat Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueella, johon Kokemäenjoen päävesistöalue kuuluu. Kokemäenjoen päävesistöalue on jaettu yhdeksään vesistöalueeseen, joista tutkimusalueet kuuluvat niistä kahteen (Järviwiki, 2011a). Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke kuuluu Ikaalisten reitin valuma-alueeseen ja Loimijokiryhmä Loimijoen valuma-alueeseen. Tutkimuskohteiden valuma-alueet ovat lähes saman kokoisia, Ikaalisten valuma-alue 3 200 km² ja Loimijoen valuma-alue 3 138 km², joten ne sopivat kokonsa vuoksi myös vertailukohteiksi (Ikaalisten reitti, n.d.a; Ympäristö.fi, 2018a)

Tutkimusryhmät ovat vesienhoidon organisaatioita, joiden toimintaperiaatteet ovat lähellä toisiaan. Organisaatioiden tavoitteina on saada alueiden eri toimijat yhteistyöhön, luoda toimenpideohjelma ja valmistella vesien kunnostus- ja hoitosuunnitelmia sekä toteuttaa niitä. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan toimintaa ohjaa tällä hetkellä Pirkanmaan ELY-keskus, mutta neuvottelukunta jatkaa toimintaa itsenäisesti vuonna 2020. Loimijokiryhmää koordinoi Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry (myöhemmin KVVY ry), joka tutkii ja neuvoo vesistöihin liittyvissä asioissa (KVVY, n.d.).

Viestintä on ollut molemmissa organisaatioissa tärkeä osa toimintaa, mutta Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa se on ollut tärkein ja sitä on toteutettu monin tavoin. Esimerkiksi tiedotuslehdet ja uutiskirjeet sekä avoimet, kaikkien nähtävissä olevat kokouspöytäkirjat ovat laajan viestinnän tapoja. Loimijokiryhmän viestintä ei ole yhtä avointa, joten osallistamisella on ryhmien välillä eroja. Toimintaperiaatteet eroavat myös vesienhoidon rahoituskeinoilla. Ikaalisten

reitin vesienhoidon neuvottelukunta ei aio kokeilla joukkorahoitusta, mutta rahoitus hoidetaan eri osallisuuden keinoin. Loimijokiryhmä aikoo kokeilla joukkorahoitusta (KVVY, 2018).

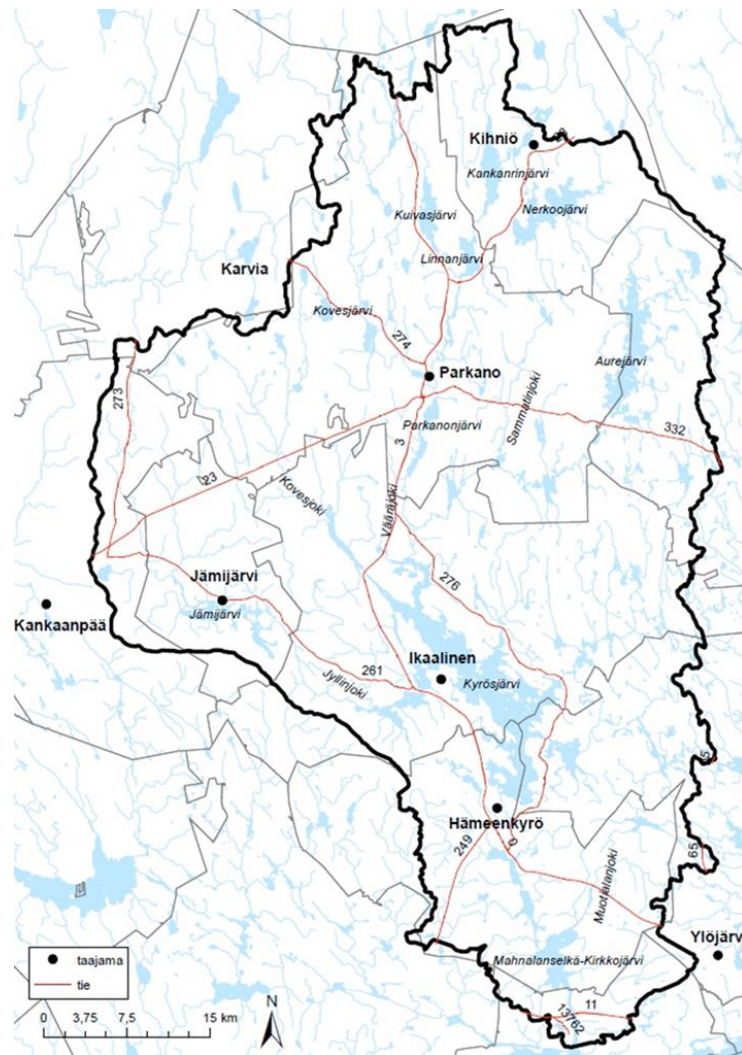
4.1 Ikaalisten vesistöreitti

Vesistöt Ikaalisten reitin valuma-alueella ovat keskimäärin huonommassa tilassa verrattaessa Pirkanmaan alueen muihin vesistöihin ja Ikaalisten reitti valikoitui kärkihankealueeksi myös suuren virkistyskäyttöarvonsa takia. Alueella on lisäksi valtakunnan tasolla luonnonsuojelullisesti merkittäviä raakkujokia, kuten Pinsiön-Matalusjoki, Turkimusoja ja Ruonanjoki (Ikaalisten reitti, n.d; Rinnola & Mäkynen, 2018, s. 2).

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen toiminta-alue on kymmenen kunnan alueella. Kunnat ovat Ylöjärvi, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Parkano, Karvia ja Kihniö (kuva 5, s.19). Alue kuuluu Kokemäenjoen päävesistöalueeseen numero 35 ja Ikaalisten reitin valuma-alueen numero on 35.5. Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen alue on sama kuin Ikaalisten reitin valuma-alue. Valuma-alueella on useita eri vesistöjä, joista suurimmat järvet ovat Mahnalanselkä-Kirkkojärvi, Kyrösjärvi, Jämijärvi, Parkanonjärvi, Kovesjärvi, Aurejärvi, Kuivasjärvi, Linnanjärvi, Nerkoonsjärvi sekä Kankarinjärvi (Ikaalisten reitti, n.d.a; Järviwiki, 2011b)

Ikaalisten vesistöreitin alueella harjoitetaan melko paljon maataloutta ja maatalouden kuormitus on suurin tekijä kuormituslähteittäin tarkasteltuna. Metsätaloudesta syntyy myös vesistökuormitusta ja alueella on turvetuotantoa erityisesti valuma-alueen latvoilla. Metsätalous ja turvetuotanto muodostavat yhdessä merkittävän kuormituslähteen vesistölle. Turvetuotannosta syntyy ravinne-, kiintoaine- ja humuskuormitusta. Haja-asutuksesta muodostuu pistekuormitusta alueelle. (Antikainen, ym., 2016, s. 27)

Ikaalisten vesistöreitin alueen vesistöt ovat tilaltaan vaihtelevia. Erinomaisen ekologisen tilan luokituksen ovat saaneet Aurejärvi, Kovesjärvi ja Leppäsjärvi. Muut alueen järvet ovat luokituksessa pääosin hyviä ja tyydyttäviä. Tyydyttävän luokituksen järviä on karkeasti arvioituna noin puolet, mutta alueella on myös välttävän luokituksen saaneita järviä. Ikaalisten vesistöreitin jokien ekologisen tilan luokitukset ovat myös pääosin hyviä ja tyydyttäviä. (Tieto.pirkanmaa, 2019) Koska vesien tila on ihmisen vaikutuksesta ja myös luonnollisesti muuttuvaa, on ekologisia tiloja tarkasteltaessa ja suunnitelmia tehdessä huomioitava, että myös hyvän tai erinomaisen tilan ylläpitäminen voi vaatia toimenpiteitä.

Kuva 5. Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankealueen kartta, joka kuvaa samalla Ikaalisten reitin valuma-alueetta. (Ikaalisten reitti, n.d.)

Alueella on sekä Natura 2000 -alueita että luonnonsuojelualueita. Hämeenkyrön ja Ikaalisten kunnalla sijaitsee Vatulanharju-Ulvaanharju, joka on Natura 2000 -aluetta. Seitsemisen kansallispuisto Ylöjärven ja Ikaalisten kunnissa on Natura 2000 -alue ja valtion omistama luonnonsuojelualue. Parkanossa sijaitseva Kaidatvedet on järviketju, joka myös on Natura 2000 -alue (Ympäristö.fi, 2013d). Hankkeen alueella on yksityisiä luonnonsuojelualueita, kuten Karviassa oleva Suomijärvi, jonka vesialue on yksityinen suojelualue (Ympäristö.fi, 2013e). Suojelualueilla voi olla positiivinen tai negatiivinen vaikutus osallisuuteen ympäristön kunnostustoimenpiteissä. Joskus halukkaita esimerkiksi vapaaehtoistoihin suojelualueilla voi olla enemmän kuin mukaan on mahdollista ottaa (Kaleva, 2016). Toisaalta kaikki eivät ole luonnonsuojelun kannalla, joten se voi myös laskea osallisuushalukkuutta.

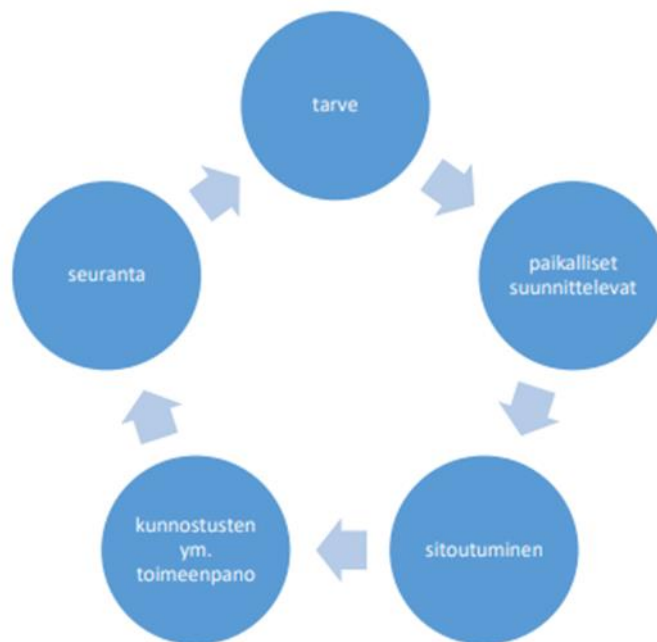
Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen alueella on tehty useita viitasammakko-kartoituksia. Viitasammakkoja on todettu Parkanossa Kuivasjärvellä vuonna 2014. Laji on rauhoitettu ja sen

esiintyminen voi vaikuttaa alueiden käyttöön, sillä luontodirektiivin mukaan lajia on suojeltava ja sen elinympäristöjen hävittäminen tai piilaaminen on luonnonsuojelulaille kiellettyä (Mustajärvi, 2014, s. 1) Viitasammakko voi aiheuttaa ristiriitaisia tunteuksia ihmisillä ja siten myös vaikuttaa osallisuushalukkuuteen vesienhoidossa. Luonnonsuojelu herättää ihmisissä usein tunteita, osa kannattaa sitä ja osa vastustaa.

4.2 Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen tavoitteena on vesien paremman tilan saavuttaminen EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti. Hanke on saanut rahoitusta Vesien- ja merenhoidon kärkihanke-rahastuksesta ja se on ympäristöministeriön rahoittama. Toteutus on vuosina 2017–2019, mutta hankkeen pohjalta syntynyt Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta on pysyvä organisaatio ja jatkaa toimintaa hankkeen päätyttyä. Neuvottelukunnan toiminta on tarkoitettu vakiinnuttamaan ja toimintasuunnitelma laaditaan vuoteen 2027 saakka. Pirkanmaan ELY-keskus toimii jatkossa kokoonkutsujana ja kokouksien sihteerinä (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Perustetusta organisaatiosta toivotaan otettavan mallia tulevaisuuteen muille vesistöalueille Pirkanmaalle ja Suomeen. (Rinnola & Mäkyne, 2018, ss. 2–3)

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä on hallituksen kärkihanke, joka on syntynyt tarpeesta luoda vesienhoidolle vapaaehtoisuuteen perustuva sidosryhmäverkosto. Pirkanmaan ELY-keskus on vastannut hankkeen toteutuksesta ja Pirkanmaan liitto on toiminut hankkepartnerina. Alueelle toivottiin yhteistyöliittymää, jossa eri paikalliset toimijat ovat mukana suunnittelussa ja vesienhoidon toteutuksessa yhdessä kuntien ja viranomaisten kanssa (kuva 6, s. 21). Tavoitteena on perustetun vesienhoito-organisaation avulla suunnitella ja toteuttaa vesien kunnostustoimenpiteitä Ikaalisten vesistöreitillä alueella. Mukana olevat toimijat pyritään sitouttamaan toimintaan, jotta se olisi mahdollisimman vankalla pohjalla ja toiminta jatkuu vahvana, kun hanke päättyy joulukuussa 2019. (Rinnola & Mäkyne, 2018, ss. 2–3)

Kuva 6. Toteuttamisohjelman laatimiseen vaikuttivat useat seikat (Rinnola & Mäkynen, 2016, s. 7)

4.3 Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen toiminta

Tarpeesta Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan perustamiseksi tehtiin selvitys, jonka pohjalla oli haastatteluja vesienhoidon välittäjäorganisaatioilta, kuten alueella toimivilta KVVY ry:ltä, Vanajavesikeskukselta ja Pyhäjärvi-instituutilta. Vertailukehittämistä haettiin myös muiden sidosryhmähaastatteluiden avulla ja Webropol-kysely tehtiin toiminnan suunnan ohjaamiseksi. (Rinnola & Mäkynen, 2018, s. 4)

Osallisuus eri tavoin on ollut mukana jo alusta lähtien. Ennen Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan perustamista hanketta markkinoitiin muun muassa eri ympäristötaapahtumissa hankkeen alueella sekä laajalla ulkoisella ja sisäisellä viestinnällä (Rinnola, haastattelu 19.9.2019) Viestintä on tärkeä keino kansalaisosallistumisen lisäämiseksi, sillä tieto lisää kiinnostusta ja laajalla näkyvyydellä myös suuremman joukon mielenkiinto herää (Ågren, 2017, s. 66). Hankkeelle perustettiin omat netti- ja Facebook-sivut ja hankkeesta tiedotettiin Pirkanmaan ELY-keskuksen nettisivuilla. Hankkeen tiimoilta on järjestetty useita tilaisuuksia vuodesta 2018 alkaen. Pirkanmaan ELY-keskus on järjestänyt niistä yhdeksän ja ollut mukana neljässä muussa tilaisuudessa. Vuonna 2019 järjestettiin kolme Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan kokousta ja Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke osallistui kahteen muuhun ympäristötaapahtumaan (Ikaalisten reitti, n.d.c).

Osallisuuden tukeminen on ollut jatkuvaa. Hankkeessa on tuettu ihmisten osallisuutta tiedon jakamisen, haastattelujen sekä selvitysten avulla. Ihmisille on annettu eri mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja kertoa oma mielipiteensä ja toiveensa mukana oleville tahoille. Viranomaisille on ollut mahdollista kertoa ajatuksistaan kasvatusten ja anonyymisti. Toiminta on pyritty pitämään mahdollisimman avoimena, jotta vuoro-vaikutus, helppo tiedon saanti ja luottamus säilyvät toiminnassa.

Kesällä 2018 julkaistiin Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen tiedotuslehti, jonka painosmäärä oli 20 000. Lehti jaettiin Ikaalisten reitin alueen kotitalouksille. Se tavoitti vakituiset asukkaat sekä kesäasukkaat ja lehteä jaettiin ympäristötapauksissa, joissa hanketta esiteltiin. Linkki kesän 2018 tiedotuslehden nettisivulle on <https://ikaalistenreitti.files.wordpress.com/2018/06/yhteistyolla-vesistot-kuntoon-ikaalisten-reitilla-tiedotuslehti-2018-valmis.pdf>. Kesällä 2019 ilmestyi uusi tiedotuslehti, jonka levikki oli myös 20 000. Hankkeen toiminnasta ja etenemisestä on haluttu tiedottaa myös muille, kuin hankkeen toiminnassa mukana oleville tahoille. Osallisuutta on näin voitu lisätä koko alueella, vaikka yksityiset henkilöt eivät suoraan olisikaan olleet mukana hankkeen toiminnassa.

Hankkeen nettisivuille on tehty paikkatietoon pohjautuva sähköinen mallikartta ja se julkaistiin vuonna 2018 (Rinnola & Mäkynen, 2018, s. 10). Kartan mallikuvaukset esittävät jo toteutuneita ja käynnissä olevia vesien kunnostustoimenpiteitä. Mallikohteista voi tutkia kuka tai ketkä ovat olleet hankkeiden vetovastuussa ja kuinka paljon toimenpiteet ovat maksaneet ja saaneet rahoitusta (Ikaalisten reitti, n.d.d.) Sähköisen malliverkon avulla voi tarkastella erilaisia ratkaisuja tulevien kunnostussuunnitelmien avuksi. Mallikartan avulla on helppo tutustua vesien kunnostushankkeiden toteutukseen, sillä ne auttavat hahmottamaan hankkeiden keston ja sen mitä kaikkea toteutus kokonaisuudessaan tarvitsee.

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen viestinnällä on alusta alkaen ollut merkittävä rooli tiedon välityksen ja innostamisen sekä sitouttamisen osalta. Se on ollut tärkein keino saavuttaa ydin-toimintoja, jotta organisaatiot ja kansalaiset saadaan kiinnostumaan. Viestinnän kohderyhmä on ollut laaja ja laajalla tiedottamisessa on pyritty monipuoliseen sekä positiiviseen otteeseen. Media on ollut aiheesta kiinnostunut ja hankkeen alulle saattamiseksi toimittajat ovat kirjoittaneet asiasta useita eri artikkeleita Aamulehteen ja paikallislehtiin kuten Ylä-Satakunnan lehteen ja UutisOivaan. Hanke on tullut tutuksi alueen asukkaille ja toimijoille eri väyliä pitkin, artikkelit ovat kertoneet hankkeen toiminnasta ja tavoitteista. (Rinnola & Mäkynen, s. 17) Laajalla ja kattavalla tiedottamisella on pyritty luomaan yhteishenkeä siis jo ennen kuin hankkeelle suunniteltu sidosryhmäverkosto sai lopullisen muotonsa.

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen pohjalta muodostui vapaaehtoisuuteen perustuva Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta, jonka toiminnan ydin on kumppanuudessa ja yhteistyössä. Neuvottelukunnan on tarkoitus suunnitella toimenpideohjelma Ikaalisten vesistöreitien alueelle yhdessä neuvottelukunnan työryhmän ja Pirkanmaan ELY-keskuksen vesiyksikön viranhaltijoiden kanssa. Toimenpideohjelma sisältää konkreettisia ehdotuksia vesienhoito- ja kunnostustoimenpiteiksi, joita lähdetään toteuttamaan. Toimenpideohjelma kytkeytyy Vesivisio 2050:een. Jokaisessa neuvottelukunnan vuoden 2019 kokouksessa on rakennettu toimenpideohjelmaa erilaisten työpajojen avulla ja sen suunnittelu on ollut mukana alusta alkaen. Vesienhoidon toimenpideohjelman lopullinen muoto on tarinakartta, joka julkaistaan marraskuussa 2019. Työpajat ja kokoukset ovat lisänneet osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja luottamusta kaikkien mukana olevien kesken, kun ihmiset tapaavat ja näkevät toisensa. (Rinnola & Mäkyne, s. 5)

4.4 Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta on eri organisaatioista koostuva vesienhoidon yhteenliittymä. Ennen neuvottelukunnan perustamista tehtiin kyselyn avulla selvitys, jossa kysyttiin minkä tyyppistä vesienhoidon verkostoa kaivataan. Näin mukana olijoille on jo alusta asti luotu mahdollisuus tulla kuulluksi ja olla osallisena. Neuvottelukunta luotiin hankealueen kuntien kanssa pysyväksi organisaatioksi. Tarkoituksena on toimia verkostona ja neuvoa antavana tahona edistäen vesien kunnostusta ja hoitoa. (Ikaalisten reitti, 2018a)

Osallisuus on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa ollut alusta asti vahvasti läsnä kaikessa toiminnassa luoden yhteisöä, jossa on mukana alueen organisaatioita, kuntia ja viranomaisia. Neuvottelukunta on tuonut viranomaiset ja eri tahot yhteen vahvistaen vuorovaikutusta. Neuvottelukunta pyrkii edistämään ympäristönsuojelua ja vesienhoidon tavoitteita hyvän tilan saavuttamiseksi. Lisäksi se yhteensovittaa elinkeinoelämän ja ympäristönsuojelun tarpeita. (Ikaalisten reitti, 2018a)

Neuvottelukunta koostuu alueen eri toimijoista ja siinä on mukana alueen kuntien ja kaupunkien viranomaiset, vesiensuojeluyhdistyksiä, kalastus- ja kyläosuuskuntia sekä luonnonsuojeluyhdistyksiä ja -liittoja. Lisäksi mukana ovat muun muassa Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton (myöhemmin MTK) eri paikallisyhdistykset, Vapo Oy ja Pro Agria. Neuvottelukunnan jäsenistö koostuu yhteensä 66 eri organisaatiosta ja jokaista organisaatiota edustaa yksi nimetty henkilö. Jokaisella varsinaisella nimetyllä henkilöllä on lisäksi varajäsen, joten jäsenmäärä yhteensä on 113 henkilöä. (Rinnola, haastattelu 19.9.2019; Ikaalisten reitti, 2018b)

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalla on säännöt, jotka ovat yhteistyösopimuksessa ja ne hyväksytään allekirjoituksella liittymisen yhteydessä. Sopimukseen on määritelty neuvottelukunnan tarkoitus, tehtävät ja työskentelytavat. Tämä lisää luottamusta ja sitoutumista sekä ohjaa toimintaa. Neuvottelukunnan toiminnalle on laadittu opas, jotta neuvottelukunnalla on mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset tulevaisuudessa kärkihankkeen päätyttyä. (Ikaalisten reitti, 2018b; Ikaalisten reitti, 2019)

Yhteistyösopimus lähetettiin hankealueen organisaatioille. Sopimuksen on allekirjoittanut organisaatiota edustava jäsen ja mahdollinen varajäsen. Neuvottelukunnan jäseneksi voi liittyä vain organisaatioita, jolloin yksityisen henkilön on mahdollista vaikuttaa ainoastaan niiden kautta. Myös neuvottelukunnan perustamisen jälkeen liittyminen on mahdollista. Haluavan tahon on lähetettävä liittymisanomus, jonka neuvottelukunta hyväksyy työryhmän esittämänä. Neuvottelukunta voi olla myös hyväksymättä liittymishakemusta, mikäli liittyvä taho ei hyväksy sopimusta (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Sopimuksesta eroaminen tapahtuu ilmoittamalla kirjallisesti Pirkanmaan ELY-keskukselle (Ikaalisten reitti, n.d.e). Yhteistyösopimus tuli voimaan Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan perustamiskokouksessa 12.12.2018, jolloin Pirkanmaan ELY-keskus allekirjoitti yhteistyösopimuksen (Ikaalisten reitti, 2018a).

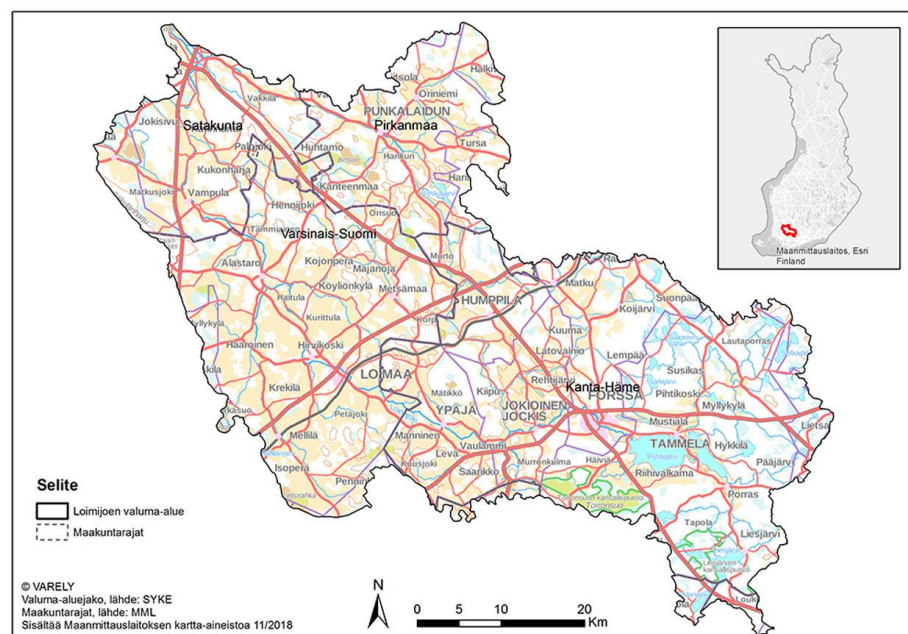
Pääsääntöisesti neuvottelukunta kokoontuu kerran vuodessa ja valitsee uuden puheenjohtajan jokaiseen kokoukseen. Kokouksissa käsiteltävät aiheet valitsee neuvottelukuntaan kuuluva työryhmä. Työryhmään kuuluu neuvottelukunnan ydintoimijat sekä kaksi neuvottelukunnan valitsemaa muuta jäsentä. Työryhmän tarkoituksena on kokousten valmistelun lisäksi vastata liittymis- ja eroanomuksista. Työryhmä nostaa neuvottelukunnan jäsenten toivomia asioita esiin ja huolehtii toimintasuunnitelman valmistumisesta. (Ikaalisten reitti, 2018a, ss. 1–2) Kokouksissa ilmenevät asiat ratkaistaan keskustelemalla ja poikkeustilanteissa äänestämällä, jolloin enemmistön kanta ratkaisee. (Ikaalisten reitti, 2018a, s. 2) Kaikkien kokousten pöytäkirjat ovat nähtävillä Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen nettisivuilla ja ne ovat kaikille julkisia. Avoimella tiedotuslinjalla lisätään osallisuuden tunnetta, kun kuka tahansa saa tietoa käsitellyistä ja päätetyistä asioista.

4.5 Loimijoen valuma-alue

Loimijokiryhmä on vesienhoito-organisaatio, joka toimii Loimijoen valuma-alueella (kuva 7, s. 25). Valuma-alueen pääuoma on Loimijoki ja suurimpina sivujokina ovat muun muassa Kokonjoki / Koenjoki / Koi-joki, Niinijoki, Kourajoki ja Punkalaitumenjoki. Valuma-alueen koko on 3 138 km², joka on lähes sama kuin Ikaalisten reitin valuma-alue. Alueet sijaitsevat samalla Kokemäenjoen vesistöalueella, jonka valuma-

alueen pääjako numero on 35. Kokemäenjoen valuma-alue, johon Loimijoen valuma-alue kuuluu, numero on 35.1 (Järviwiki, 2011a).

Loimijoen valuma-alueella on järviä hyvin vähän ja vesistöt ovat pääosin jokia ja oja. Vesistöltään se siis eroaa merkittävästi Ikaalisten vesistöreitistä, jolla on pääosin järviä ja jokia. Loimijoen valuma-alueen vesistöt ovat ekologiselta luokitukseltaan pääosin hyvää huonommassa tilassa eli välttäviä ja tyydyttäviä. Alueella harjoitetaan paljon maataloutta ja sen hajakuormitus on yksi suurimmista vaikuttavista tekijöistä pintavesiin. Valuma-alue on 15 eri kunnan alueella, joista suurimpina kuntina Tammela, Forssa, Humppila, Jokioinen, Loimaa, Huitinen ja Punkalaidun. (Ympäristö.fi, 2018a)

Kuva 7. Loimijoen valuma-alue kuuluu Kokemäenjoen valuma-alueeseen. (Ympäristö.fi, 2018a)

4.6 Loimijokiryhmä

Tässä tutkimuksessa on mukana verrokkiryhmä, jotta saadaan tietoa siitä, vaikuttavatko erilaiset vesienhoito-organisaatioiden yhteistyöryhmät osallisuushalukkuuteen. Vertailuryhmänä toimivan Loimijokiryhmän tavoitteet ja toimintatavat ovat samankaltaiset Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan kanssa ja Loimijokiryhmä valittiin siksi tähän tutkimukseen. Loimijokiryhmässä on hieman yli 60 eri alueen organisaatiota laskutavasta riippuen (Heino, 2019), joten se on organisaatiokooltaan lähellä Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukuntaa.

Loimijokiryhmä on Loimijoen alueella toimiva vesistöalueryhmä ja se on aloittanut toimintansa vuonna 2016. Puheenjohtajuus vaihtuu

ryhmään kuuluvien kuntien kesken ja kokoontumisia järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Ryhmä pyrkii edistämään vesien tilaa sekä kunnostusta ja -hoitoa yhdessä alueen vesistöihin vaikuttavien tahojen kanssa koko valuma-alueella. KVVY ry aloitti ryhmän koordinoinnin syksyllä 2018. Toiminnassa on mukana alueen kunnat, ELY-keskukset, vesien-suojeluyhdistykset sekä luonnonsuojelupiirit ja -yhdistykset. Loimijokiryhmässä on useita samoja tahoja kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa, edellisten lisäksi muun muassa ProAgria ja MTK. (Ympäristö.fi, 2018b)

Loimijokiryhmä on laatinut toimintasuunnitelman vuosille 2018-2020. Toimintasuunnitelma sisältää alueen toimijoiden koordinoitua, neuvontaa ja aktivointia, hankevalmistelua ja viestinnän ylläpitoa. Toimintasuunnitelmaan on kirjattu opiskelija- ja talkootyövoiman hyödyntämistä. Toimintaa on suunniteltu rahoitettavan joukkorahoituksella. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta ei kokeile joukkorahoitusta, joten se on yksi tutkimusryhmien eroista. (KVVY, 2018, s. 1)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen alkuvaiheissa pohdittiin joukkorahoitusta, mutta siitä luovuttiin resurssisyistä (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Myöhemmin ympäristöministeriön kanssa sovittiin osallisuushalukkuuden selvittämisestä vuoden 2019 aikana ja maksuhalukkuus olisi osa selvitystä (Rinnola, Mäkynen, 2018, s. 12). Tutkimus osallisuushalukkuudesta vesienhoidon toimeenpanossa Ikaalisten reitillä toteutettiin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle suunnatulla kyselytutkimuksella. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi sitä, onko osallisuushalukkuudessa eroja eri vesienhoitoorganisaatioilla. Tutkimuksessa on mukana vertailuryhmänä toimiva Loimijokiryhmä, mutta pääpaino on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa. Loimijokiryhmälle tulokset luovutettiin heidän omaan käyttöönsä, jotta heillä on mahdollisuus analysoida oman organisaation tuloksia tarkemmin.

Selvitys kartoittaa organisaatioiden osallisuushalukkuutta sekä henkilökohtaista osallisuushalukkuutta vesienhoidossa. Organisaatioiden osallisuushalukkuus tarkoittaa tässä tutkimuksessa osallistumista vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään työhön sekä maksuhalukkuutta. Henkilökohtaista maksuhalukkuutta selvitetään, jotta saadaan mahdollisimman kattavasti kaikki mahdolliset rahoituskanavat selvitettyä.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella ja kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Pääsääntöisesti toteutuksessa käytettiin määrällistä, eli kvantitatiivista menetelmää. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä vastaa numeerisesti kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon sekä kuinka usein. Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tutkittavat asiat ovat tiedossa jo alussa ja ne voidaan esittää numeerisesti. Tutkimuksen tuloksissa tarkastellaan muuttujien välisiä eroja ja suhteita sekä pohditaan, mistä ne voivat johtua. Koska tutkimus on määrällistä, on tutkimuksen otanta tärkeä. Usein suuremmalla otannalla saadaan tarkempia lopputuloksia. (Vilkkä, 2007, ss. 13–14)

Selvityksen yhteen kysymykseen etsittiin vastauksia laadullisen tutkimuksen menetelmällä eli kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Laadullinen tutkimus antaa melko vapaat mahdollisuudet tutkittavalle tuoda omat näkemyksensä ja mielipiteensä esiin (Tilastokeskus, n.d.). Tässä tutkimuksessa vastaajat saivat vapaasti kertoa ajatuksiaan ja odotuksiaan avoimeen tekstikenttään. Usein laadullisessa tutkimuksessa merkitykset ja niiden väliset suhteet luovat kokonaisuuden. Ne voivat liittyä kokemuksiin ja käsityksiin. (Vilkkä, n.d.)

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa pyritään selvittämään osallisuushalukkuus organisaatioiden osalta sekä jäsenten mahdollisuuksia ja valmiuksia. Tässä tutkimuksessa osallisuushalukkuuteen kuuluu vapaaehtoistyö, vastikkeetta tehtävä talkootyö ja maksuhalukkuus. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Mikä on Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan osallisuushalukkuus?
- Millainen on neuvottelukunnan jäsenten henkilökohtainen osallisuushalukkuus?
- Vaikuttavatko erilaiset vesienhoidon organisaatioiden muodot osallisuushalukkuuteen?

Kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystä kohdistuu Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan osallisuushalukkuuteen. Neuvottelukunta on opinnäytetyön päätutkimuskohde ja Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke työn tilaaja. Ensimmäinen tutkimuskysymys kohdistuu neuvottelukunnassa mukana oleville organisaatioille ja se käsittää vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän työn sekä maksuhalukkuuden. Toinen tutkimuskysymyksen avulla selvitetään neuvottelukunnan jäsenten henkilökohtaista maksuhalukkuutta. Kolmannella tutkimuskysymyksellä etsitään eroja sille, vaikuttaako organisaation erilainen muoto osallisuushalukkuuteen vesienhoidossa. Loimijokiryhmä valikoitui vertailukohteeksi, sillä sen toimintaperiaate on

melko samanlainen kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalla, mutta toimintatavoilla on myös eroja.

5.3 Tutkimusprosessin kuvaus

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksen avulla, jonka laatimisessa auttoivat opinnäytetyön ohjaajat Virve Rinnola, joka toimii Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen projektiasiantuntijana sekä hankkeen vesitalousasiantuntija Anne Mäkynen. Kysely laadittiin Webropol-kyselyohjelmalla. Kysely päätettiin toteuttaa pääosin sähköisesti, sillä sen ajateltiin tavoittavan suurin osa vastaajista. Perinteinen posti nähtiin turhan työläänä saatavaan hyötyyn nähden. Tutkimus toteutettiin täysin anonymisti eikä tutkimukseen osallistuneita ole mahdollista tunnistaa. Kyselyn testiversio jaettiin koko Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristöosastolle sähköpostitse ja testausvaihe oli auki 6.5–10.5.2019. Muistutus testaamisesta lähetettiin vielä 10.5.2019. Yhteensä 17 henkilöä vastasi testivaiheessa kyselyyn ja kommentteja oli mahdollista antaa sähköpostitse sekä kyselyn lopussa olevaan avoimeen kenttään. Kommentit ja huomiot antoivat tärkeitä vinkejä, joilla kyselyyn saatiin parannuksia.

Kysely julkaistiin 23.5.2019, jolloin oli myös Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan kokous. Julkaisupäivämäärä valittiin kokouksen yhteyteen siksi, että opinnäytetyöntekijä pääsi kertomaan selvityksestä ja jakamaan osallistujille kyselyn paperiset versiot palautuskuoriin. Näin työn tekijälle saatiin kasvot, jolloin tekijä ei jää tuntemattomaksi, mikä voi lisätä luottamusta ja nostaa halua vastata selvitykseen. Samalla kokousvieraille annettiin mahdollisuus kysyä tai esittää kommentteja selvityksestä. Teknisten ongelmien takia linkki sähköiseen versioon lähetettiin seuraavana päivänä 24.5.2019, mutta kokouksessa kerrottiin tulevasta sähköpostista.

Muistutusviesti kyselyn vastaamiseen lähetettiin sähköpostitse 3.6.2019 ja vastausaikaa kokonaisuudessaan oli 6.6.2019 asti eli kaksi viikkoa. Kahden viikon vastausajan ajateltiin riittävän. Loimijokiryhmän sähköpostijakeluun linkin kyselyyn lähetti KVVY ry:n Satu Heino. Paperisen version lähettämisen Loimijokiryhmälle ei ajateltu olevan järkevää, sillä se olisi ollut turhan työläs, eivätkä kaikki Loimijokiryhmän jäsenet ole tiedossa. Heille sähköposti lähti 21.5.2019 ja muistutusviesti 3.6.2019.

5.4 Kysely osallisuushalukkuudesta

Kyselyn ulkoasuna käytettiin samaa pohjaa, kuin Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen aikaisemmissa selvityksissä. Vastaajalle syntyy siten jatkuvuuden ja tuttuuden tunne, mutta se ei koskenut Loimijokiryhmän vastaajia. Kyselyn alussa olevalla selitteellä

kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, tilaajasta ja tekijästä sekä kuinka kauan kyselyn tekoon on hyvä varata aikaa. Kyselyssä oli yhteensä 12 kysymystä ja aiheet jaettiin viidelle sivulle (liite 1). Osallisuuden muodot olivat neljässä osassa eli vapaaehtoistyö, vastikkeetta tehtävä talkootyö, organisaation maksuhalukkuus sekä henkilökohtainen maksuhalukkuus. Osiot olivat tässä järjestyksessä, jotta vastaajat keskittyvät ensiksi helpompiin kysymyksiin, minkä jälkeen selvitys etenee yksityiskohtaisempiin kysymyksiin.

Vastaajan oli kerrottava, kumpaan vesienhoito-organisaatioon kuuluu sekä millaista organisaatiota vastaaja edustaa, jotta saadaan tietoa vastaajaryhmien eroista. Organisaatiot oli kategorisoitu valmiiksi ryhmiksi, joten vastaajan ei tarvinnut niitä itse pohtia sillä kaikki eivät välttämättä osaa sitä muuten kertoa. Seuraavana selvitettiin eri toimintojen merkittävyyksiä vesistöillä, millä haluttiin saada tietoa, onko niiden ja osallisuushalukkuuden välillä yhteyttä.

Kyselyn seuraavat osat selvittivät osallisuushalukkuutta. Vesien kunnostus ja hoito sekä vapaaehtoistyö avattiin selitteillä, jotta vastaaja ymmärtää mitä niillä tarkoitetaan. Monivalintakysymysten avulla selvitettiin millä tavoin vastaaja voisi osallistua vapaaehtoistyöhön ja mitkä ovat siihen vaikuttavia syitä. Vastaajilla oli mahdollisuutena valita useampi vaihtoehto ja avoimeen tekstikenttään oli mahdollista antaa oma vastaus. Monivalintakysymykset ovat helppoja vastata, silloin vastaajien ei tarvitse itse miettiä eri vastausvaihtoehtoja, kun ne on lueteltu valmiiksi.

Seuraavat kysymykset selvittivät osallisuushalukkuutta vastikkeetta tehtävään talkootyöhön, jonka määritelmä avattiin ennen kysymyksiä. Kysymykset ja vastausmahdollisuudet olivat muuten samat kuin vapaaehtoistyössä, mutta sanan vapaaehtoistyö tilalla oli vastikkeetta tehtävä talkootyö. Vaikka molempia osallisuuden muotoja voidaan toteuttaa samalla tavalla, on niiden merkitys hankkeiden toteutuksessa eri. Vastikkeetta tehtävälle talkootyölle voidaan määrittää rahallinen arvo, mutta vapaaehtoistyölle ei. Sen vuoksi tavat oli eroteltu toisistaan, vaikka kysymykset muuten olivat samat.

Kysymykset maksuhalukkuudesta jätettiin selvityksessä viimeisiksi, sillä niihin vastaaminen on haasteellisempaa ja vastaaja voi joutua pohtimaan vastauksia tarkemmin kuin vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän talkootyön kysymyksissä. Ensiksi selvitettiin organisaation maksuhalukkuutta ja seuraavaksi henkilökohtaista maksuhalukkuutta, jotta kaikista haastavin osa on viimeisimpänä. Organisaatioiden osallisuusmaksusta kysyttiin, kuinka usein se olisi hyvä kerätä sekä mahdollisen maksun suuruutta. Vastausvaihtoehdot oli annettu molempiin kysymyksiin valmiiksi, joten vastaajan oli helppo valita jokin vaihtoehdoista suuntaa-antavana. Myös oma vastausvaihtoehto oli mahdollista antaa ja avoimeen tekstikenttään sai kertoa syyn, jos vastaaja arveli, ettei

organisaatiolla ole halua maksaa vesien kunnostustoimenpiteistä. Lisäksi selvitettiin, kuinka paljon vastaaja on henkilökohtaisesti valmis maksamaan vapaaehtoista osallisuusmaksua itselle tärkeimmän järven tai joen kunnostuksesta ja mitkä ovat siihen vaikuttavat syyt.

Kyselyn kaikki kysymykset olivat viimeistä kysymystä lukuun ottamatta strukturoituja. Avoimiin kysymyksiin vastataan yleensä harvemmin eikä yhtä kokonaisvaltaisesti, sillä vastaajat eivät jaksakaan pohtia vastauksia (Salmi, 2017, s. 12). Selvityksen viimeinen kysymys etsi vastauksia tulevaisuuden odotuksiin vesienhoidon edistämiseksi ja vastaajille annettiin mahdollisuus tuoda esiin omat näkemyksensä ja odotuksensa. Kysymyksen avulla etsittiin myös tietoa siitä, onko eri vesienhoidon organisaatiolla eroja tulevaisuuden odotusten suhteen. Samalla kyselyyn luotiin helppo lopetus ja vapaa sana.

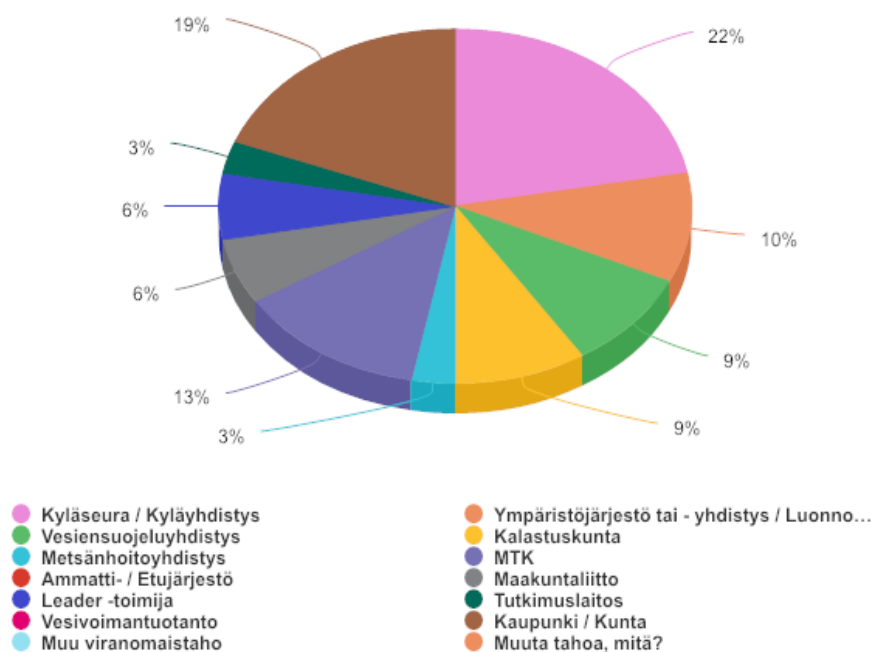
6 TULOSTEN ESITTELY

Kysely lähetettiin sähköpostitse 110:lle Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenelle. Kyselyn vastanneiden kokonaismäärä oli 55, mukaan lukien Loimijokiryhmän vastaajat. Yksi vastaaja ei kertonut kumpaan vastaajaryhmään kuuluu. Neuvottelukunnasta kyselyyn vastasi 32 henkilöä eli 59 % selvitykseen vastanneista ja Loimijokiryhmän vastaajien osuus oli 41 %. Jos lasketaan Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan sähköpostin saaneet henkilöt ja paperisen version palauttaneet, saadaan vastausprosentiksi neuvottelukunnan osalta 29,1 % (n=110). Loimijokiryhmän vastausprosentti on 21,2 %, sillä Loimijokiryhmälle sähköposti laitettiin 104:lle henkilölle ja vastauksen antoi 22 henkilöä. Vaikka vastausprosentit eivät eroa kovin paljoa toisistaan, voi sillä olla jonkin verran merkitystä tulosten luotettavuuteen ja tuloksiin ryhmien välisistä eroista.

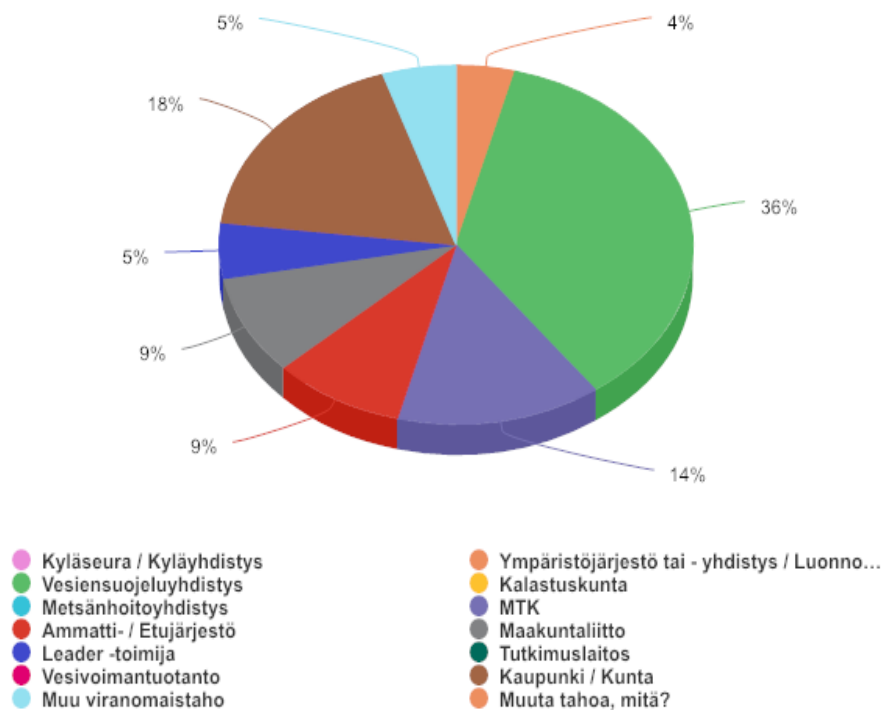
Kaikista 55 vastaajasta suurin osa eli 20 % edusti vesiensuojeluyhdistyksiä ja toiseksi eniten (18 %) edustajia oli kaupungeista tai kunnista. Kolmanneksi eniten (13 %) vastaajat edustivat kyläseuraa/kyläyhdistystä ja MTK:a. Tämän tutkimuksen vastausten esittelyssä keskitytään pääosin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan tuloksiin, sillä se on tämän tutkimuksen päätutkimusryhmä ja vastaa kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Vesienhoito-organisaatioiden tulosten eroja pohditaan luvussa 6.8.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta puolet koostuu yhdistyksistä, osuuskunnista ja järjestöistä (kuva 8, s. 31). Neuvottelukunnan vastaajat ovat jakautuneet kymmeneen eri kategoriaan organisaatioittain. Loimijokiryhmän vastaajat ovat homogeenisempi ryhmä, sillä vastaajat kuuluvat kahdeksaan eri kategoriaan ja 36 % vastaajista kuuluu vesiensuojeluyhdistyksiin.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta

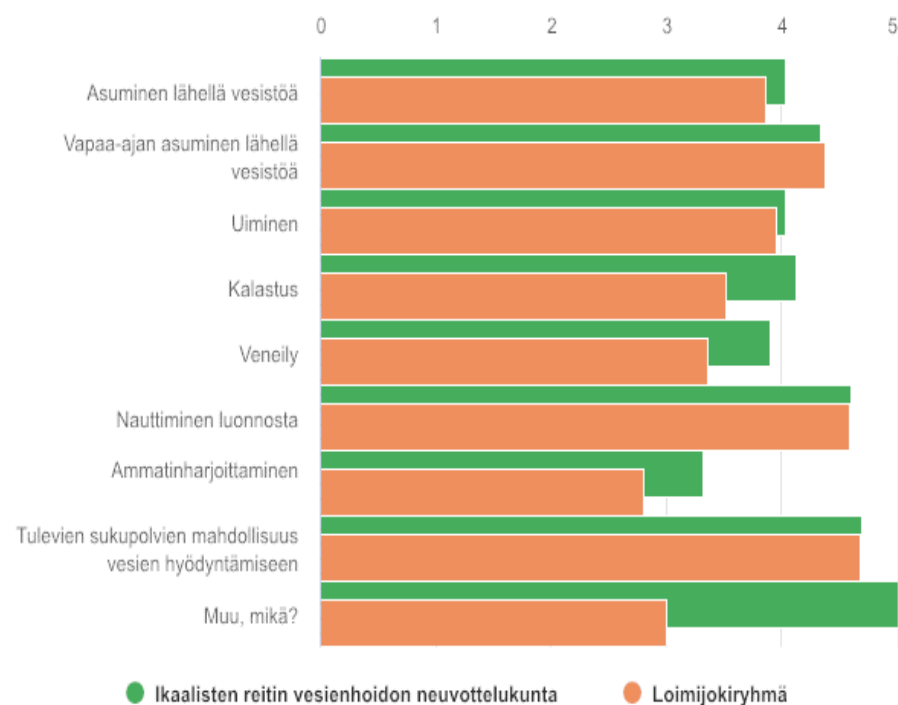

Loimijokiryhmä

Kuva 8. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan ja Loimijokiryhmän jäsenistön jakauma.

Vertailtaessa Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan ja Loimijokiryhmän välisiä vastauksia, ovat vastausten erot yleisesti melko pienet. Molemmissa tutkimusryhmissä koettiin lähes yhtä merkitykselliseksi eri tavat käyttää vesistöä (kuva 9). Vastauksissa oli eroja vesialueiden käytössä uinnin, veneilyn ja kalastuksen osalta ja ne ovat tulosten perusteella merkityksellisempiä Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenille. Suurin ero oli ammatin harjoittaminen vesialueella ja sen koki Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta tärkeämmäksi.

Kuva 9. Vesialueiden käytön merkitys eri vesienhoito-organisaatioilla. Diagrammi osoittaa vastausten keskiarvon.

Selvitys kysyi eri toimintojen merkityksestä vesistöllä ja vastaukset annettiin asteikolla 1-5 (1=ei merkitystä, 5= hyvin merkittävä). Tärkeimpinä koettiin nauttiminen luonnosta, tulevien sukupolvien mahdollisuus vesien hyödyntämiseen sekä vapaa-ajan asuminen lähellä vesistöä. Ryhmien väliset erot olivat suurimmat kalastuksen, veneilyn ja ammatinharjoittamisen kohdalla. Avoimien vastausten eroja ei pystynyt vertailemaan, sillä niitä annettiin vain muutamia.

Asuminen ja vapaa-ajan asuminen lähellä vesistöä oli noin 80 %:lle (n=32) Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenelle merkittävää tai hyvin merkittävää. Ikaalisten reitin alueella asuminen ja mökkeily on yleistä ja tämä voi olla syynä sille, miksi ne koetaan tärkeiksi. Neuvottelukunnan jäsenet kokivat uimisen, kalastuksen ja veneilyn lähes yhtä merkittävänä ja yli 60 % (n=32) vastaajista arvottivat ne vähintään arvoon neljä.

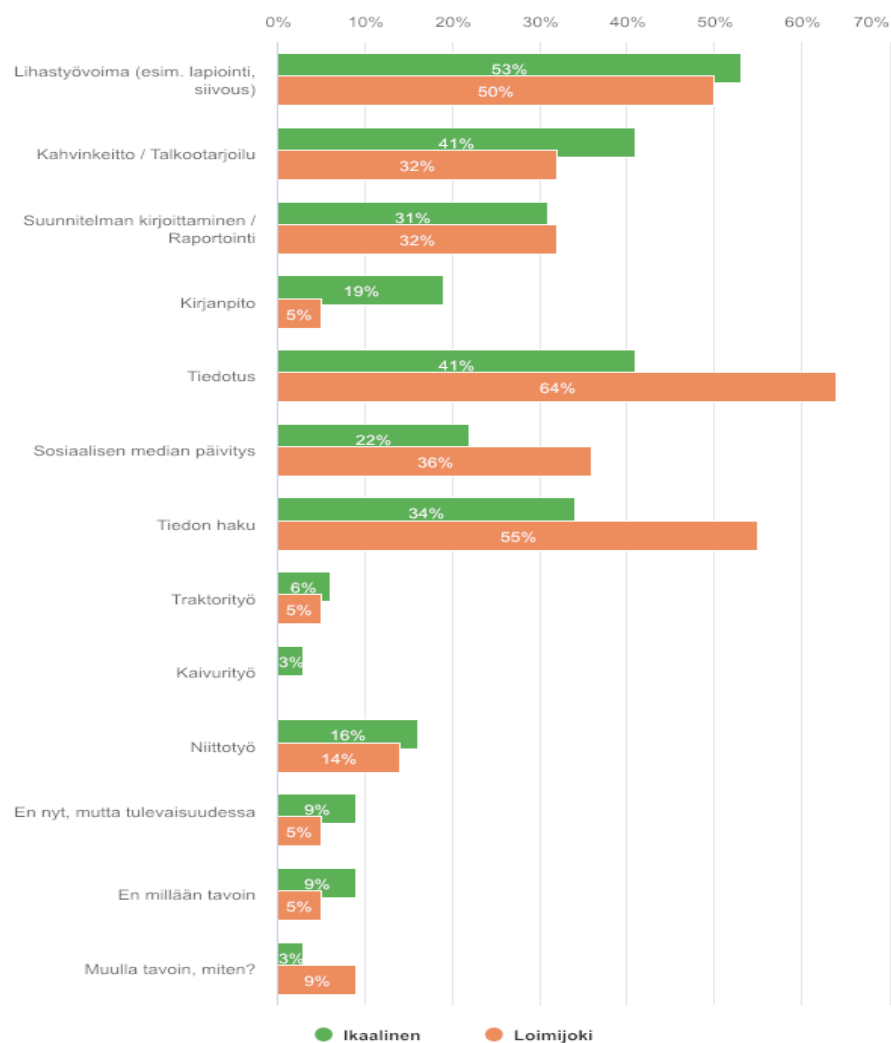
Neuvottelukunnan vastaajat kokivat kalastuksen huomattavan tärkeäksi, sillä 53,33 % (n=32) vastaajista painotti sen arvoon viisi. Ikaalisten reitillä on hyvät kalastusmahdollisuudet ja alueella on harrastus- ja ammattimaista kalastusta, mikä on voinut vaikuttaa tuloksiin. Neuvottelukunnan vastaajista 9 % kuului kalastuskuntiin ja tämä varmasti vaikutti kalastuksen ja ammatinharjoittamisen merkitykseen. Loimijokiryhmän vastaajista kukaan ei maininnut kuuluvansa kalastusosuuskuntaan, mikä myös kertoo, että vesialueiden käyttötavat eroavat toisistaan.

Ikaalisten reitin eri vesistöalueet ovat hyvin laajoja ja valuma-alueella on useita eri järviä ja jokia. Sen vesialueet ovat kooltaan suurempia ja monipuolisempia kuin Loimijoen vesialueet. Loimijoen valuma-alueen vesistöt ovat suurimmilta osin jokia ja oja ja alueet poikkeavat toisistaan. Tämä on todennäköisesti vaikuttanut tuloksiin vesien eri käyttötapojen merkityksistä. Veneily koettiin tärkeämmäksi Ikaalisten vesistöalueella, mikä varmasti johtuu paremmista veneily mahdollisuuksista.

Nauttiminen luonnosta oli lähes yhtä merkittävää molemmille tutkimusryhmille ja 71,7 %:lle (n=55) kaikista vastaajista se oli hyvin merkittävää. Tulos on mielenkiintoinen, sillä vaikka vesialueet eroavatkin toisistaan melko paljon, saavat alueiden käyttäjät siitä lähes yhtä paljon iloa. Tulevien sukupolvien mahdollisuus vesien hyödyntämiseen oli molemmissa ryhmissä hyvin tärkeää.

6.1 Vapaaehtoistyö

Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan työtä, joka on täysin vapaaehtoista ja sillä ei ole rahallista arvoa. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta olisi selvityksen perusteella valmis osallistumaan vapaaehtoistyöhön 82 % (n=32) tavalla tai toisella (kuva 10, s. 34).

Kuva 10. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta oli kiinnostunein tekemään vapaaehtoistyötä lihastyövoimalla.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenistä vapaaehtoistyöhön lihastyövoimalla voisi osallistua 53 % (n=32). Toiseksi yleisimmät (41 %) vaihtoehdot olivat tiedotus sekä kahvinkeitto/talkootarjoilu. Loimijokiryhmän eniten valitut vastaukset olivat tiedotus (64 %, n=22) ja tiedon haku (55 %) ja niissä oli suurimmat erot tutkimusryhmien vastausten välillä.

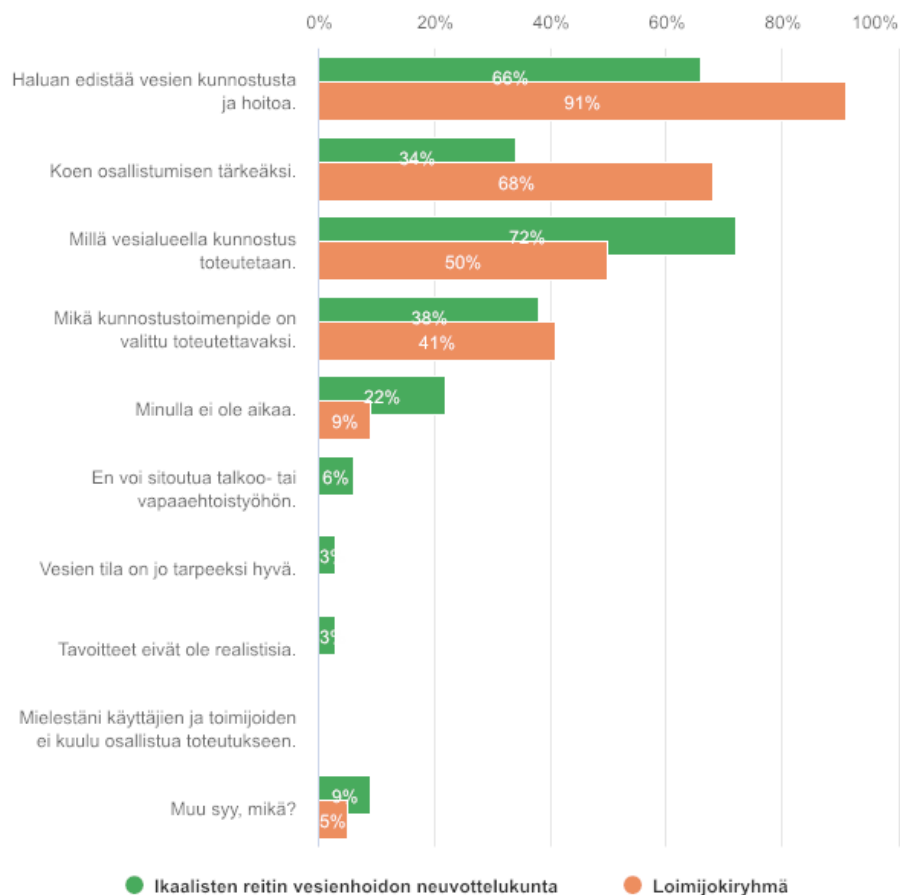
Neuvottelukunnan jäsenistä vapaaehtoistyönä kirjanpito ja sosiaalisen median päivitys kiinnostivat noin viidesosaa vastaajista. Kaikki eivät hallitse kirjanpitoa tai siihen ei ole kiinnostusta. Sosiaalisen median päivitys ei välttämättä ole kaikille vastaajille tuttua, sillä sen käyttäjät ovat usein nuoria ja nuoria aikuisia. Esimerkiksi 55–64 vuotiaista 46 % on seurannut yhteisöpalvelua viimeisen kolmen kuukauden aikana, joten sosiaalisen median päivityksen vähäinen suosio ei yllättänyt tässä tutkimuksessa (Tilastokeskus, 2018).

Erityisesti lihastyövoima ja kahvinkeitto/talkootarjoilu ovat sellaisia tapoja osallistua, joita lähes kaikki pystyvät tekemään ja todennäköisesti ne valittiin usein helppoutensa takia. Vaikka kahvinkeitto ja talkootarjoilu olivat yleisiä vastauksia, piilee ongelma siinä, että toimet eivät suoraan edistä kunnostustoimenpiteiden toteutumista. Ne kuuluvat enemmän oheistehtäviin, kun esimerkiksi lihastyövoima ja suunnitelman kirjoittaminen ovat niin sanottua perustehtävää (Rinnola, haastattelu 19.9.2019). Suunnitelman kirjoittamista ja raportointia vapaaehtoistyönä olisi valmis tekemään molemmista tutkimusryhmistä noin kolmasosa, joka kertoo vastaajilla olevan halua, osaamista ja kykyä niihin.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta vapaaehtoistyönä niittotöihin osallistuisi vain 16 % (n=32). Ei ole varmaa, onko kyselyyn osallistuneilla osaamista ja tietoa niittotyön toteutuksesta vesienhoidossa. Niittotyö vaatii lisäksi laitteistoa, jos se tehdään koneellisesti eikä kyselyssä määritelty erikseen niittotyön tapaa. Selkeästi vähiten vapaaehtoistyönä kiinnostivat traktorityö (6 %, n=32) ja kaivurityö (3 %). Syynä voi olla se, että vastaajilla ei ole koneita ja osaamista tai halua toteuttaa konetyötä vapaaehtoistyönä. Kymmenesosa (9 %) neuvottelukunnasta ei ollut valmis osallistumaan vapaaehtoistyöhön millään tavoin ja saman verran vastaajia ei ollut valmiita osallistumaan nyt, mutta tulevaisuudessa ehkä.

6.2 Vaikuttavat tekijät vapaaehtoistyöhön

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalla vapaaehtoistyöhön osallistumiseen vaikuttivat eniten millä vesialueella kunnostus toteutetaan sekä halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa (kuva 11, s. 36). Niillä oli myös huomattavia eroja tutkimusryhmien vastauksissa, mutta suurin ero oli osallistumisen kokeminen tärkeänä, mikä oli Loimijoki-ryhmälle huomattavasti merkityksellisempää.

Kuva 11. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle tärkein vaikuttava syy vapaaehtoistyöhön oli se, millä vesialueella kunnostus toteutetaan.

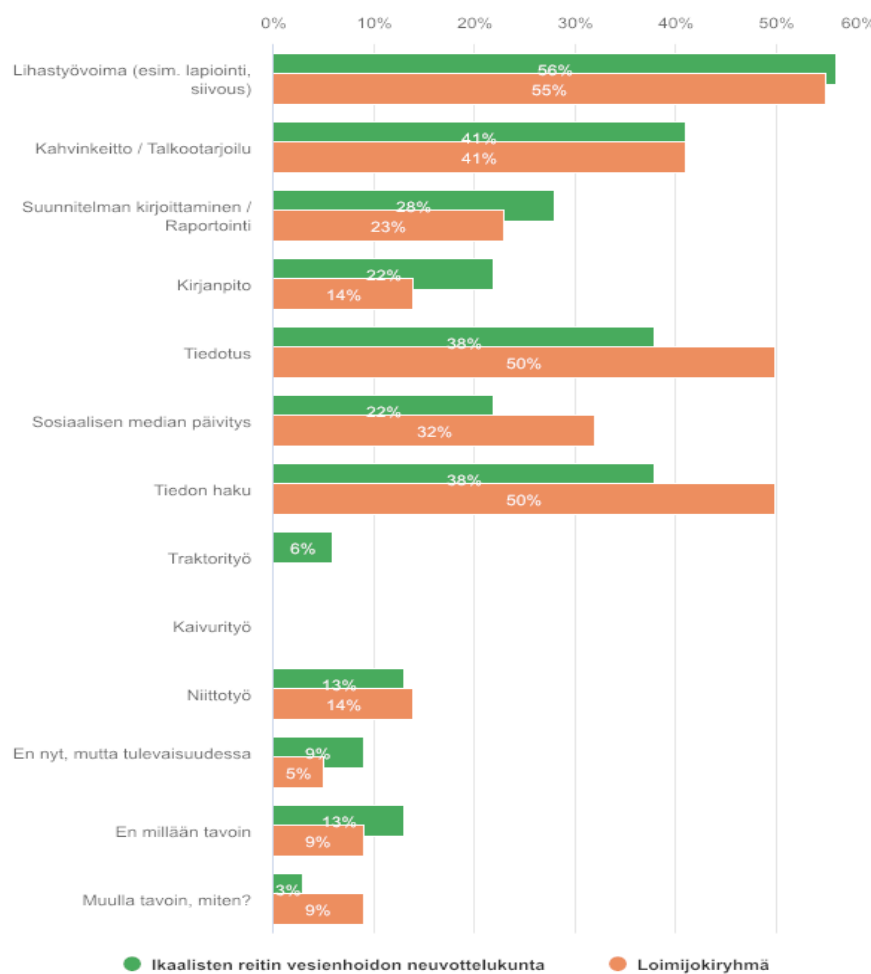
Vaikuttavin tekijä vapaaehtoistyöhön osallistumiseen neuvottelukunnan jäsenille on tulosten perusteella se, millä vesialueella kunnostus toteutetaan ja sillä oli merkitystä 72 %:lle (n=32) vastaajista. Todennäköinen syy sille on Ikaalisten reitin alueen suuruus. Luultavasti kaukana omista lähivesistä tehtäviä kunnostustoimenpiteitä ei koeta niin tärkeiksi ja halu vaikuttaa heikkenee.

Valittu kunnostustoimenpide vaikuttaa jonkin verran vapaaehtoistyöhön osallistumiseen ja 38 %:lle Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaajista sillä oli merkitystä. Noin viidesosalla (22 %, n=32) ei ollut aikaa vapaaehtoistyöhön ja siihen neuvottelukunnan työllä on hankalaa vaikuttaa. Yli puolella (66 %) neuvottelukunnan jäsenistä vapaaehtoistyöhön osallistumiseen vaikutti halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa, mutta osallistumisen koki tärkeäksi vain 34 % (kuva 11). Selvityksen perusteella on vaikea päätellä, miksi vapaaehtoistyötä ei koeta niin tärkeäksi neuvottelukunnan osalta. On mahdollista, että vastaajilla on halua vesienhoitoon, mutta vapaaehtoistyöhön osallistumista ei koeta tärkeänä. Toisaalta ilman kenellekään menevää korvausta tehtävää työtä ei välttämättä haluta tehdä. Voi myös olla,

että ihmisten asenteet ovat myönteisiä ympäristön hoitoon, mutta itse ei olla valmiita panostamaan toteutukseen.

6.3 Vastikkeetta tehtävä talkootyö

Tässä tutkimuksessa vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä tarkoitetaan yleishyödyllisissä hankkeissa tehtävää työtä, joka tehdään myönteisen avustuspäätöksen saaneen hankkeen hyväksi. Selvityksen perusteella suurin osa eli 78 % (n=32) Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenistä haluaa osallistua vastikkeetta tehtävään talkootyöhön (kuva 12).

Kuva 12. Lihastyövoima oli valituin osallistumistapa molemmissa tutkimusryhmissä, mutta konetyöt valittiin harvoin tai ei ollenkaan.

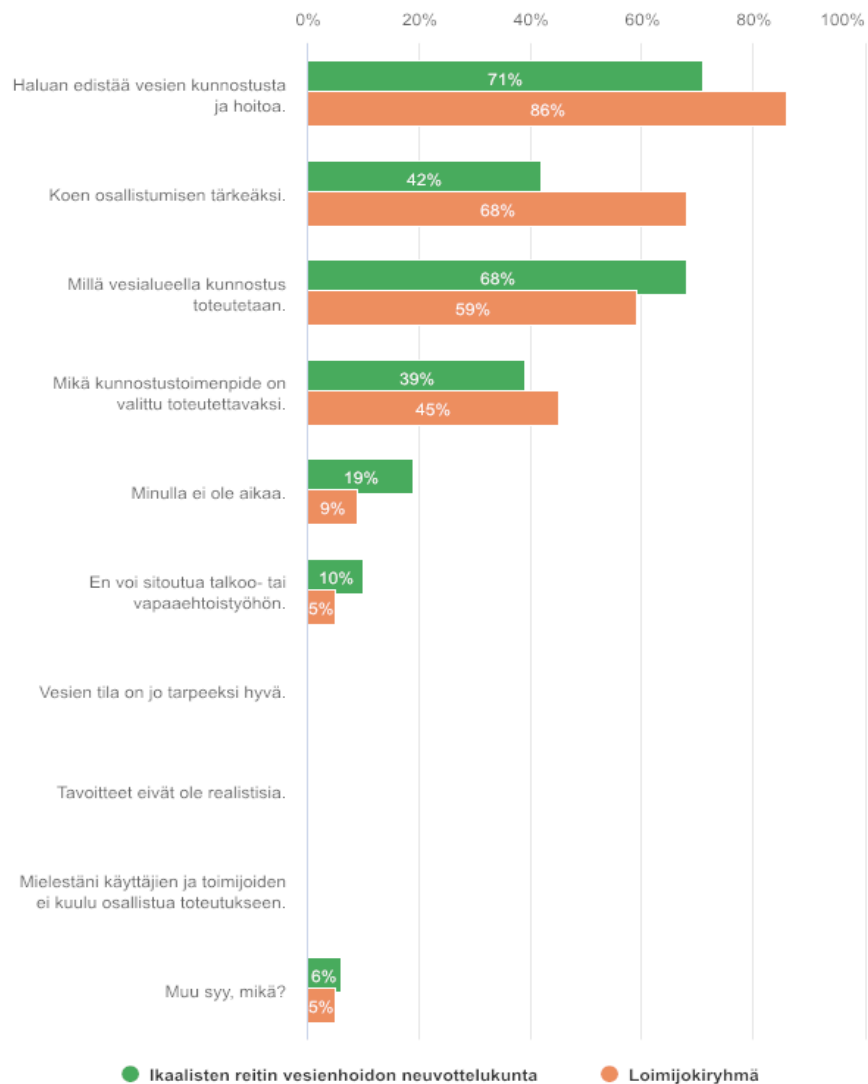
Kuten vapaaehtoistyössä, myös vastikkeetta tehtävässä talkootyössä lihastyövoima oli molempien tutkimusryhmien yleisin vastaus osallistua ja sen valitsi yli puolet (56 %, n=55) vastaajista. Suurimmat erot ryhmien välillä olivat tiedotuksen, tiedon haun ja sosiaalisen median päivityksen kohdalla ja ne valittiin Loimijokiryhmässä useammin.

Kahvinkeitto/talkootarjoilu oli seuraavaksi yleisin (41 %, n=32) Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaus. Tuloksiin vaikutti varmasti se, että se on työtä, johon lähes kuka vain pystyy osallistumaan. Kuitenkin ongelma on siinä, että se on ennemminkin oheistointia eikä käytännössä toteuta kunnostustoimenpiteitä. Tiedotus ja tiedon haku olivat neuvottelukunnassa yhtä valittuja (38 %) osallistumisen tapoja. Ne ovat olleet hyvin tärkeässä osassa koko Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeessa ja neuvottelukunnan toiminnassa alusta lähtien. Tulos on siksi merkittävä myös tulevaisuuden suhteen neuvottelukunnan toiminnan jatkumisen kannalta. Tiedotuksella on nostettu ihmisten osallisuutta esimerkiksi antamalla tietoa ja valmiuksia hankkeen etenemisestä, tavoitteista ja siitä, miten itse voi vaikuttaa vesien hyvän tilan edistämiseen.

Koneellisiin töihin kuten traktori ja kaivurityöhön ei oltu juurikaan valmiita osallistumaan vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävänä talkootyönä. Useammalla vastaajista ei todennäköisesti ole tarvittavia koneita ja osaamista. Avoimessa viestikentässä kritisoitiin sitä, että normaali laskutus traktorityönä on 60 €/h eikä sitä ole mielekästä tehdä 45 €/h korvauksetta. Tästä voi päätellä sen, että konetyötä tekeville pitäisi maksaa kunnan korvaukset, jotka kattaisivat vähintään käyttökulut, jotta he haluaisivat osallistua. Kone- ja niittotyötä lukuun ottamatta kaikkiin osallisuuden tapoihin vähintään viidennes vastaajista oli halukas osallistumaan vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävänä talkootyönä.

6.4 Vaikuttavat tekijät vastikkeetta tehtävään talkootyöhön

Molemmilla tutkimusryhmillä vastikkeetta tehtävään talkootyöhön vaikutti eniten halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa sekä kunnostuksiin valittu vesialue (kuva 13, s. 39). Suurin ero tutkimusryhmien välillä oli osallistumisen kokeminen tärkeäksi.

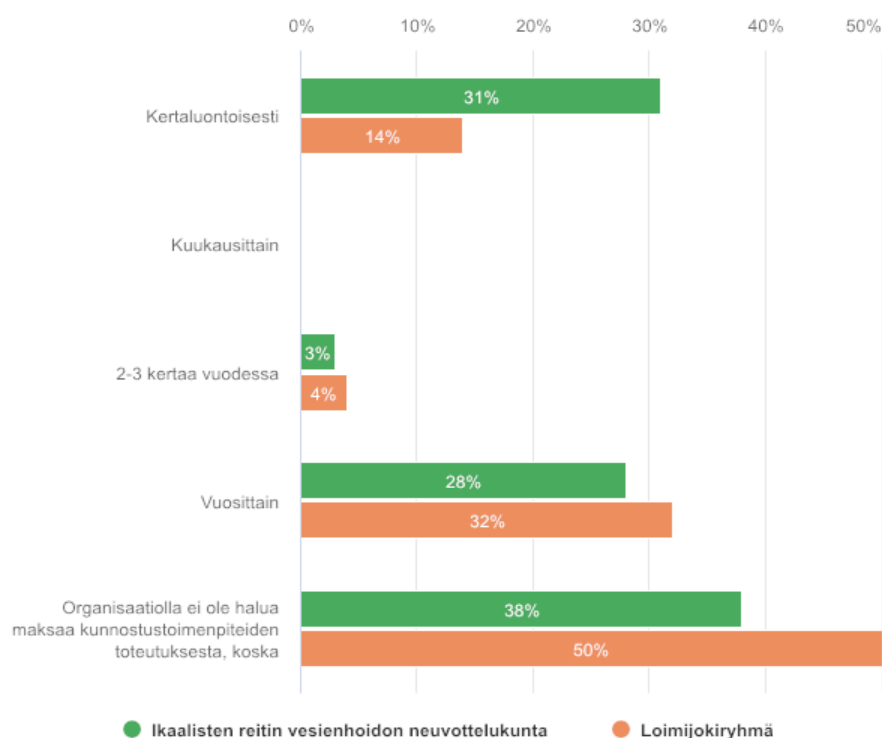
Kuva 13. Vaikuttavin tekijä halukkuuteen osallistua vastikkeetta tehtävään talkootyöhön oli halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa.

Vastikkeetta tehtävä talkootyö koettiin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa hieman tärkeämpänä (42 %, n=32) kuin vapaaehtoistyö (34 %). Tulos on tärkeä, sillä vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä on vaikutusta rahallisesti hankkeille, jotka saavat harkinnanvaraista valtionavustusta ja tieto siitä voi nostaa halua osallistua. Kuitenkin kaikki osallistumisen tavat valittiin lähes yhtä usein, joten sillä ei näyttäisi olevan väliä, toteuttaako henkilö osallisuuttaan vapaaehtois- vai vastikkeetta tehtävänä talkootyönä. Selvityksen tuloksista ei selviä, ymmärsivätkö vastaajat vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän talkootyön eroja, vaikka ne avattiin selitteillä. On myös mahdollista, että vastaajille ei ollut väliä, onko osallisuuden muoto vapaaehtois - vai vastikkeetta tehtävää talkootyötä tai halukkuus niihin ylipäätään oli yhtä suurta.

Tulosten perusteella molempien tutkimusryhmien tavoitteet vesienhoidossa koetaan realistisina, vaikka niitä ei kyselyssä erikseen kerrottu. Vastaajat ovat luultavasti tietoisia tavoitteista ja hyväksyvät ne. Sekä vapaaehtois- että vastikkeetta tehtävään talkootyöhön ei vaikuttanut se, että vesien tila koettaisiin tarpeeksi hyvänä. Käyttäjien ja toimijoiden halutaan tulosten perusteella osallistuttava toteutukseen. Nämä tukevat kyselyn muita tuloksia, joiden mukaan vastaajilla on halukkuutta vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtäviin talkootöihin tavalla tai toisella. Se voidaan ajatella luontevaksi, sillä he ovat mukana vesienhoidon organisaatiossa.

6.5 Organisaation maksuhalukkuus

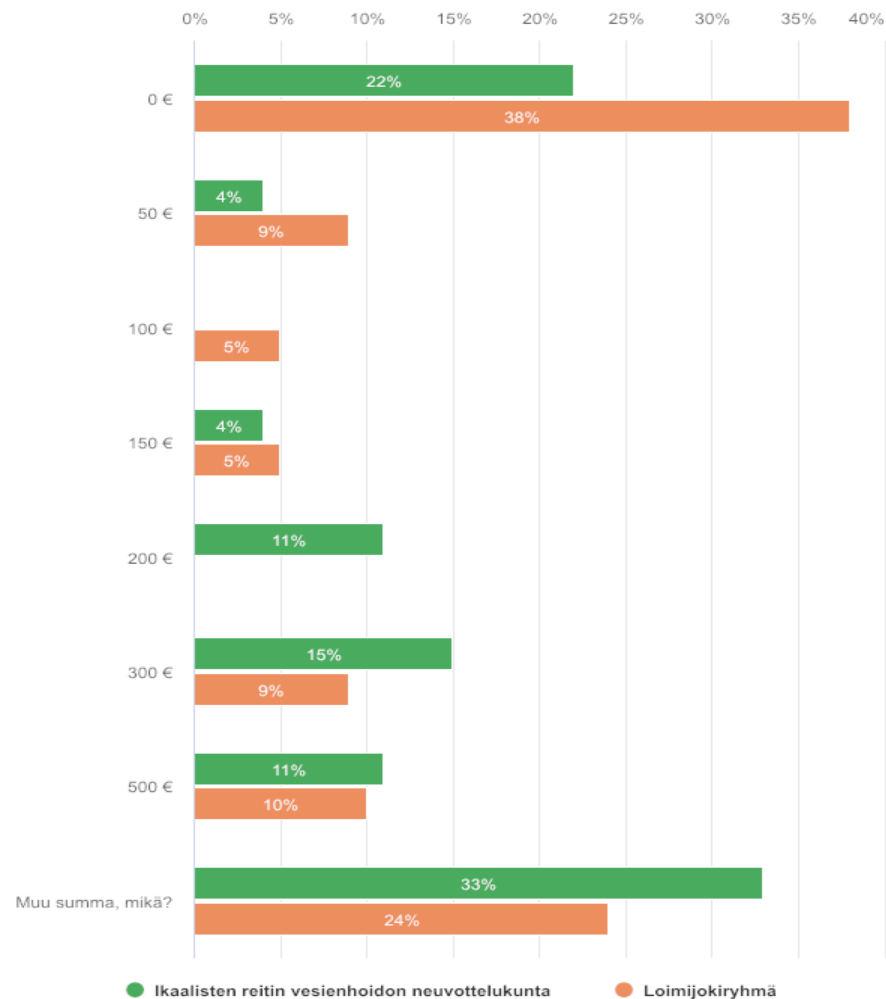
Maksuhalukkuudella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa maksua, jonka organisaatio tai sen jäsen on mahdollisesti valmis maksamaan vesienhoidon toteutuksesta. Maksu voidaan kerätä esimerkiksi kertaluontoisesti tai tietyin väliajoin. Maksun mahdollisen määrän vastaaja sai itse arvioida.

Kuva 14. Osallisuusmaksu voitaisiin kerätä joko kertaluontoisesti tai vuosittain, mutta kaikilla ei ole siihen mahdollisuuksia.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta paras tapa organisaatioille on maksaa osallisuusmaksu kertaluontoisesti (kuva 14). Toiseksi yleisin on maksu vuosittain ja Loimijokiryhmä koki sen parhaimmaksi. Tutkimusryhmien välillä oli eroja maksuhalukkuudessa ja neuvottelukunnan organisaatiot olivat halukkaampia maksamaan.

Selvityksen mukaan 62 %:lla (n=32) Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioista on halua maksaa vesienhoidon toimeenpanosta (kuva 15). Tuloksissa ei ollut merkittävää eroa sillä, pitäisikö maksu kerätä kertaluontoisesti vai vuosittain.

Kuva 15. Kysymykseen mahdollisen maksun määrästä annettiin useita muita vastauksia, kuin valmiiksi annettu vaihtoehto.

Yleisin vastaus kaikkien vastanneiden kesken oli muu summa ja avoimeen tekstikenttään annettiin suurempia määriä kuin valmiiksi annetut vastausvaihtoehdot. Toiseksi yleisin vastaus oli 0 €, jossa oli tutkimusryhmien välillä kuitenkin suuri ero. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta eniten valittiin 300 € valmiiksi annetuista vaihtoehdoista.

Kun lasketaan Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioiden maksuhalukkuuden keskiarvo, saadaan summaksi 1 238,16 €. Jos mukaan lasketaan myös 0 € vastanneet, saadaan aritmeettiseksi keskiarvoksi 941 €. Mediaani on 300 € molemmilla laskutavoilla.

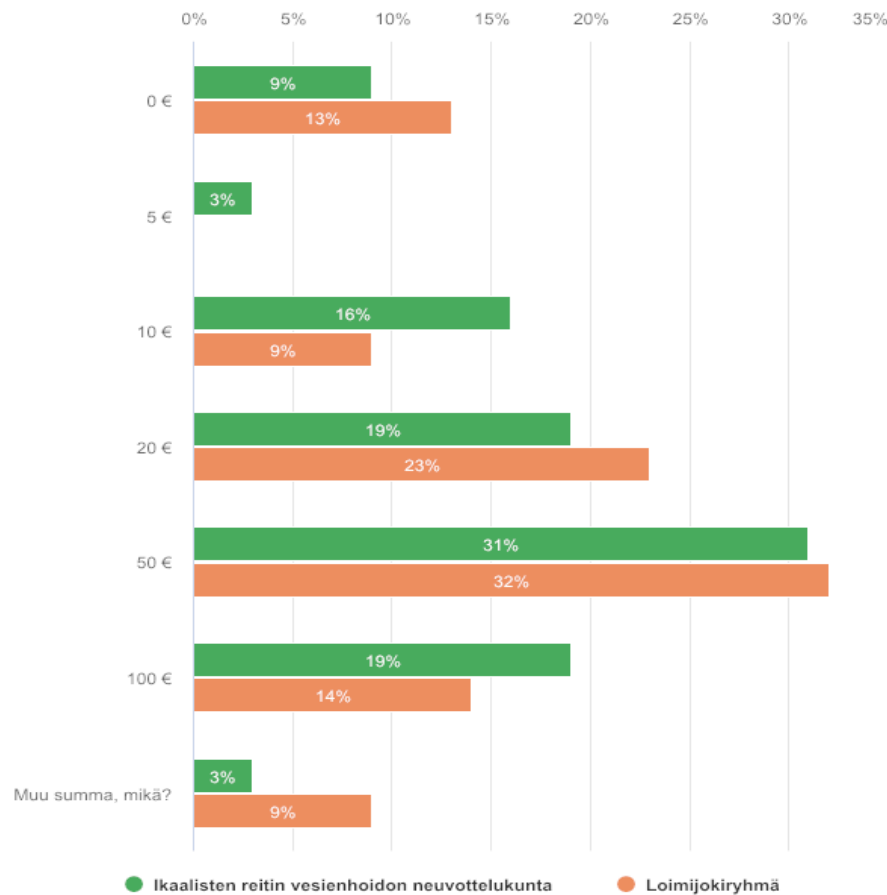
Summat muodostuivat valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen sekä avoimen tekstikentän vastauksista.

Neuvottelukunnan jäsenistä 33 % (n=32) vastasi muun summan kuin valmiiksi annettu vastausvaihtoehto. Avoimeen tekstikenttään annettiin vastauksia 25 eurosta enimmillään 10 000 euroon. Tämän perusteella osalla organisaatioista on mahdollisuuksia osallistua vesienhoidon toimenpiteisiin jopa tuhansilla euroilla. Kuitenkin on huomattava, että tulosten perusteella neuvottelukunnasta viidesosalla (22 %) organisaatioista ei ole ollenkaan varaa maksaa osallisuudesta ja mahdollisuudet osallisuusmaksuun vaihtelevat tahojen kesken paljon. Neuvottelukunnan jäsenistä viisi henkilöä jätti vastaamatta kysymykseen organisaation maksun määrästä. Syynä voi olla, että he eivät halunneet tai osanneet arvioida sitä.

Neuvottelukunnan jäsenistä 38 % (n=32) vastasi, että organisaatiolla ei ole halua maksaa kunnostustoimenpiteiden toteutuksesta. Kuitenkin 22 % vastasi 0 € kysyttäessä mahdollisen maksun suuruutta vesien kunnostuksiin, joten tulosten välillä on ristiriita. Syy voi johtua siitä, että organisaatioilla ei ajatella olevan halua maksaa osallisuusmaksua, mutta vastaajan mielestä organisaatio voisi osallistua kustannuksiin haluamattomuudesta huolimatta. Toisaalta suurin osa avoimeen tekstikenttään annetuista vastauksista kertoi varojen olevan hyvin rajallisia, joten on vaikea arvioida, mikä selittää ristiriidan tuloksissa.

6.6 Henkilökohtainen maksuhalukkuus

Henkilökohtaisella maksuhalukkuudella vesienhoidossa tarkoitetaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa osallisuusmaksua. Tuloksia voidaan hyödyntää peilaamalla niitä alueiden muihin käyttäjiin.

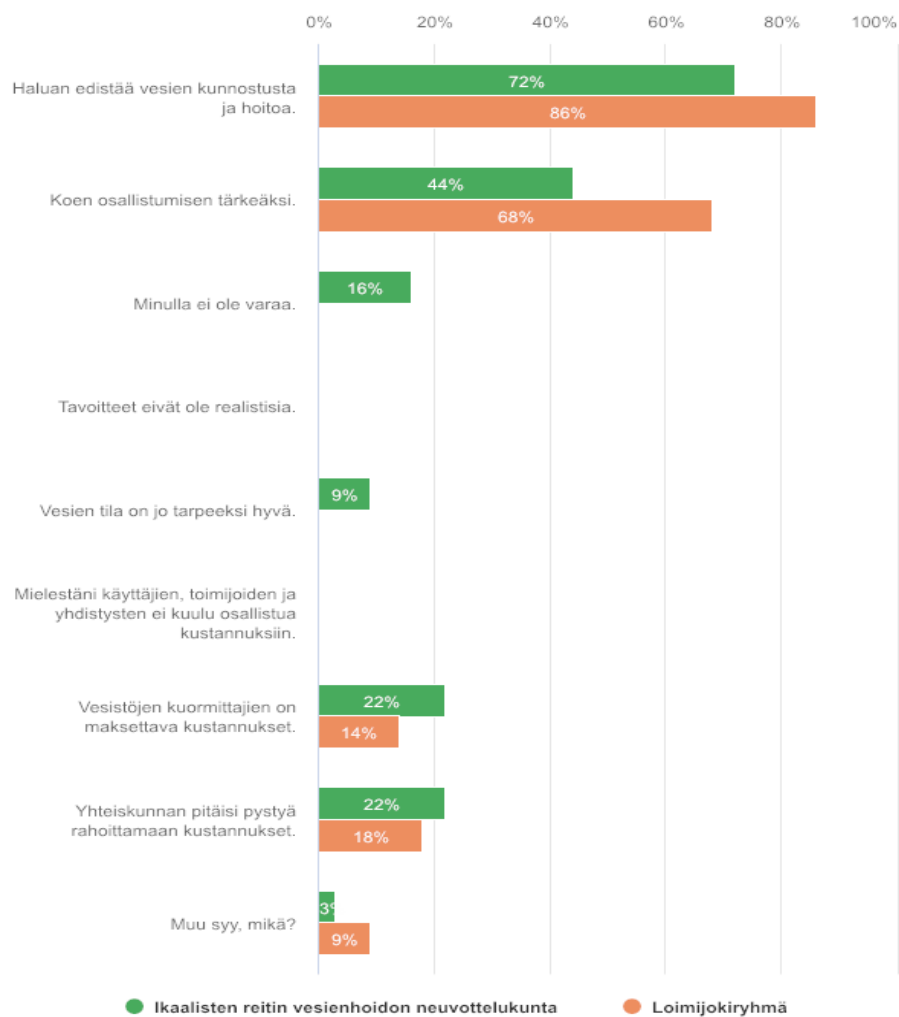
Kuva 16. Yleisin määrä itselle tärkeän järven tai joen kunnostamiseen on 50 € ja toiseksi yleisin 20 €.

Yleisin summa henkilökohtaisen maksuhalukkuuteen oli 50 €, joka valittiin lähes yhtä usein tutkimusryhmillä (kuva 16). Seuraavaksi yleisin vastaus oli 20 €, mutta Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle se valittiin yhtä usein kuin 100 €. Suurin ero ryhmien välillä oli määrässä 10 €.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenten osallisuusmaksun keskiarvo itselle tärkeimmän järven tai joen kunnostukseen on 45,54 €/henkilö ja aritmeettinen keskiarvo 41,13 €. Aritmeettiseen keskiarvoon on laskettu mukaan maksuhaluttomat vastaajat eli 0 € vastanneet. Summat on laskettu ainoastaan valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista ja jaettu vastaajien määrällä. Jos lasketaan mukaan myös avoimeen tekstikenttään annettu vastaus, on keskiarvo 216,38 € ja aritmeettinen keskiarvo 196,10 €. Yksi vastaus siis nostaa keskiarvoa huomattavasti, joten tulosten tarkastelussa on järkevämpi keskittyä keskiarvoihin, jotka on laskettu valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. On kuitenkin hyvä muistaa, että joskus ympäristönhoitoon voi löytyä yksittäisiltä henkilöiltä suuriakin summia, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi toteutukseen. Osallisuusmaksun mediaani kaikilla laskutavoilla on 50 €.

6.7 Vaikuttavat tekijät henkilökohtaiseen maksuhalukkuuteen

Selvityksen perusteella Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäsenillä on henkilökohtaista maksuhalukkuutta itselle tärkeimman järven/joen kunnostukseen. Tähän voi vaikuttaa se, että asuminen ja vapaa-ajan asuminen lähellä vesistöä on merkittävää suurimmalle osalle vastaajista ja vesialueen käyttö eri tavoin koetaan merkittävänä. Tulosten perusteella on kuitenkin hankalaa päätellä, millainen on maksuhalukkuus silloin, kun kunnostuskohde ei sijaitsi itselle tärkeällä vesialueella. On mahdollista, että osa vastaajista on valmiita laittamaan rahallista panostusta myös muille kuin itselle tärkeälle vesialueelle. Halukkuus osallistua silloin voi olla kuitenkin pienempi, sillä toimenpiteet eivät kohdistu suoraan omaan lähivesistöön ja motivaatio todennäköisesti on alhaisempi. Vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön osallistumiseen suuri vaikuttaja oli se, millä vesialueella kunnostus toteutetaan, joten sen voidaan ajatella myös vaikuttavan maksuhalukkuuteen, vaikka sitä ei erikseen kysytty.

Kuva 17. Maksuhalukkuuteen vaikutti halu edistää vesienhoitoa ja osallistumisen kokeminen tärkeäksi sekä kustannusten jakaminen.

Vaikuttavin tekijä henkilökohtaiseen maksuhalukkuuteen oli halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa (kuva 17, s. 44). Seuraavaksi yleisin oli osallistumisen kokeminen tärkeäksi, mutta se toi myös eroja tutkimusryhmien tulosten välille. Vaikuttavina tekijöinä vaikutti jonkin verran se, että vastaajien mielestä yhteiskunnan tai vesistöjen kuormittajien on maksettava kustannukset. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaajista viidesosa (22 %, n=32) oli sitä mieltä, että kuormittajien tai yhteiskunnan pitäisi pystyä maksamaan kustannukset.

6.8 Erot vesienhoidon organisaatioilla

Loimijokiryhmän vastaajista 36 % (n=22) ja Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta 9 % (n=32) kuuluu vesiensuojeluyhdistyksiin (kuva 8, s. 31), mikä on huomattava ero. Se vaikuttaa tuloksiin, sillä Loimijokiryhmän vastaajat ovat homogeenisempi ryhmä. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaajista yhteensä 50 % kuuluu organisaatioihin, jotka ovat melko pieniä ja pyörivät osittain vapaaehtoistyöllä. Vesiensuojeluyhdistysten lisäksi sellaisia ovat kalastuskunnat, kyläseurat sekä ympäristöjärjestöt ja luonnonsuojeluyhdistykset. Loimijokiryhmästä näitä ryhmiä edustaa 40 % (n=22), josta 36 % vesiensuojeluyhdistyksiä. Loimijokiryhmän vastaajista 60 % on viranhaltijoita ja he kuuluvat tahoihin, joiden toiminta on välillisesti sidoksissa vesiasioihin esimerkiksi maatalouden tai rahoituskanavien kautta.

6.8.1 Vapaaehtoistyö

Osallisuushalukkuus vapaaehtoistyönä on ryhmien välillä lähes yhtä suurta ja eri tavat osallistua valittiin pääosin yhtä useasti (kuva 10, s. 34). Tulokseen vaikuttaa luultavasti se, että molemmat vesienhoito-organisaatiot ovat suhteellisen samanlaisia ja niissä on samoja tahoja mukana. Oli oletettavaa, että vastaukset myötäilevät jossain määrin toisiaan, vaikka organisaatioiden toimintamalleissa on eroja.

Tiedotus ja tiedon haku olivat kaikista eniten valittuja vapaaehtoistyön muotoja Loimijokiryhmällä ja niissä näkyivät suurimmat erot tutkimusryhmillä. Vaikuttavana tekijänä voi olla se, että Loimijokiryhmän vastaajat ovat todennäköisesti työskennelleet niiden parissa enemmän ja heille se on tuttua entuudestaan. Loimijokiryhmästä suurin osa on viranhaltijoita, joilla työn puolesta tiedon hakua ja tiedotusta tehdään esimerkiksi kyläyhdistystä enemmän. Sama peruste voi olla syynä ryhmien väliselle erolle halukkuudessa päivittää sosiaalista mediaa, sillä Loimijokiryhmässä se oli yleisempi vastaus.

Loimijokiryhmästä moni ei valinnut kirjanpitoa (5 %, n=22), mutta Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta sen valitsi viidesosa (19 %, n=32), mikä on suuri ero tutkimusryhmien välillä. Osalle neuvottelukunnan organisaatioista kirjanpito on entuudestaan tuttua, sillä he

ovat jo toteuttaneet hankkeita, joissa vastikkeetta tehtävää talkootyötä on käytetty kattamaan omarahoitusosuuksia hankkeissa, jotka ovat saaneet harkinnanvaraisen avustuspäätöksen. Esimerkiksi Kyrösjärven kunnostukseen on käytetty vastikkeetta tehtävää talkootyötä kattamaan osa omarahoitusosuudesta (Tieto.pirkanmaa, 2018).

Vapaaehtoistyöhön osallistumiseen vaikutti Loimijokiryhmällä eniten se, että vastaajilla on halua edistää vesien kunnostusta ja hoitoa (91 %, n=22). He myös kokivat osallistumisen tärkeämmäksi kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta ja niissä näkyi suurimmat erot (kuva 11, s 36). Syynä on luultavimmin se, että 36 % Loimijokiryhmän vastaajista kuuluu vesiensuojeluyhdistykseen ja heillä on luonnollisesti kiinnostusta vesiasioihin. Neuvottelukunnalla osallisuuteen vaikutti eniten se, millä vesialueella kunnostus toteutetaan (72 %, n=32), mutta puolelle (50 %, n=22) Loimijokiryhmästä sillä oli merkitystä. Molemmista tutkimusryhmistä noin 40 %:lle on tärkeää, mikä kunnostustoimenpide valitaan toteutettavaksi.

6.8.2 Vastikkeetta tehtävä talkootyö

Tutkimusryhmistä lähes yhtä moni on valmis osallistumaan jollain tapaa vastikkeetta tehtävään talkootyöhön. Lihastyövoima oli molemmilla ryhmillä valituin tapa ja siihen yli puolet on valmiita osallistumaan (kuva 12, s. 37). Suurimmat vastauserot ovat tiedotuksen, tiedon haun ja sosiaalisen median päivityksen kohdalla. Nämä valittiin Loimijokiryhmässä useammin vastikkeetta tehtävänä talkootyönä kuten myös vapaaehtoistyönä. Eroihin vaikuttava tekijä voi olla se, että Loimijokiryhmän vastaajista suurin osa on viranomaisia, joille tiedotus, tiedonhaku ja sosiaalisen median käyttö ovat tuttuja asioita työn puolesta. Tämä perustuu siihen, mitä organisaatioita vastaajat edustavat. Voi olla, että Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaajista suurin osa on tavallisia kansalaisia, joilla kokemus tiedotuksesta ja tiedon hausta puuttuu.

Vaikuttavin syy molemmilla ryhmillä osallistua vastikkeetta tehtävään talkootyöhön vesienhoidossa on halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa (kuva 13, s. 39). Loimijokiryhmälle on neuvottelukuntaa tärkeämpää (45 %, n=22), mikä kunnostustoimenpide on valittu toteutettavaksi, mutta vähemmän merkityksellistä (59 %) millä vesialueella kunnostus toteutetaan. Tulosten perusteella vesialueiden erilaisuus vaikuttaa osallisuushalukkuuteen.

Niittotyö oli vastaajien kesken lähes yhtä yleinen vastaus ja sen valitsi noin 13 % (n=55) vastaajista. Konetyöt eivät olleet kummankaan tutkimusryhmän vastauksissa yleisiä vastauksia vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävänä talkootyönä. Syynä voi olla se, että vastaajilla ei ole osaamista tai tarvittavaa kalustoa. Lisäksi vastauksissa annettiin kritiikkiä sille, että konetyön arvo vastikkeetta tehtävänä talkootyönä on 45

€ tunnilta, mikä koettiin liian pienenä. Loimijokiryhmä on tulosten perusteella hieman innokkaampi osallistumaan vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta useampi ei ollut valmis osallistumaan millään tavoin tai ei tällä hetkellä, mutta ehkä tulevaisuudessa. Ryhmien väliset erot sen suhteen eivät kuitenkaan olleet suuria.

Loimijokiryhmässä koettiin osallistuminen tärkeämmäksi kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta niin vapaaehtois- kuin vastikkeetta tehtävänä talkootyönä. Kuitenkin tavat osallistua olivat lähes yhtä usein valittuja, joten vaikka osallistumisen merkitys koettiin hieman eri tavoin, osallistuttaisiin töihin käytännössä yhtä paljon. Todennäköisesti syy tulosten eroihin voi olla siinä, että Loimijokiryhmän vastaajista 36 % (n=22) kuului vesiensuojeluyhdistykseen, jolloin kiinnostus ja sitoutuminen vesienhoitoon voi olla suurempi jo valmiiksi. Suurin ryhmien ero halukkuudessa osallistua vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävään talkootyöhön oli se, millä vesialueella kunnostustoimenpide toteutetaan. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle asia oli tärkeämpi ja siihen vaikuttavin tekijä on varmasti vesialueiden erilaisuus.

6.8.3 Organisaation maksuhalukkuus

Tutkimusryhmien maksuhalukkuuden erot näkyvät kuvissa 14 ja 15 sivuilla 40–41. Loimijokiryhmästä puolet (50 %, n=22) vastasi, että organisaatiolla ei ole halua maksaa kunnostustoimenpiteiden toteutuksesta. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioista 62 % (n=32) oli halukkaita maksamaan, joten vesienhoito-organisaatioiden muodoilla oli eroja maksuhalukkuuden suhteen. Avoimeen tekstikenttään annetuissa vastauksissa suurin osa kertoi, että organisaatioilla ei ole varoja.

Loimijokiryhmän tulosten mukaan organisaatiot voisivat vuosittain maksaa keskimäärin 1 490 € vesienhoidosta organisaatiota kohden. Tulos on lähellä Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan summaa, joka oli 1 283,82 €. Loimijokiryhmän aritmeettinen keskiarvo on 827,78 € ja mediaani 75 €. Neuvottelukunnan aritmeettinen keskiarvo vastaavasti on 941 € ja mediaani 300 €.

Vaikka suurempi osa Loimijokiryhmästä ajatteli, ettei organisaatioilla ole halua maksaa kunnostustoimenpiteistä, on lasketut keskiarvot lähellä toisiaan. Tulosten perusteella Loimijokiryhmästä harvempi organisaatioista voi osallistua kustannuksiin, mutta ne, jotka mahdollisesti voivat, osallistuisivat suuremmilla summilla kuin neuvottelukunnan organisaatiot. Syytä voidaan etsiä selvitykseen vastanneista organisaatioista. Vesiensuojeluyhdistyksiä oli Loimijokiryhmän vastaajista 36 % (n=22), joilla ei ole välttämättä paljoa varoja, mutta muilla organisaatioilla voi olla ja siten mahdollisuus osallistua neuvottelukuntaa

suuremmilla summilla. Vaikka molemmat tutkimusryhmät ovat vesienhoito-organisaatioita, on ainakin jonkin verran merkitystä sillä, millaisia tahoja ryhmässä on mukana.

Molempien tutkimusryhmien tuloksissa oli ristiriita siinä, että osa vastaajista arvioi, että organisaatioilla ei ole halua maksaa vesienhoidosta, mutta vähemmän vastaajia valitsi määräksi 0 €. Tulosten perusteella on vaikea arvioida, mistä ristiriita johtuu. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioiden halukkuus osallisuusmaksuun on siten 62–78 % välillä ja Loimijoen organisaatioiden 50–62 % välillä.

6.8.4 Henkilökohtainen maksuhalukkuus

Henkilökohtainen maksuhalukkuus tutkimusryhmillä oli lähellä toisinaan ja molemmista ryhmistä noin kolmasosa voisi osallistua kustannuksiin vuosittain 50 €:lla itselle tärkeän järven tai joen kunnostukseen (kuva 16, s. 43). Kun lasketaan keskiarvo valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista, minkä Loimijokiryhmän jäsenet voisivat maksaa, saadaan summaksi 42,35 €/henkilö. Summa on näin laskettuna lähes sama, kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalla (45,45 €). Loimijokiryhmän aritmeettinen keskiarvo valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen vastauksista on 38,50 € ja mediaani 35 €. Vastaavat luvut neuvottelukunnalla ovat 41,13 € ja mediaani 50 €. Näiden tulosten mukaan ryhmien välillä ei ole suuria eroa henkilökohtaisessa osallisuusmaksussa.

Kun lasketaan mukaan avoimen tekstikentän vastaukset, nousee Loimijokiryhmän keskiarvo 87,90 €/henkilö ja aritmeettinen keskiarvo on silloin 80,45 €. Mediaani molemmilla laskutavoilla on 50 €. Vastaavasti neuvottelukunnan keskiarvo on 216,38 € ja aritmeettinen keskiarvo 196,10 €, mutta mediaani sama kuin Loimijokiryhmällä eli 50 €. Avoimeen tekstikenttään annetut määrät nostavat keskiarvoja huomattavasti, vaikka niitä annettiin molemmissa ryhmissä vain muutama. Siksi on järkevämpi tarkastella keskiarvoja, jotka on laskettu valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. Tulosten mukaan henkilökohtainen osallisuushalukkuus siis on noin 40 € molemmin puolin, mutta todellisuudessa määrä voi olla suurempi tai pienempi. Joskus yksittäiset henkilöt haluavat maksaa suuriakin summia, mikä voi vaikuttaa kunnostusten toteutukseen merkittävästi.

6.8.5 Vaikuttavat tekijät maksuhalukkuuteen

Loimijokiryhmä kokee osallistumisen tärkeämmäksi kuin Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta, mikä on vaikuttava syy maksuhalukkuuteen (kuva 17, s. 44). Osallistumisen kokeminen tärkeänä oli Loimijokiryhmällä suurempaa myös vapaaehtois- vastikkeetta tehtävän talokootyön kohdalla. Syy eroon voi johtua siitä, että Loimijokiryhmän

vastaajista iso osa (36 %, n=22) kuuluu vesiensuojeluyhdistykseen, jolloin suurelle joukolle vastaajista vesiasiat ovat tärkeitä ja osallistuminen koetaan siksi tärkeämpänä kuin esimerkiksi kyläyhdistyksillä. Halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa on Loimijokiryhmällä hieman suurempi, mikä todennäköisesti myös johtuu siitä, että Loimijokiryhmällä suuri osa vastaajista kuuluu vesienhoitoyhdistykseen.

Kymmenesosa (9 %, n=32) Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta ajattelee vesien tilan olevan jo tarpeeksi hyvä ja merkitsi sen vaikuttavaksi syyksi maksuhaluttomuuteen. Loimijokiryhmästä kukaan ei valinnut sitä vaihtoehtoa. Voidaan arvailla, tietävätkö Loimijokiryhmän jäsenet paremmin oman vesistöalueensa tilan ja haluavat siihen vaikuttaa, sillä Loimijoen vesistöistä suuri osa on hyvää huonommassa kunnossa (Ympäristö.fi, 2018c). Toisaalta myös Ikaalisten reitin vesistöt ovat ekologiselta tilaltaan osittain Loimijoen valuma-alueella paremmissa kunnossa, joten vesien tila voidaan kokea tarpeeksi hyvänä ja osallisuusmaksua ei siksi koeta tärkeänä.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan vastaajista noin viidesosa (22 %, n=32) oli sitä mieltä, että vesistöjen kuormittajien on maksettava kustannukset ja yhteiskunnan pitäisi pystyä niitä rahoittamaan. Loimijokiryhmän vastaavat luvut olivat 14 % ja 18 %. Tulokset ovat lähellä toisiaan, joten voidaan todeta, että myös vesienhoito-organisaatioiden jäseninä on henkilöitä, joiden mielestä kustannusten jako ei ole yksityisten henkilöiden asia. Tuloksissa on silti ristiriita siinä, että kukaan vastaajista ei valinnut ”käyttäjien, toimijoiden ja yhdistysten ei kuulu osallistua kustannuksiin”. Tulos ei siis myötäile sitä, että osa vastaajista ajattelee kustannusten kuuluvan vesistöjen kuormittajille ja yhteiskunnalle. Voi olla, että vastaajilla ei ole aivan selkeää mielipidettä siitä, miten kustannukset on käytännössä hyvä jakaa. Selvästi yleisin syy maksaa henkilökohtaisesti vesienhoidosta on halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa, jonka valitsi 78 % (n=55) kaikista vastaajista (kuva 17, s. 44).

Tämän tutkimuksen mukaan henkilökohtainen osallisuusmaksu on tutkimusryhmillä lähes sama eli noin 40 €. Loimijokiryhmällä on enemmän halua edistää vesienhoitoa ja kunnostusta ja he kokevat osallistumisen Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukuntaa tärkeämmäksi. Vaikka seikat vaikuttivat Loimijokiryhmällä enemmän osallisuusmaksuun, eivät ne nostaneet maksuhalukkuutta organisaatioilla tai henkilökohtaisella tasolla.

6.9 Tulevaisuuden odotukset vesienhoidon edistämiseksi

Selvityksen viimeinen kysymys koski tulevaisuuden odotuksia vesienhoidon edistämiseksi. Kysymys oli avoin ja siihen annettiin 35 vastausta. Tutkimusryhmien vastaukset eivät juuri poikenneet toisistaan.

Pääosin vastaukset koskivat kolmea osa-aluetta, jotka olivat toimenpiteet, kustannusten jako ja toiminnan jatkuminen.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan antamissa vastauksissa toivotaan, että toimenpiteitä kohdistetaan muihinkin kuin maa- ja metsätalouden ongelmiin. Lait velvoittavat erilaisiin toimenpiteisiin, mutta niiden valvontaa ei koeta riittävänä. Hyvien viljely ja metsänhoidon käytäntöjen pitäisi vastaajien mukaan toteutua konkreettisesti eikä ainoastaan suunnitelmissa. Latvavesien uhanalaisten lajien kuten taimenen ja jokiravun elinympäristöjen kunnostus olisi lajien suojelulle merkittävää. Toisaalta yritystoiminta ja maanomistajat eivät saisi kärsiä vesienhoitotoimista, esimerkiksi järven vedenpinnan nostosta.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta toivoo alueen yritystoiminnoista aiheutuneet kuormitukset enemmän mukaan hankkeisiin. Kunnostusveloitteet nähdään ensisijaisesti kuuluvat vesistöjen kuormittajille. Tämä tukee neuvottelukunnan tuloksia siitä, että 22 %:n mielestä vesien kuormittajien on vastattava kustannuksista. Turvetuotanto koetaan vesien pilaajana ja heiltä toivotaan enemmän toimenpiteitä vesistöjen puhdistamiseen sekä osallistuvan kustannusten jakoon.

Toisaalta yhteiskunnan halutaan ottavan vastuuta kunnostustoimenpiteiden toteuttamisesta sekä rahoittamisesta ja kustannuksiin toivotaan avustuksia myös tulevaisuudessa. Kuitenkin hankkeiden ja projektien rahoitusten ajatellaan menevän suunnittelun palkkoihin ja toimenpiteitä toteutetaan ilman korvausta. Vastauksissa toivottiin, että suunnitteluun tulisi käyttää talkootyötä ja paikallista osaamista. Toisaalta näin tehdään jo Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa ja tulevaisuudessa talkootyöllä tulee olemaan vielä suurempi merkitys, erityisesti kun toimenpiteitä aletaan toteuttamaan käytännössä.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalta odotetaan toiminnan jatkuvuutta ja tuloksia vesien tilan paranemiseen, mutta ymmärretään, että se vaatii pitkäjänteistä työtä. Vesiasiat herättävät vastaajissa tunteita ja erilaisia mielipiteitä. Toisaalta vesien tilan nähdään nykytasolla olevan riittävä ja toisaalta tavoitteet nähdään epäilevän optimistisinä, vaikka kyselyn tulosten mukaan tavoitteet koetaan realistisiksi. Hankkeiden ja projektien työ koetaan merkityksellisenä ja yhteisen tahtotilan aikaansaaminen koetaan tärkeäksi.

Pirkanmaan ELY-keskukselta toivotaan näkyvää osallistumista vesienhoitotoihin ja aktiivisuutta myös tulevina vuosina Ikaalisten reitillä. Kunnostusten säännöllisyys olisi turvattava ja vastauksissa toivotaan resurssien riittävän jatkossa. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan toiminnasta toivotaan pitkäaikaista organisaatiota ja pelkona on, että asiat jäävät kesken, kun Yhteistyöllä vesistöt kuntoon

Ikaalisten reitillä -hanke päättyy. Tärkeimpänä nähdään toimintaohjeet sille, kuinka jatkaa eteenpäin ja millaisia osatavoitteita voidaan asettaa.

Loimijokiryhmän antamissa vastauksissa toimenpiteisiin toivotaan erityisesti ennaltaehkäisyä. Hulevesien hallintaan ja puhdistukseen sekä jätevesiin on kiinnitettävä huomiota. Lisäksi suojavaikkeitä toivotaan tulva-alueille ja pistekuormitusten ylivuodot olisi estettävä. Vesien kuormittajilta toivotaan enemmän vastuuta vesienhoitoon ja osallistumista kustannusten jakoon. ELY-keskusten osa suunnittelussa ja rahoittamisessa nähdään sopivana. Toisaalta pysyvän rahoituksen saaminen toimenpiteiden jatkumiseen on toivottavaa.

Loimijokiryhmän vastauksissa toiminnan jatkumiseen toivotaan pitkäjänteisyyttä, vaikka hankkeiden loppuun asti saattaminen on työlästä ja prosessit pitkiä. Vuorovaikutuksen tärkeys nähdään Loimijokiryhmässäkin tärkeänä asiana. Kuntien ja vesistöjä hyödyntävien yritysten halutaan olevan tiiviisti mukana, esimerkiksi elintarviketuotannon. Myös muuhun kestävään maankäyttöön pitäisi kiinnittää huomiota, sillä koko ympäristö hyötyy parannuksista. Kansalaisten asenteisiin pitäisi vaikuttaa siten, että ne ovat myönteisempiä vesienhoitoon, sillä vesienhoidon nähdään olevan myös arvokasta ja tärkeää.

Molempien tutkimusryhmien mielestä käyttäjien ja toimijoiden kuuluu osallistua vesienhoidon toteutukseen. Lisäksi avoimissa vastauksissa käy ilmi, että vesien kuormittajien ja yhteiskunnan olisi osallistuttavan kunnostuksiin ja kustannuksiin. Näiden tulosten mukaa voidaan todeta, että vesienhoito kuuluu jokaiselle ja se on koko yhteiskunnan asia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa selvitettiin osallisuushalukkuutta vesienhoidon toimenpanossa kyselyn avulla. Selvityksellä saatiin suuntaa-antavia vastauksia tutkimuskysymyksiin, sillä kyselyyn vastaaminen ei ole sama asia kuin osallistuminen käytännössä. On mahdollista, että kyselyyn vastataan eri tavalla kuin todellisuudessa ollaan valmiita osallistumaan, mutta tämän tutkimuksen avulla saadaan osviittaa tuleviin kunnostushankkeisiin.

7.1 Osallisuushalukkuus vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan osallisuushalukkuudessa ei ollut juurikaan eroja vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävässä talkootyössä. Tulosten perusteella neuvottelukunnan jäsenille ei ole

väliä, onko osallisuuden muoto vapaaehtois- vai vastikkeetta tehtävää talkootyötä ja noin 80 % (n=32) jäsenistä olisi mahdollisesti valmis osallistumaan tavalla tai toisella. Tuloksella on vaikutusta vesien kunnostushankkeiden toteutukseen, sillä vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä voidaan kattaa omarahoitusosuus osittain tai kokonaan hankkeissa, jotka saavat harkinnanvaraista valtionavustusta vesistöjen kunnostuksiin.

Yleisin valittu tapa osallistua oli lihastyövoima ja sen valitsi noin puolet neuvottelukunnan vastaajista. Tulosta voidaan pitää merkittävänä kunnostusten toteutusten kannalta, sillä toimenpiteet tarvitsevat konkreettista työtä kunnostuskohteiden rakentamisessa. Seuraaviksi yleisimmät olivat tiedotus, tiedonhaku sekä talkootarjoilu ja ne kiinnostivat noin 40 %:a (n=32) vastaajista. Tiedotuksella ja tiedon haulla on erityisen merkittävä rooli neuvottelukunnan toiminnan jatkumisen kannalta, sillä viestintä on ollut tärkein osa toimintaa. Osallisuutta voidaan tukea siis myös jatkossa hyvän sisäisen ja ulkoisen viestinnän avulla. Laajalla tiedotuksella informoidaan, kannustetaan ja kutsutaan mukaan osallistumaan toimintaan. Suunnitelman kirjoittamisen/raportoinnin valitsi noin kolmasosa, mikä on positiivinen tulos, sillä suunnitelman kirjoittaminen on välttämätöntä ennen toimenpiteiden käyttööntöön panemista. Usein hankkeiden toteutumisesta on raportoitava, jolloin avoin tiedon jakaminen toteutuksesta ja eri vaiheista tekee toteutuksesta näkyvää. Ainoastaan koneelliset työt kuten traktori- ja kaivurityö eivät kiinnostaneet juurikaan missään määrin, joten tulevaisuudessa ne joudutaan todennäköisesti tekemään ostopalveluna.

Vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön vaikuttavina tekijöinä tärkeimpinä olivat halu edistää vesien kunnostusta ja hoitoa sekä valittu vesialue, jolla kunnostus toteutetaan. Valitulla vesialueella oli merkitystä noin 70 %:lle (n=32) neuvottelukunnan jäsenistä, joten osallisuushalukkuus voi vaihdella kunnostuskohteen sijainnin mukaan. Tulos tukee aikaisempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia, joissa maksuhalukkuuteen vesienhoidossa vaikuttaa valittu alue. Usein lähempänä omaa elinpiiriä olevat asiat koetaan voimakkaammin ja mitä merkityksellisempi vesialue itselle on, sitä tärkeämpänä kunnostukseen osallistuminen koetaan. Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa maksuhalukkaista 75 % toivoo toimenpiteen kohdistettavan jollekin tietylle vesialueelle (Lehtoranta, ym. 2016, s. 20).

Seuraaviksi eniten vaikuttivat valittu kunnostustoimenpide ja osallistumisen kokeminen tärkeänä. Osa vastaajista voi suhtautua kriittisesti joihinkin toimenpiteisiin, kuten vedenpinnan nostoon, mutta hyvällä tiedon jakamisella toteutuksesta ja sen vaikutuksista voidaan vaikuttaa asenteisiin. Noin viidesosalla ajanpuute vaikuttaa halukkuuteen osallistua vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön, mutta neuvottelukunnan toiminnalla siihen on hankala vaikuttaa.

Tulosten perusteella voi todeta, että osallistuminen vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön vesienhoidossa kiinnostaa organisaatioita Ikaalisten vesistöreitillä ja tavoitteet koetaan realistisina. Tulos on myös merkityksellinen neuvottelukunnan toiminnan jatkumisen kannalta sekä tulevaisuuden vesienhoidossa veden vähintään hyvän tilan saavuttamiseksi. Neuvottelukunnan jäsenet kokevat asian tärkeänä. Koska tulokset ovat ilmeisiä, voidaan tutkimuksen tuloksia hyödyntää vesienhoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Luultavasti myös muillakin vesialueiden käyttäjillä, kuten asukkailla, on kiinnostusta oman lähiympäristön hyvinvoinnin lisäämiseen osallistumalla vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävään talkootyöhön sekä vesienhoidon kustannuksiin.

7.2 Maksuhalukkuus vesienhoidossa

Tulosten mukaan noin 60–80 % Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan organisaatioista voisi maksaa vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksesta joko kertaluontoisesti tai vuosittain. Keskiarvo vuosittaisesta maksun suuruudesta vaihteli noin 940–1 240 € välillä, mutta mediaani on laskutavasta riippumatta 300 €. Osalla organisaatioista on mahdollisuuksia laittaa suuriakin summia vesienhoitoon, mutta kaikilla ei ole siihen varaa. Suurin syy haluamattomuuteen maksaa on se, että organisaatioiden varat ovat rajallisia ja toisaalta kaikki eivät näe sitä osana organisaatioiden tehtäviä.

Tutkimuksessa selvitettiin neuvottelukunnan jäsenten henkilökohtaista osallisuushalukkuutta vapaaehtoisena maksuna vesienhoidossa. Tulosten mukaan neuvottelukunnan jäsenistä noin 90 % (n=32) olisi valmiita maksamaan itselle lähimmän järven tai joen kunnostuksesta vuosittain, joka on merkittävä tulos. Neuvottelukunnan vastaajista 31 % voisi maksaa 50 € ja keskimääräinen summa vaihteli 40–45 € välillä. Yksi avoin vastaus nosti keskiarvon 196–216 € välille, mutta mediaani on laskentatavasta riippumatta 50 €.

Yksityistä rahoitusta voidaan käyttää hankkeiden rahoituksessa sellaisenaan tai omarahoitusosuutena. Jos esimerkiksi Ikaalisten reitin alueen 20 000 vakituisesta asukkaasta 90 % maksaa 40 €, saadaan summa 720 000 €, jolla on mahdollista toteuttaa kunnostuksia usealla eri vesialueella. Tulos on erittäin merkittävä, sillä silloin vesien tilan paranemiseen voidaan vaikuttaa huomattavasti toteutuksen kautta ja sillä on laaja vaikutus.

Muissa tutkimuksissa maksuhalukkuuden määrä on vaihdellut 4–50 € välillä. Saarijärven reitin alueen asukkaat olisivat valmiita maksamaan noin 19 € vuodessa vesienhoidosta, mikä on yli puolet vähemmän kuin tämän tutkimuksen tuloksissa (Riipinen, 2018, s. 50). Vuoksen vesienhoitoalueen tutkimuksessa maksun määrä on alueen vakituisilla asukkailla keskimäärin 15–24 € ja vapaa-ajan asukkailla 29–45 €

(Lehtoranta, ym., 2016, s. 22). Yksi yleisimmistä syistä haluttomuuteen maksaa kyselyjen mukaan on se, ettei vastaajilla ole henkilökohtaisesti varaa osallistua vesienhoidon kustannuksiin (Riipinen, 2018, s. 16). Tämä tutkimus ei tue sitä kuin osittain, sillä Loimijokiryhmästä kukaan ei ollut sitä mieltä ja Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta vain 16 % koki asian niin. Tässä tutkimuksessa kysely kohdennettiin ta- hoille, jotka ovat jo mukana vesienhoidossa ja sen vuoksi halukkuus maksaa voi olla suurempi. Selvityksen vastaajien kiinnostus vesienhoi- toon on myös oletettua, sillä kaikki ovat vapaaehtoisesti mukana ve- sienhoito-organisaatioissa, eivätkä ainoastaan alueen asukkaita.

Henkilökohtaiseen maksuhalukkuuteen vaikuttavimmat tekijät ovat samat kuin vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävässä talkootyössä eli halu edistää vesienhoitoa ja osallistumisen kokeminen tärkeäksi. Ne ovat myös muissa vastaavissa tutkimuksissa tärkeimpiä vaikuttavia syitä maksaa vesienhoidosta. Saarijärven vesistöreitille tehdyssä tutki- muksessa tärkein syy maksuhalukkuudelle on vesialueen käyttö ja halu turvata niiden hyvä tila, mikä oli tärkeää 82,2 %:lle vastaajista. Samassa tutkimuksessa myös 65,0 % vastaajista oli sitä mieltä, että kaikkien ve- sien hyvästä tilasta hyötyvien olisi osallistuttava kustannuksiin. (Riipi- nen, 2018, s. 16) Tämän tutkimuksen tuloksista ei pysty kuitenkaan päättelemään, kuinka hyvin vesienhoidon tavoitteet tiedetään. Tutki- muksen tutkimusryhmät olivat sitä mieltä, että käyttäjien ja toimijoi- den kuuluu osallistua toteutukseen ja se oli myös yksi vaikuttava tekijä niin vapaaehtois- kuin vastikkeetta tehtävään talkootyöhön.

Noin viidesosa Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan jäse- nistä kokee, että vesistöjen kuormittajien sekä yhteiskunnan pitäisi maksaa kustannukset ja se vaikuttaa haluun maksaa vesienhoidosta. Muiden tutkimusten mukaan se on yksi yleisimmistä syistä maksuha- luttomuudelle, kun asiaa on kysytty alueiden asukkailta (Riipinen, 2018, s. 16). Tässä selvityksessä harvempi oli sitä mieltä ja vaikuttavana tekijänä eroihin voi olla se, että tämän tutkimusryhmän vastaajat ovat mukana vesienhoidossa ja osallistuminen rahallisesti koetaan henkilö- kohtaisesti tärkeänä. Osa vastaajista edusti tahoja, joiden toiminnasta aiheutuu vesien kuormitusta, joten he eivät välttämättä koe niin yksi- selitteisenä sitä, kuinka kustannukset pitäisi jakaa.

Saarijärven vesistöreitille tehdyssä selvityksessä noin 70 % jättäisi mak- samatta siksi, että vesistöjen pilaajien olisi maksettava kustannukset ja Vuoksen vesienhoitoalueella 69 % koki asian siten. Noin puolet (51 %) Saarijärven vesistöreitien tutkimukseen vastanneista ajatteli, että maksu kuuluu yhteiskunnalle, kuten ajattelivat myös Vuoksen vesistö- alueen vastaajat, jotka olivat haluttomia maksamaan (Riipinen, 2018, s. 43). Nämä ovat yleisimpiä syitä maksuhaluttomuuteen myös muissa tutkimuksissa, joissa on selvitetty osallistumisen maksuhalukkuutta ve- sienhoidossa (Riipinen, 2018, s. 16; Lehtoranta, ym. 2016, s. 20).

Syy muiden ja tämän tutkimuksen tulosten väliselle erolle voi johtua siitä, että esimerkiksi Saarijärvelle tehdyssä selvityksessä vastaajat olivat alueen asukkaita, eivätkä he olleet välttämättä mitenkään sidoksissa vesienhoitoon. Ihmiset kokevat kustannusten jakamisen hyvin eri tavoin ja se jakaa mielipiteitä. Koska vesienhoidon vastuu ja toteutus valtion taholta tulee vähenemään ja muiden toimijoiden rooli lisääntymään (Rahkola, 2015, s. 6), on tulevaisuudessa selvitettävä tarkasti, miten kustannukset on järkevä jakaa. Näin voidaan välttyä riitaa aiheuttavilta ongelmilta ja ihmiset kokevat kustannusten jaon suhteellisen tasapuolisina.

Kyselyssä selvitettiin merkityksiä veden käytöstä. Tässä tutkimuksessa ei kysytty erikseen, vaikuttaako osallisuushalukkuuteen tulevien sukupolvien mahdollisuus vesien hyödyntämiseen, mutta se oli kyselyn vastaajille hyvin merkittävä asia. Myös nauttiminen luonnosta koettiin merkittävänä ja se tukee aikaisempia tutkimuksia, joiden mukaan se on yksi tärkeimmistä syistä halukkuuteen maksaa vesienhoidosta (Riipinen, 2018, s. 16) ja se vaikutti Vuoksen vesienhoitoalueelle tehdyssä tutkimuksessa noin neljäsosan (23 %) maksuhalukkuuteen (Lehtoranta, ym., s. 20).

Tulokset ovat merkittäviä, sillä mahdollisilla osallisuusmaksuilla voidaan kattaa kunnostustoimenpiteiden kustannuksia. Osallisuusmaksuilla voidaan kattaa omarahoitusosuus osittain tai kokonaan, jos hanke on saanut harkinnanvaraista valtionavustusta. Osallisuusmaksulla voidaan kattaa yksityisen rahoituksen osuutta vastikkeetta tehtävän talkootyön lisäksi sekä kattaa kustannuksia tilanteissa, joissa valtion avustusta ei syystä tai toisesta ole saatu. Usein hankkeiden toteutuksessa on mukana useita eri osapuolia ja kustannukset katetaan eri rahoituskanavien kautta. Rahoitus voidaan saada organisaatioiden jäseniltä ja alueiden asukkailta sekä vesialueen käyttäjiltä.

7.3 Erot vesienhoito-organisaatioiden osallisuushalukkuudessa

Tutkimuksessa selvitettiin eroja osallisuushalukkuudessa erilaisista vesienhoidon organisaatioista. Tutkimuksen vertailuryhmä oli Loimijokiryhmä, jonka toimintaperiaate on lähellä Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukuntaa. Tulosten mukaan ryhmien välillä ei ollut suuria eroja ja vastauksissa oli yhtäläisyyksiä, mikä oli osittain oletettavaa. Kummallekaan tutkimusryhmälle ei näyttänyt olevan merkitystä sillä, onko osallisuus vapaaehtois- vai vastikkeetta tehtävää talkootyötä. Osallisuushalukkuus niihin oli yhtä suurta ja osallistumisen eri tavat valittiin lähes yhtä usein. Esimerkiksi molemmista tutkimusryhmistä noin puolet vastaajista on halukkaita osallistumaan lihastyövoimalla vapaaehtois- tai vastikkeetta tehtävään talkootyöhön. Suurimmat erot osallisuuden tapoihin olivat tiedotuksen ja tiedonhaun kohdalla. Vaikuttava tekijä on luultavasti se, että Loimijokiryhmän vastaajista neuvottelukuntaa suurempi osa on viranhaltijoita, joille tiedotus ja

tiedonhaku on jo tuttua työn puolesta. Neuvottelukunnasta suurempi osa on tavallisia kansalaisia, jolloin laajempi kokemus niistä puuttuu.

Loimijokiryhmä koki osallistumisen vapaa- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön tärkeämmäksi. Loimijokiryhmän vastaajista 36 % (n=22) kuuluu vesiensuojeluyhdistykseen, jolloin on ilmeistä, että vesiasiat ovat vastaajille merkityksellisiä ja se voi olla tulokseen vaikuttava tekijä. Molemmilla tutkimusryhmillä tärkeimpänä osallisuuteen vaikuttaa halu edistää vesien kunnostusta ja -hoitoa. Loimijokiryhmälle oli tärkeämpää valittu kunnostustoimenpide, ei niinkään valittu vesialue, jolla kunnostus toteutetaan.

Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle valitulla vesialueella oli huomattavasti suurempi merkitys osallisuushalukkuuteen. Vaihtelu tulosten välillä johtuu todennäköisesti vesialueiden eroista, sillä Ikaalisten reitin vesistöt ovat pääosin järviä ja jokia ja Loimijoen vesistöalue jokia ja ojia. Tämän perusteella osallisuushalukkuuteen vesienhoidossa siis vaikuttaa se, millaisella alueella hankkeet toteutetaan. Mitä monipuolisempi alue on, sitä enemmän se vaikuttaa osallisuushalukkuuteen. Tulos tukee myös aikaisempia tutkimuksia. Saarijärven vesistöreitille tehdyn kyselyn mukaan puolet (52,6 %) henkilöistä, jotka ovat halukkaita maksamaan vesienhoidosta, haluaisi maksun kohdennettavan jollekin tietylle vesialueelle (Riipinen, 2018, s. 40). Vuoksen vesihoidon alueelle tehdyssä tutkimuksessa samaa mieltä oli 75 % (Lehtoranta, ym., 2016 s. 20). Tämän tutkimuksen tuloksissa noin 62 %:lle (n=55) kaikista vastaajista tässä selvityksessä oli merkitystä millä vesialueella kunnostus toteutetaan, kun kysyttiin osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävään talkootyöhön.

Loimijokiryhmän vastaajista kolmasosa (32 %, n=22) arvioi parhaaksi tavaksi kerätä organisaatioiden osallisuusmaksu vuosittain. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle ei ollut selkeää tulosta sillä, kerätäänkö maksu vuosittain vai kertaluontoisesti. Maksuhalukkuudessa oli selkein ero siinä, että neuvottelukunnan organisaatioista 62 % (n=32) haluaa rahoittaa vesienhoitoa ja Loimijokiryhmän organisaatioista puolet (50 %) on siihen mahdollisesti halukkaita.

Tulokset maksun mahdollisesta määrästä olivat melko lähellä toisiaan. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnan keskiarvo oli noin 940–1 280 € ja Loimijokiryhmän noin 830–1 490 € välillä laskutavasta riippuen. Harvempi Loimijokiryhmän organisaatioista on valmis maksamaan osallisuudesta, mutta mahdollisten maksujen suuruudet ovat korkeampia niillä, jotka voivat. Tämä tasasi laskettuja keskiarvoja lähelle toisiaan.

Tulokset viittaavat siihen, että eri vesienhoito-organisaatioiden muodoilla on merkitystä osallisuushalukkuuteen. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta puolet koostuu erilaisista yhdistyksistä ja

osakaskunnista ja Loimijokiryhmästä suurin osa on viranomaistahoja. Siten Loimijokiryhmän organisaatioilla on parempia valmiuksia osallistua vesienhoidon kustannuksiin kuin tahoilla, joiden toiminta perustuu osittain vapaaehtoistyöhön. Kuitenkin ottamalla mahdollisimman laajasti alueiden käyttäjät, yritykset ja organisaatiot mukaan toteutukseen, voidaan päästä samoihin summiin osallisuusmaksuissa.

Tulevaisuuden odotukset olivat molemmilla tutkimusryhmillä samansuuntaisia. Odotukset koskivat kunnostustoimenpiteitä, kustannusten jakoa ja toiminnan jatkumista. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunta toivoo toimenpiteitä, jotka kohdistettaisiin muuallekin kuin maa- ja metsätalouteen. Erityisesti turvetuotanto saa kritiikkiä ja se koetaan vesien pilaajana. Kuormitusten aiheuttajat kuitenkin halutaan mukaan kunnostustoimenpiteiden toteutukseen ja kustannusten jakoon. Tämä tukee Riipisen tutkimusta, jonka tulosten mukaan toiminnanharjoittajien ja erityisesti turvetuottajien sekä maa- ja metsätalouden olisi otettava suuri tai melko suuri vastuu vesienhoidon rahoituksesta (Riipinen, 2018, s. 45). Myös yhteiskunnan toivotaan osallistuvan tulevaisuudessa toteutukseen ja kunnostuksiin olisi tehtävä säännöllisesti. Vastaajat toivovat, että lain mukaisia määräyksiä noudatetaan ja valvottaisiin. Suunnitelmat usein näyttävät hyviltä, mutta toteutus käytännössä ei ole niiden mukaista. Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnasta toivotaan pitkäaikaista organisaatiota, jota toimintaohjeet auttavat eteenpäin. Vesienhoito on merkittävä asia käyttäjille, olivat he asukkaita, organisaatioita tai viranomaisia.

8 POHDINTA

Kysely suunnattiin ensisijaisesti Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnalle ja he vastasivat kyselyyn enemmän kuin Loimijokiryhmä, mikä oli odotettua jo etukäteen. Neuvottelukuntaa oli tiedotettu selvityksestä hyvissä ajoin. Opinnäytetyön tekijä oli kertomassa neuvottelukunnan kokouksessa tutkimuksesta tammikuussa 2019 sekä selvityksen julkaisupäivänä pidetyssä kokouksessa 23.5.2019. Kysely saavutti selvityksen tärkeimmän kohderyhmän hyvin. Lähes kaikki neuvottelukunnan jäsenet saivat sähköpostin, se lähetettiin 110 henkilölle, kun neuvottelukunnassa on yhteensä 113 jäsentä. Neuvottelukunnan vastausprosentti oli 29,1 %.

Vastausprosenttiin on voinut vaikuttaa se, että selvityksestä ei kerrottu Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeen Facebook-sivuilla. Linkkiä kyselyyn ei laitettu, sillä vaarana olisi ollut, että kuka tahansa olisi voinut vastata siihen. Tällä pyrittiin estämään tulosten vääristyminen. Haasteena sähköisissä kyselyissä yleensä on se, että joku voi vastata kyselyyn useamman kerran, jolloin tutkimuksen luotettavuus huononee. Selvityksen ajankohta saattoi vaikuttaa vastaajien

lukumäärään, sillä se oli juuri ennen kesää ja lomien alkua. Kaikki eivät myöskään tarkista sähköpostia usein ja silloin kahden viikon vastausaika ei ole välttämättä riittävä.

Vastausmahdollisuus selvitykseen oli vain sähköpostilla saadun linkin kautta tai paperisena versiona neuvottelukunnan kokouksessa 23.5.2019. Kokouksessa oli mahdollisuus vastata paperisella versiolla, mutta siihen ei oltu erikseen varattu aikaa, sillä kokouksen aikataulu oli pitkä ja ohjelma täynnä. Vastauksia olisi voinut saada siten, että kokouksessa olisi varattu aikaa vastausten jättämiseen ja pyydetty palauttamaan heti. Jos selvitys olisi jaettu esimerkiksi kokouksen lopussa ja pyydetty kaikkia palauttamaan, olisi osa vastauksista saatettu antaa kiireessä ja väsyneenä, minkä ajateltiin vaikuttavan vastausten laatuun. Palautuskuoria oli kokouksessa saatavilla, joten läsnä olevilla jäsenillä oli mahdollisuus täyttää kysely kotona ja postittaa se. Vastajille pyrittiin antamaan mahdollisuus vastaamiseen sekä paperisesti että sähköisesti. Koska tulokset selvitykseen saatiin pääosin sähköisesti, on vain hyvin pieni mahdollisuus, että kukaan olisi vastannut kyselyyn monta kertaa ja sekoittanut tulosten luotettavuutta.

Loimijokiryhmälle ei tiedotettu selvityksestä muulla tavoin kuin sähköpostitse kyselyyn johtavan linkin yhteydessä sekä muistutusviestissä. Loimijokiryhmän vastausprosentti oli 21,2 %, sillä sähköposti meni 104:än eri osoitteeseen. Kyselyyn vastanneiden määrä oli 22 eli 41 % koko selvitykseen vastanneista. Vastauksia olisi voinut saada enemmän tiedottamalla Loimijokiryhmää asiasta aikaisemmin, mutta vertailuryhmän ottaminen mukaan selvitykseen ei ollut aluksi varmaa. Verrokkiryhmän vastanneiden määrä on melko lähellä varsinaista tutkimusryhmää, joten tuloksia voidaan pitää näiltä osin vertailukelpoisina. Vastauksia tarkasteltaessa on kuitenkin pidettävä mielessä, että vastamattomien mielipiteitä ei voida todellisuudessa tietää.

Kyselyssä oli yhteensä 12 kysymystä, joilla saatiin kattava kuva organisaatioiden osallisuushalukkuudesta sekä jäsenten henkilökohtaisesta osallisuushalukkuudesta. Useammalla kysymyksellä olisi voinut saada tarkempia tuloksia, mutta toisaalta vastaajat olisivat silloin voineet väsyä vastaamiseen ja vastausten luotettavuus laskenut. On vaikea arvioida, ymmärrettiinkö vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän talkootyön eroja, sillä vastaukset olivat molempien ryhmien kohdalla hyvin samantaisia. Toisaalta vastaajille ei ole välttämättä henkilökohtaisesti väliä, kumpaa osallisuuden muotoa he käytännössä tekevät. Tähän voi sisältyä myös virhe, jos osa vastaajista ymmärtää eron ja osa ei, toisaalta taas tutkija voi ymmärtää eron mutta vastaajat eivät. Yksi annetuista kommentteista kertoi kysymysten toistavan itseään, joten sen perusteella kaikki vastaajat eivät välttämättä käsittäneet vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän talkootyön eroja. Kuitenkin ryhmien väliset erot olivat yleensä melko pienet, joten reliabiliteetti on todennäköisesti hyvä.

Kyselyyn oli jäänyt yksi virhe ja se oli vapaaehtois- ja vastikkeetta tehtävän talkootyön vastausvaihtoehdoissa. Kysymykset selvittivät mitkä tekijät vaikuttavat halukkuuteen osallistua ja yhtenä vaihtoehtona oli ”en voi sitoutua talkoo- tai vapaaehtoistyöhön”, kun vaihtoehtona olisi pitänyt olla joko vapaaehtoistyö tai vastikkeetta tehtävä talkootyö. Vastausvaihtoehto valittiin vain muutaman kerran, joten virhe ei ole merkittävä. Tosin nyt tuloksista ei voi päätellä, kumpaa muotoa vastaaja on ajatellut ja onko sitoutumattomuudessa eroja.

Koska kysely osoitettiin vesienhoito-organisaatioille, on oletettavaa, että vastaajilla on kiinnostusta vesienhoitoon jo valmiiksi. Organisaatioista ja tahoista kaikki ovat vapaaehtoisesti mukana toiminnassa ja se voi nostaa osallisuushalukkuutta. Tuloksia voi peilata alueen asukkaisiin, mutta osallisuushalukkuus ei todennäköisesti ole aivan yhtä suurta. Muissa tutkimuksissa vapaaehtoinen osallisuusmaksu vesienhoidossa on yleisesti ollut noin puolet pienempi sekä yhteiskunnan ja kuormittajien on koettu olevan suuremmassa vastuussa kunnostustoimenpiteiden kustannuksista, kuin tässä tutkimuksessa. Osan tähän tutkimukseen osallistuneiden tahojen toiminnasta aiheutuu kuormitusta, joten vastaukset voivat siksi erota muista tutkimuksista, jotka on suunnittu alueiden asukkaille.

Tässä tutkimuksessa ongelmallista on se, että ympäristöhyödykkeen kohdalla henkilökohtainen maksuhalukkuus selvitetään kyselyssä itselle tärkeimmän järven tai joen kohdalla. Silloin ei saada kattavaa kuvaa koko vesialueesta, kun ei tiedetä mihin alueeseen kukakin vastaaja kuuluu. On siis vaikeaa laskea hintaa esimerkiksi yhden järven kunnostukselle, mutta tuloksia voi arvioida suuntaa-antavasti. Ikaalisten vesistöreitien alueella on eri luokituksen järviä ja olisi mielenkiintoista tutkia sitä, kuinka oman lähijärven tai joen tila vaikuttaa maksuhalukkuuden suuruuteen. Esimerkiksi onko maksuhalukkuus suurempi välttävän ekologisen tilan vesialueella, kuin erinomaisen tilan alueella.

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hankkeessa ja Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa paikallisia on osallistettu monin tavoin mukaan vesien kunnostuksiin sekä kuormitusten aiheuttajia. Vastaukset tukevat sitä, että vesien kuormitusten aiheuttajien on oltava mukana ja otettava suurempi vastuu vesienhoidosta ja tätä Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -hanke on toteuttanut. Hankkeessa on jo mukana maa- ja metsätalouden toimijoita sekä turvetuottajia. Tämän tutkimuksen kysely voidaan nähdä osallisuutta lisäävänä, sillä vastaajille annettiin mahdollisuus tuoda ilmi, miten organisaatiot voisivat osallistua vesienhoidon toteutukseen, kuinka vastaajat voivat henkilökohtaisesti osallistua ja millaisia tulevaisuuden odotuksista ja toiveita heillä vesienhoitoon on.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia, vastaavatko tämän tutkimuksen tulokset käytännön toteutuksia. Näin saataisiin selville, kuinka

paljon osallisuushalukkuus on todellisuudessa ja ovatko tutkimustulokset virheellisiä. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää tämän tutkimuksen jatkoksi, kuinka ihmiset kokevat osallisuuden vesienhoidossa.

Tämän tutkimuksen teko on ollut ollut opettavainen matka. Kesti melko pitkään, että tutkija täysin ymmärsi mitä kaikkea osallisuus voi tarkoittaa ja kuinka laaja käsite se on. Osallisuus on tämän tutkimuksen ydin, joten se oli hyvin tärkeää ymmärtää. Tutkimuskysymykset hakivat muotoaan useasti, sillä osallisuus tässä tutkimuksessa ei ollut aivan selvää. Vertailuryhmä ei ollut mukana alusta saakka ja mukaan oton jälkeen kysymykset oli muotoiltava molemmille ryhmille sopiviksi.

Opinnäytetyöprosessissa tarpeeksi laadukkaan kyselyn teko sekä erityisesti tulosten analysointi olivat vaikeimpia osuuksia. Aina syy seuraussuhteet eivät olleet itsestään selviä ja täytyi pohtia, mihin kaikkeen tulokset käytännössä voivat vaikuttaa. Tulosten analysointi laittoi miettimään asioita monesta eri näkökulmasta. Kuten usein, myös tämän opinnäytetyön teossa aika tuli vastaan, mutta hyvän Pirkanmaan ELY-keskuksen asiantuntijoiden ohjauksen ansiosta lopputulokseen voi olla tyytyväinen.

LÄHTEET

Ahtiainen, H. (2008). Vesistöjen tilan parantamisen hyötyjen arvottaminen. *Suomen ympäristö 7 / 2008*. Helsinki: Suomen ympäristökeskus SYKE. Haettu 6.9.2019 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38354/SY7_2008.pdf?sequence=1

Antikainen, M., Arrajoki-Alanen, M., Bilaletdin, Ä., Frisk, T., Heino, H., Isid, D., Joensuu, K., Lahti, J., Lehtonen, E., Luonsi, A., Moilanen, S., Peltonen, A., Salo, H. & Vainonen, A. (2016). Vesien tila hyväksi yhdessä – Pirkanmaan vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2016-2021. *Raportteja 29 / 2016*. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Haettu 5.3.2019 osoitteesta https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/123318/Raportteja_29_2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y

EUR-lex. (2017). Hyvälaatuinen vesi Euroopassa (EU:n vesidirektiivi). Päivitetty 13.02.2017. Haettu 13.9.2019 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A128002b>

ELY-keskus. (2017) Vesivisio 2050. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Päivitetty 13.12.2017. Haettu 4.3.2019 osoitteesta <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/tiedotteet-2017>

ELY-keskus. (2018). Kalatalousalueet ja kalavesien omistus. Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus. Päivitetty 18.12.2018. Haettu 21.9.2019 osoitteesta <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/kalavesien-omistus-ja-kalatalousalueet>

ELY-keskus. (2019a). Harkinnanvaraiset valtionavustukset vesistö-, vesitalous- ja kalataloushankkeisiin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Päivitetty 17.6.2019. Haettu 20.9.2019 osoitteesta <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/avustukset-vesisto-ja-kalatalous-hankkeisiin>

ELY-keskus. (2019b). Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Päivitetty 20.6.2019. Haettu 21.9.2019 osoitteesta <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/avustukset-ymparistokasvatus>

Gruborovics, E. (2013). *Yhdessä jaettu: yhteisöllinen elämäntapa senioritalo Loppukirissä*. Pro gradu -tutkielma. Etnologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42695/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201312182835.pdf>

Heino, S. (2019). Kyselytutkimuksesta. Sähköpostiviesti tekijälle. 20.9.2019.

Ihalainen, J., Kylänen, M., Aarrevaara, E. & Hyppönen, T. (2017) Luonto- ja hyvinvointimatkailu alueen elinvoimaisen kasvun edistäjänä. *Luonto hyvinvoinnin lähteenä ja matkailun edistäjänä*. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 33. 15-30. Haettu 12.3.2019 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/138671/LAMK_2017_33.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Ikaalisten reitti. (n.d.a). Ikaalisten reitti vesistöalueena. Haettu 9.9.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/reitti-vesistoalueena/>

Ikaalisten reitti. (n.d.b). Raakkujoet. Haettu 20.8.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/raakkujoet/>

Ikaalisten reitti. (n.d.c). Ajankohtaista. Haettu 20.8.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/ajankohtaista/>

Ikaalisten reitti. (n.d.d.) Mallikohteet. Haettu 26.3.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/mallikohteet/>

Ikaalisten reitti. (n.d.e). Liittymissopimus ja eroamisilmoitus. Haettu 20.8.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/liittymissopimus-ja-eroamisilmoitus/>

Ikaalisten reitti. (2018a). Yhteistyösopimus Ikaalisten reitin neuvottelukunnasta. Haettu 20.8.2019 osoitteesta https://ikaalistenreitti.files.wordpress.com/2018/12/Yhteisty%C3%B6sopimus_nettiin.pdf

Ikaalisten reitti. (2018b). Neuvottelukunnan jäsenet. Haettu 4.3.2019 osoitteesta <https://ikaalistenreitti.com/neuvottelukunnan-jasenet/>

Ikaalisten reitti. (2019). Opas Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukuntaan! Haettu 14.9.2019 osoitteesta https://ikaalistenreitti.com/wp-content/uploads/sites/60/2019/09/Opas-Ikaalisten-reitin-vesienhoidon-neuvottelukuntaan_final_paivitetty12092019.pdf

Jyväskylän yliopisto. (n.d.). Nonverbaalinen viestintä. Viestintätieteiden laitos. Haettu 20.9.2019 osoitteesta <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviestivuorovaikutus/viestinta/nonverbaalinen.html>

Järviwiki. (2011a). Kokemäenjoki. Haettu 9.9.2019 osoitteesta [https://www.jarviwiki.fi/wiki/Kokem%C3%A4enjoki_\(35\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Kokem%C3%A4enjoki_(35))

- Järviwiki. (2011b). Ikaalisten reitin valuma-alue. Haettu 5.9.2019 osoitteesta [https://www.jarviwiki.fi/wiki/Ikaalisten_reitin_valuma-alue_\(35.5\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Ikaalisten_reitin_valuma-alue_(35.5))
- Kaleva. (2016). Lapin kansallispuistojen vapaaehtoistoihin enemmän hakijoista kuin paikkoja. *Kaleva* 8.9.2016. Haettu 4.9.2019 osoitteesta <https://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/lapin-kansallispuistojen-vapaaehtoistoihin-enemman-hakijoita-kuin-paikkoja/737739/>
- Kantele, M. (2013). *Ympäristökansalaisuus kasvatusihanteena: ta-paustutkimus ympäristöjärjestöjen Ilmari-hankkeesta*. Pro gradu -tutkielma. Ympäristöpolitiikan ja johtamisen koulutusohjelma. Tampereen yliopisto. Haettu 13.9.2019 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84405/gradu06602.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kuusisto, K. (2014). *Ihminen kehittyy ja höylääntyy vaan joukossa – Toimintojentalon asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta*. Opinnäyte-työ. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Haettu 20.9.2019 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/72519/Kuusisto_Kaija.pdf;jsessionid=34B632CC7E09F6D58EE7B425FF5DFE49?sequence=1
- KVVY. (n.d.). Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry. Haettu 9.9.2019 osoitteesta <https://kvvy.fi/yhteystiedot/kvvy-ry/>
- KVVY. (2018). Esitys Loimijoen vesienhoitotyön koordinoinnin rahoituksesta. Muistio. Haettu 9.9.2019 osoitteesta http://www.ypaja.fi/easydata/customers/uusiypaja/files/Tekninen_ltk/2018/tekla_20.12.2018_liite_19_kvvy_esitys_loimijoki_kuntarahoitus_100918.pdf
- Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 2004/1299. Haettu 7.3.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041299>
- Lapin ELY-keskus. (2016). Hanketoimijan maksatusopas. Opas todellisiin hyväksyttäviin kustannuksiin perustuvan kehittämishankkeen maksatuksiin. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Haettu 16.9.2019 osoitteesta <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/127276/Maksatusopas%20todelliset%20kustannukset%2014112016.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Lehtoranta, V., Hjerppe, T., Kotanen, J., Manninen, P., Mäenpää, M. & Väisänen, S. (2016). Halukkuus osallistua pintavesien tilan parantamiseen Vuoksen vesienhoitoalueella. *Suomen ympäristökeskuksen raportteja 33 / 2016*. Haettu 17.9.2019 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/167314>

Luonnonsuojelulaki 1996/1096. Haettu 27.2.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>

Mustajärvi, K. (2014). Kuivasjärvi, Parkano – Viitasammakko -kartoit-
tus. Ramboll. Haettu 4.9.2019 osoitteesta
[https://docplayer.fi/4765400-Kuivasjarvi-parkano-viitasammakko-kar-
toitus.html](https://docplayer.fi/4765400-Kuivasjarvi-parkano-viitasammakko-kar-toitus.html)

Mäntymaa, E. (1993). Preferenssien paljastamisesta contingent valu-
ation -menetelmällä. *Kansantaloudellinen aikakauskirja -89. vsk.* 213-
221. Haettu 28.8.2019 osoitteesta [https://www.taloustieteellinenyh-
distys.fi/images/stories/kak/KAK21993/KAK21993Mantymaa.pdf](https://www.taloustieteellinenyh-distys.fi/images/stories/kak/KAK21993/KAK21993Mantymaa.pdf)

Nivala, E. & Ryyänen, S. (2013). Kohti sosiaalipedagogista osallisu-
uden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013.* 9-
41. Haettu 26.8.2019 osoitteesta [https://www.uef.fi/docu-
ments/364780/1847612/Nivala_%26_Ryy%C3%A4nen_Kohti_sosi-
aalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-
8937-7fd4ac2a3879](https://www.uef.fi/docu-ments/364780/1847612/Nivala_%26_Ryy%C3%A4nen_Kohti_sosi-aalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879)

Penttinen, K. & Niinimäki, J. (2017) Vesiensuojelun perusteet ja vesis-
töjen kunnostus. Haettu 7.3.2019 HAMK Finna verkkokirjastosta

Penttinen, P. (2013). *Sosiaalinen kestävyys varhaiskasvatuksessa. Las-
tentarhanopettajien näkemyksiä lasten arjessa.* Opinnäytetyö. Sosiaa-
lialan koulutusohjelma. Metropolia ammattikorkeakoulu. Haettu
5.9.2019 osoitteesta [https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/56659/Penttinen_Paula.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/han-dle/10024/56659/Penttinen_Paula.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Rahkila, R. (2015). *Toimiva vesienhoidon välittäjäorganisaatio Pohjois-
Pohjanmaalle.* Opinnäytetyö. Maaseudun kehittämisen koulutusoh-
jelma. Oulun ammattikorkeakoulu. Haettu 27.8.2019 osoitteesta
[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/95039/Rah-
kila_Riina.pdf?sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/95039/Rah-kila_Riina.pdf?sequence=1)

Raivio, T. & Karjalainen, J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline,
palvelut ovat! *Osallisuus - oikeutta vai pakkoa?* Jyväskylän ammatti-
korkeakoulun julkaisuja 156. s. 12-34 Haettu 26.8.2019 osoitteesta
[https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&i
sAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/han-dle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&i sAllowed=y)

Riipinen, P. (2018). *Halukkuus osallistua vesienhoitoon Saarijärven vesireitin alueella – Kyselytutkimus Saarijärven vesireitin asukkaille*. Opinnäytetyö. Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haettu 21.8.2019 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141219/Riipinen_Pekka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rinnola, V. (2016). *Luottamus alueverkostotyöskentelyssä Case Manner-Suomen maaseutuverkosto*. Pro gradu -tutkielma. Julkisjohtamisen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/4764>

Rinnola, V. & Mäkyne, A. (2018). Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä. Väliraportti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Haettu 1.4.2019 osoitteesta https://ikaalistenreitti.fi-les.wordpress.com/2019/01/2.-Maksatus_V%C3%A4liraportti_Ikaalisten_reitti_2018_nettiin_final-1.pdf

Ruuskanen, P. (n.d.) *Sosiaalinen pääoma*. Jyväskylän yliopisto. Haettu 13.9.2019 osoitteesta <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-paaoma>

Salmi, S. (2017). *Lähitukipalvelun kartoitus ja sen kehittäminen*. Opinnäytetyö. Tietojenkäsittely. Tampereen ammattikorkeakoulu. Haettu 9.9.2019 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127237/Salmi_Sami.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Salonen, S. (2014). *Ympäristökasvatuksen kukkamallin, ”kukkiksen”, soveltaminen nuorten Pihanuta -hankkeessa*. Opinnäytetyö. Kestävä kehitys. Turun ammattikorkeakoulu. Haettu 6.9.2019 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79833/Salonen_Sasha.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sitra. (2013). *Luonnon hyvinvointivaikutusten taloudellinen merkitys*. Sitra. Haettu 12.3.2019 osoitteesta https://media.sitra.fi/2017/02/27174415/Luonnon_hyvinvointivaikutusten_taloudellinen_merkitys-2.pdf

Tieto.pirkanmaa. (2019). Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -mallikartta. Haettu 26.3.2019 osoitteesta <https://tieto.pirkanmaa.fi/ikaalinen/>

Tilastokeskus. (n.d.) *Kvalitatiivinen tutkimus*. Tilastokeskus. Haettu 12.9.2019 osoitteesta https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html

Tilastokeskus. (2018). Suomalaisten internetin käyttö 2018 – viestintää, asiointia, tiedonhakua ja medioiden seuraamista. Tilastokeskus. Päivitetty 4.12.2018. Haettu 7.8.2019 osoitteesta https://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_kat_001_fi.html

Toukola, L. (2017) *Oppilaiden osallisuus – näkökulma uuteen opetus-suunnitelmaan*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101701/GRADU-1498726189.pdf?sequence=1>

Valtiovarainministeriö (2015). Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu - kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. *Valtiovarainministeriön raportti – 39/2015*. Haettu 6.9.2019 osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735113/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6+-+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf/df24753d-3445-458b-8970-fc30de6bd3a3/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6+-+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf.pdf>

Vartiainen, H. (2014). *Vihreän lipun ympäristökasvatusohjelma – vaikuttavuutta osallisuuden keinoin*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Haettu 21.9.2019 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95368/GRADU-1401089660.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vesilaki 2011/587. Haettu 7.3.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110587>

Vesiputedirektiivi 2000/60/EY. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön vesipolitiikan puitteista. Haettu 7.3.2019 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32000L0060>

Vesivisio 2050. (2019). Vesivisio 2050. Haettu 15.8.2019 osoitteesta <https://vesivisio2050.fi/>

Vilka, H. (n.d.). Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle. Haettu 12.9.2019 osoitteesta <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-kehitt%C3%A4.pdf>

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet*. Haettu 20.3.2019 osoitteesta https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf

Väyrynen, A. (2016). *Hintojen reagointi ympäristön vaikutuksiin – maksuhalukkuus vedenlaadusta*. Pro gradu -tutkielma. Taloustiede. Oulun Yliopisto. Haettu 13.3.2019 osoitteesta <http://iultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201609082717.pdf>

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon -ikaalisten reitillä. (2018). Kärkihankkeen tiedotuslehti. Haettu 1.4.2019 osoitteesta https://ikaalisten-reitti.files.wordpress.com/2018/06/yhteistyolla_vesistot_kuntoon_ikaalisten_reitilla_tiedotuslehti-2018_valmis.pdf

Ympäristö.fi. (2013a). Lupa-asiat ja suostumukset vesistöjen kunnostamisessa. Ympäristöhallinto. Haettu 26.3.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesistojen_kunnostus/Kunnostushankkeen_suunnittelu_ja_toetus/Lupaasiat_ja_suostumukset

Ympäristö.fi. (2013b). Rantojen kunnostus. Ympäristöhallinto. Päivitetty 6.2.2017. Haettu 13.9.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesistojen_kunnostus/Rantojen_kunnostus

Ympäristö.fi. (2013.c). Vesikasvien poisto ja niitto. Ympäristöhallinto. Päivitetty 18.4.2019. Haettu 8.5.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesistojen_kunnostus/Rantojen_kunnostus/Vesikasvien_poisto

Ympäristö.fi. (2013d). Kaidatvedet. Ympäristöhallinto. Päivitetty 16.8.2013. Haettu 27.3.2019 osoitteesta [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Kaidatvedet\(6065\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Kaidatvedet(6065))

Ympäristö.fi. (2013e) Suomijärvi. Ympäristöhallinto. Päivitetty 9.8.2013. Haettu 27.3.2019. osoitteesta [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Suomijarvi\(5781\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Suomijarvi(5781))

Ympäristö.fi. (2018a). Tervetuloa Loimijoen vesistön verkkosivuille! Päivitetty 20.12.2018. Haettu 9.9.2019 osoitteesta <https://www.environment.fi/fi-FI/Loimijoki>

Ympäristö.fi. (2018b). Loimijoen alueellinen vesiyhteistyö. Päivitetty 12.12.2018. Haettu 8.5.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Loimijoki/Loimijoen_alueellinen_vesiyhteistyo

Ympäristö.fi. (2018c). Vesistön tila ja vesienhoidon haasteet. Ympäristöhallinto. Haettu 17.9.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Loimijoki/Vesiston_tila_ja_vesienhoidon_haasteet

Ympäristö.fi. (2019a). Vesistöjen kunnostus ja hoito. Ympäristöhallinto. Haettu 26.3.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesistöjen_kunnostus

Ympäristö.fi. (2019b). Vesienhoidon suunnittelu ja yhteistyö. Ympäristöhallinto. Haettu 6.3.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesiensuojelu/Vesienhoidon_suunnittelu_ja_yhteistyö

Ympäristö.fi. (2019c). Pintavesien luokittelun periaatteet. Ympäristöhallinto. Haettu 6.3.2019_osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Pintavesien_tila/Pintavesien_luokittelu

Ympäristö.fi. (2019d). Vesienhoitoalueet. Ympäristöhallinto. Haettu 4.9.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesiensuojelu/Vesienhoidon_suunnittelu_ja_yhteistyö/Vesien_hoitoalueet

Ympäristö.fi. (2019e). Hämeen järviltä Satakunnan suistoon – Koke-
mäenjoen vesistöalueen vesivisio 2050. Ympäristöhallinto. Haettu
20.8.2019 osoitteesta [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesien_kaytto/Hameen_jarviltä_Satakunnan_suistoon_Kok\(43686\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesien_kaytto/Hameen_jarviltä_Satakunnan_suistoon_Kok(43686))

Ympäristöministeriö. (2018). EU:n vesipuitedirektiivin toimivuutta ar-
vioidaan – Suomikin kuulee sidosryhmiä. Päivitetty 24.9.2019. Haettu
7.3.2019 osoitteesta https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/EUn_vesipuitedirektiivin_toimivuutta_arv

Ågren, N. (2017). *Veden muuttuvat merkitykset – vesistöhavaintojen
suhde kansalaisosallistumiseen Saarijärven reitillä*. Pro gradu -tut-
kielma. Sosiologia. Jyväskylän yliopisto. Haettu 19.3.2019 osoitteesta
[https://jyx.jyu.fi/bitstream/han-
dle/123456789/56345/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-
201712144705.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56345/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201712144705.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

HAASTATTELUT

Rinnola, V. (2019) Projektiasiantuntija, Pirkanmaan elinkeino-, lii-
kenne- ja ympäristökeskus. Haastattelu 19.9.2019.

Kysely

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Osallisuus selvitys

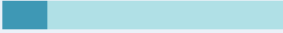
Tietoa selvityksestä ja opinnäytetyöstä

Tämän kyselyn tarkoituksena on saada tietoa Ikaalisten vesienhoidon neuvottelukunnan sekä verokkiryhmänä toimivan Loimijoki -ryhmän jäseniltä edustamiensa tahojen halusta osallistua vesien kunnostamiseen ja hoitoon. Osallisuuden selvittäminen on tärkeää, jotta saadaan suuntaviiva siihen, mitä kunnostustoimenpiteitä on mahdollista alkaa toteuttamaan ja vaikuttavatko erilaiset yhteistyöryhmät / ryhmittymät osallisuushalukkuuteen.

Kysely on osa opinnäytetyötä, jonka tilaajana on Pirkanmaan ELY-keskuksen hallinnoima *Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä* -hanke. Työn tekijänä on Katri Väänänen Hämeen ammattikorkeakoulusta ja työn aiheena on osallisuushalukkuus vesienhoidon toimeenpanossa Ikaalisten reitillä.

Yhteystiedot:
Katri Väänänen
Kestävä kehitys, ympäristösuunnittelija (AMK)
Sähköposti: katri.vaananen@ely-keskus.fi

Vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Tuloksia käsitellään luottamuksellisesti eikä niistä voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Tutustu Pirkanmaan ELY-keskuksen Webropol-kyselyiden tietosuojaselosteeseen <https://bit.ly/2kRZdSK>. Emme luovuta tietoja ulkopuolisille. Säilytämme tietoja vain kyselyyn kannalta tarpeellisen ajan.

1. Olen jäsen

- Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa
 Loimijokiryhmässä

2. Mitä organisaatiota / tahoa edustat?

(Jos toimit useassa, valitse mielestäsi tärkein)

- Kyläseura / Kyläyhdistys
 Ympäristöjärjestö tai -yhdistys / Luonnonsuojeluyhdistys
 Vesiensuojeluyhdistys
 Kalastuskunta
 Metsänhoitoyhdistys
 MTK
 Ammatti- / Etujärjestö
 Maakuntaliitto
 Leader -toimija
 Tutkimuslaitos
 Vesivoimantuotanto
 Kaupunki / Kunta
 Muu viranomaistaho
 Muuta tahoa, mitä?

3. Kuinka merkitykselliseksi koet seuraavat asiat?

(1= Ei merkitystä, 5= hyvin merkittävä. Jos valitset kohdan "muu, mikä", paina ensin valittu arvo)

	1	2	3	4	5
Asuminen lähellä vesistöä	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan asuminen lähellä vesistöä	☐	☐	☐	☐	☐
Uiminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kalastus	☐	☐	☐	☐	☐
Veneily	☐	☐	☐	☐	☐
Nauttiminen luonnosta	☐	☐	☐	☐	☐
Ammatinharjoittaminen vesialueella	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevien sukupolvien mahdollisuus vesien hyödyntämiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

Vesien kunnostus ja hoito

Vesien kunnostuksella ja hoidolla tarkoitetaan suoraan vesistöön kohdennettavia toimenpiteitä, joilla vaikutetaan vesistön veden laadun parantamiseen ja säilyttämiseen. Niillä myös parannetaan virkistyskäyttämömahdollisuuksia, kalataloudellisia edellytyksiä ja luonnon- sekä maisemansuojelua. Esimerkiksi vesikasvien poisto, ruoppaus, hoitokalastus ja pohjapadon rakentaminen ovat kunnostustoimenpiteitä.

Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö on työtä, josta ei tule kenellekään rahallista vastinetta. Vapaaehtoistyötä voidaan tehdä esimerkiksi silloin, kun hanke odottaa rahoituspäätöstä tai ei ole syytä tai toisesta saanut sitä. Esimerkiksi pieni niitto voidaan toteuttaa vapaaehtoistyönä.

4. Millä tavoin voisit osallistua vapaaehtoistyöhön?

(Voit valita useamman)

- Lihastyövoima (esim. lapiointi, siivous)
 Kahvinkeitto / Talkootarjoilu
 Suunnitelman kirjoittaminen / Raportointi
 Kirjanpito
 Tiedotus
 Sosiaalisen median päivitys
 Tiedon haku
 Traktorityö
 Kaivurityö
 Niittotyö
 En nyt, mutta tulevaisuudessa ehkä
 En millään tavoin
 Muulla tavoin, miten?

5. Mitkä tekijät vaikuttavat halukkuuteesi osallistua vapaaehtoistyöhön?

(Voit valita useamman)

- Haluan edistää vesien kunnostusta ja hoitoa.
 Koen osallistumisen tärkeäksi.
 Millä vesialueella kunnostus toteutetaan.
 Mikä kunnostustoimenpide on valittu toteutettavaksi.
 Minulla ei ole aikaa.
 En voi sitoutua talkoo- tai vapaaehtoistyöhön.
 Vesien tila on jo tarpeeksi hyvä.
 Tavoitteet eivät ole realistisia.
 Mielestäni käyttäjien ja toimijoiden ei kuulu osallistua toteutukseen.
 Muu syy, mikä?

Vastikkeetta tehtävä talkootyö

Vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä tarkoitetaan yleishyödyllisissä hankkeissa tehtävää työtä, joka tehdään myönteisen avustuspäätöksen saaneen hankkeen hyväksi. Vastikkeetta tehtävällä talkootyöllä voidaan kattaa yksityinen rahoitus osittain tai jopa kokonaan. Työn arvo todennetaan vastikkeetta tehdyn työn tuntikirjanpidosta. Hyväksyttävää on hankkeen toteuttamiseksi tehty tarpeellinen työ ja henkilötöiden arvo on 15 € / h, traktorilla tai vastaavalla työkoneella tehty työ on lisäksi 30 € / h (yhteensä 45 € / h).

6. Millä tavoin voisit osallistua vastikkeetta tehtävään talkootyöhön?

(Voit valita useamman)

- Lihastyövoima (esim. lapiointi, siivous)
- Kahvinkeitto / Talkootarjoilu
- Suunnitelman kirjoittaminen / Raportointi
- Kirjanpito
- Tiedotus
- Sosiaalisen median päivitys
- Tiedon haku
- Traktorityö
- Kaivurityö
- Niittotyö
- En nyt, mutta tulevaisuudessa ehkä
- En millään tavoin
- Muulla tavoin, miten?

7. Mitkä tekijät vaikuttavat halukkuuteesi osallistua vastikkeetta tehtävään talkootyöhön?

(Voit valita useamman)

- Haluan edistää vesien kunnostusta ja hoitoa.
- Koen osallistumisen tärkeäksi.
- Millä vesialueella kunnostus toteutetaan.
- Mikä kunnostustoimenpide on valittu toteutettavaksi.
- Minulla ei ole aikaa.
- En voi sitoutua talkoo- tai vapaaehtoistyöhön.
- Vesien tila on jo tarpeeksi hyvä.
- Tavoitteet eivät ole realistisia.
- Mielestäni käyttäjien ja toimijoiden ei kuulu osallistua toteutukseen.
- Muu syy, mikä?

*Osallisuusselvitys***Organisaation maksuhalukkuus**

(Organisaatiolla tarkoitetaan tahoa, jota edustat nimettynä henkilönä Ikaalisten reitin vesienhoidon neuvottelukunnassa tai Loimijokiryhmässä.)

8. Kuinka usein edustamasi organisaatio / taho voisi maksaa vesistöjen kunnostustoimenpiteiden toteutuksesta?

- Kertaluontoisesti
- Kuukausittain
- 2-3 kertaa vuodessa
- Vuosittain
- Organisaatiolla ei ole halua maksaa kunnostustoimenpiteiden toteutuksesta, koska

9. Kuinka paljon edustamasi organisaatio / taho voisi maksaa vesien kunnostuksesta *vuoden aikana yhteensä*?

- 0 €
- 50 €
- 100 €
- 150 €
- 200 €
- 300 €
- 500 €

 Muu summa, mikä?

Henkilökohtainen maksuhalukkuus

Henkilökohtaista maksuhalukkuutta selvitetään, sillä kaikki mahdolliset rahoituslähteet ovat tärkeitä hankkeissa. Vastaaminen kysymyksiin ei sido mihinkään.

10. Kuinka paljon olisit henkilökohtaisesti valmis rahoittamaan vuosittain itsellesi tärkeän järven / joen kunnostuksesta?

- 0 €
 5 €
 10 €
 20 €
 50 €
 100 €
 Muu summa, mikä?

11. Mitkä tekijät vaikuttavat maksuhalukkuuteesi?

(Voit valita useamman)

- Haluan edistää vesien kunnostusta ja hoitoa.
 Koen osallistumisen tärkeäksi.
 Minulla ei ole varaa.
 Tavoitteet eivät ole realistisia.
 Vesien tila on jo tarpeeksi hyvä.
 Mielestäni käyttäjien, toimijoiden ja yhdistysten ei kuulu osallistua kustannuksiin.
 Vesistöjen kuormittajien on maksettava kustannukset.
 Yhteiskunnan pitäisi pystyä rahoittamaan kustannukset.
 Muu syy, mikä?

<-- Edellinen

Seuraava -->

Osallisuusselvitys

12. Millaisia tulevaisuuden odotuksia sinulla on vesienhoidon edistämiseksi?

<-- Edellinen

Lähetä

Yhteistyöllä vesistöt kuntoon Ikaalisten reitillä -projekti on saanut ympäristöministeriön kärkihankerahoitusta.